BIURO ORGANIZACJI RACHUNKOWOŚCI

BIULETYN BOR

ROK II 1951 NR 9

POLSKIE
WYDAWNICTWA
GOSPODARCZE

TREŚĆ NUMERU:

BIULETYN

BIURA ORGANIZACJI RACHUNKOWOŚCI

ROK II — WARSZAWA — WRZESIEŃ 1951 — NR 9 (21)

Uchwała Prezydium Rządu w sprawie wynagrodzenia pracowników finansowo-księgowych

Zapowiedziana uchwałą Rady Ministrów w sprawie praw i obowiązków głównych (starszych) księgowych z dnia 20 stycznia 1950 r podwyżka płac została uchwalona przez Prezydium Rządu z ważnością od 1 lipca 1951 r .

Doceniając poważne obowiązki, nałożone na głównych (starszych) księgowych przedsiębiorstw uspołecznionych, pozostających na rozrachunku gospodarczym i znaczenie spełnianych przez nich funkcji, Rząd przyznał głównym księgowym specjalne wynagrodzenia. Płace te, wyższe od dotychczasowych, stanowią nie tylko materialny ekwiwalent obowiązków, wiążących się z zajmowaniem stanowiska głównego księgowego, ale są jednocześnie widomym dowodem wagi, jaką państwo przykłada do tej funkcji, zapewniając osobom je wykonywującym uposażenie specjalne. Nowa siatka płac, zawierająca pięć kategorii zaszeregowań przewiduje miesięczne zarobki złożone z wynagrodzenia zasadniczego i premii za terminowe złożenie sprawozdawczości, w łącznej wysokości brutto od 1057.— zł do 1710.— zł; ponadto przewiduje ona roczną premię za terminowe sporządzenie bilansu.

Ustalenie jednolitej siatki płac dla wszystkich głównych księgowych przedsiębiorstw pozostających na rozrachunku gospodarczym (z wyjątkiem PGR), usunie niewątpliwie obserwowane dotychczas zjawisko nierównych wynagrodzeń — w różnych gałęziach gospodarki — za wykonywanie tych samych prac i pełnienie tych samych obowiązków; powiązanie zaś płac z rozmiarami zakładów, które w przemyśle, budownictwie itp. w zasadzie wyznaczają zakres pracy, a tym samym i zasięg obowiązków, wyklucza dowolność w zaszeregowaniach. Biorąc pod uwagę, że w niektórych dziedzinach życia gospodarczego, jak np. w handlu, a zwłaszcza zagranicznym, zależność pomiędzy liczebnością załogi a zakresem prac i obowiązków głównego księgowego może kształtować się odmiennie, uchwała upoważnia właściwych Ministrów resortowych do zaszeregowania pracownika — w uzasadnionych przypadkach — o kategorię wyżej, niż to przewiduje ramowa siatka płac.

Podwyżką wynagrodzeń jednocześnie objęty został pozostały, zaszeregowany do kategorii płac I — V i obecnie premiowany za sprawozdawczość, personel finansowo-księgowy; uchwała podwyższa bowiem wysokość premii blisko o 1/3, ustalając ją na 45% wynagrodzenia zasadniczego. Podwyższenie premii, a jednocześnie ścisłe jej uzależnienie od terminowości składanych sprawozdań, wyraźnie wskazuje na rolę sprawozdawczości oraz na wagę, przykładaną do jej terminowości. Wartość sprawozdawczości uzależniona jest bowiem od dwóch czynników: od jej prawidłowości i aktualności (terminowości).

Uwzględniając to uchwała przewiduje, że warunkiem nieodzownym dla przyznania premii w ogóle, jest prawidłowość wykonanych sprawozdań, wszelkie zaś opóźnienia w ich składaniu powodują stopniowe zmniejszanie premii, aż do jej utraty.

Podwyżka bezpośrednich płac głównych księgowych i pozostałego personelu finansowo-księgowego, wyrażająca się w skali państwa sumą około 55 mil. zł rocznie, stanowi — niezależnie od ogólnej polityki podnoszenia stopy życiowej pracujących drogą stałego obniżania cen artykułów pierwszej potrzeby — jeszcze jeden dowód troski państwa o pracowników, którym powierzone zostało odpowiedzialne zadanie ewidencji, kontroli i sprawozdawczości ze stanu i ruchu majątku uspołecznionego, co przyczynić się powinno do zwiększenia wysiłków, mających na celu wypełnienie tych zadań. Nasz wkład w walkę o Plan 6-letni powinien bowiem polegać na pełnej realizacji praw i obowiązków głównych księgowych, na składaniu prawidłowej i terminowej sprawozdawczości, dbałości o powierzone środki, oszczędnej gospodarce, ujawnianiu rezerw i możliwości obniżania kosztów.

ARTYKUŁY — REFERATY — PRZYCZYNKI

Ze względu na duże zainteresowanie, jakie budzą wszelkie zagadnienia związane z ramowym planem kont dla handlu na rok 1952, dotyczące zwłaszcza urządzeń analitycznych, zdecydowaliśmy się opublikować dwa poniższe artykuły mimo pewnych zawartych w nich powtórzeń

Artykuł pierwszy omawia w oparciu o wytyczne Ministerstwa Finansów wybrane kwestie, wymagające uregulowania przy opracowywaniu branżowych planów kont dla handlu na 1952 r., wysuwając jednocześnie szereg sugestii odnośnie praktycznego ich rozwiązania.

Artykuł kol. Rotherta, w niektórych punktach pokrywający się z ww. wypowiedziami, stanowi próbę usystematyzowania zagadnień analityki do bpk 52 r., określenia jej celów ogólnych i w odniesieniu do poszczególnych kont, a dalej — w zależności od stawianych zadań — technicznych sposobów rozwiązań.

Redakcja

Branżowe plany kont dla przedsiębiorstw handlowych

I

Nowy ramowy plan kont dla przedsiębiorstw handlowych, wchodzący w życie z dniem 1 stycznia 1952 r., nakłada bardzo poważne obowiązki na poszczególne przedsiębiorstwa handlowe w zakresie branżowego opracowania księgowości. Wprawdzie i dotąd opracowywano corocznie branżowe plany kont, oparte na jednolitych planach kont, jednak obecnie sprawa przedstawia się inaczej. O ile bowiem dotychczasowe plany branżowe sprowadzały się do wykazu kont obowiązujących w danej jednostce i do bardziej lub mniej zwięzłego komentarza omawiającego korespondencję tych kont, to postulaty pod adresem branżowych planów kont na rok 1952 muszą z natury rzeczy iść o wiele dalej.

Nowy ramowy plan kont bowiem nie przesądza sam przez się sprawy przestawienia na nowe tory księgowości przedsiębiorstw handlowych w Polsce; a stwarza jedynie podstawy do praktycznego wykorzystania bogatych doświadczeń radzieckich w dziedzinie księgowości przedsiębiorstw handlowych. Jeśli jednak branżowe rozwiązanie urządzeń analitycznych i organizacji księgowości nie będzie właściwe, wówczas zmiana formalnej struktury planu, inna numeracja i nomenklatura kont, uproszczenia i zmiany w rozliczaniu kosztów, większa niż obecnie swoboda korespondencji kont — wszystko to, co znajduje swój wyraz w ramowym planie kont, sprowadzić się może do formalistycznych, drugorzędnych odchyleń od obecnego stanu rzeczy.

II

Na tle powyższych uwag przez branżowy plan kont rozumieć należy:

a) wykaz kont syntetycznych, występujących w danej branży na danym szczeblu wraz z zasadami budowy kont analitycznych (czyli branżowy plan kont w wąskim znaczeniu tego terminu),

b) komentarz do wykazu kont, omawiający ich funkcjonowanie i korespondencję oraz podający rozwiązanie specyficznych zagadnień branżowych przede wszystkim z zakresu obrotu towarowego i kosztów,

c) instrukcje organizacyjne, regulujące tok i technikę pracy księgowości oraz podające wzory dokumentów.

Branżowy wykaz kont powinien obejmować tylko te konta syntetyczne ramowego planu kont, które będą miały zastosowanie w danej branży. Organizacje, obejmujące dwa szczeble obrotu towarowego i ewentualnie różne rodzaje działalności, powinny w branżowym wykazie kont wydzielić konta charakterystyczne dla poszczególnych szczebli i rodzajów działalności. Nazwy i symbole kont, zawarte w ramowym planie kont, nie mogą być zmieniane, uzupełniane czy rozbudowywane w branżowym wykazie kont syntetycznych. Dokładne zastosowanie tych zasad pozwoli na dostosowanie branżowego wykazu kont syntetycznych do potrzeb branży, szczebla i rodzaju działalności, spowoduje zniknięcie z tego wykazu kont martwych w danej branży, a jednocześnie zapewni rozwiązaniom branżowym jednolitość nomenklatury i symboliki, opartą na ramowym planie kont.

Ewidencja analityczna może być rozwiązana przy pomocy różnorodnych urządzeń analitycznych, prowadzonych przebitkowo lub nieprzebitkowo, do każdego konta syntetycznego oddzielnie, lub też łącznie do kilku kont syntetycznych, obejmujących jedno zagadnienie. Zapisy analityczne mogą oczywiście mieć charakter pierwotny lub wtórny w stosunku do zapisów na kontach analitycznych. Swoboda przyjęcia takiego czy innego rozwiązania jest bardzo duża. Należy tu kierować się zasadą, że układ i rozbudowa urządzeń analitycznych powinny być dostosowane do istotnych potrzeb przedsiębiorstwa w zakresie kontroli wykonania planu, sprawozdawczości, kontroli działalności finansowej oraz kontroli osób, ponoszących odpowiedzialność materialną w określonych przypadkach.

Niezależnie od komentarza i instrukcji organizacyjnych, już sam wykaz kont powinien przesądzić zasady budowy kont analitycznych lub innych urządzeń analitycznych. W związku z tym należałoby wykaz kont ująć w następującą formę:

Nr konta syntetycz.	Nazwa konta syntetycznego	Rodzaj i systematyka urządzenia analitycz.	Uwagi

Forma ta jest w zasadzie identyczna ze stosowaną w latach uprzednich, rozszerza tylko treść rubryki przeznaczonej dla analityki. Rubryka „uwagi" mogłaby służyć do wpisywania w przyszłości przez głównych księgowych numerów i symboli aktów normatywnych, odnoszących się do odpowiednich kont oraz do wprowadzania ewentualnych poprawek, uzupełnień, adnotacji itp.

Przykładowy ramowy wykaz kont występujących w poszczególnych rodzajach działalności i szczeblach obrotu

Rozdziały RPK	Jednostki operatywne: Handel hurtowy	Jednostki operatywne: Handel detaliczny	Jednostki operatywne: Skup	Jednostki operatywne: Składnica	Jednostki operatywne: Przemysł	Jednostki operatywne: Żywienie zbiorowe	Jednostki utrzymywane z narzutu
Rozdział I	Występuje	Występuje	Występuje	Występuje	Występuje	Występuje	Występuje
„ II	„	„	„	„	„	„	„
„ III	„	„	„	„	„	„	wyst. oprócz 037 i 039
„ IV	„	„	„	„	„	„	wyst. oprócz 044
„ V	„	„	„	„	„	„	tylko 051, 054 i 057
„ VI	wyst. oprócz 069	wyst. oprócz 069	„	wyst. oprócz 069	wyst. oprócz 069	wyst. oprócz 069	wyst. oprócz 061, 2, 3, 9 i 079
„ VII	występuje	„ „ 083	„	„ „ 083	„ „ 083	„ „ 083	wyst. oprócz 083
„ VIII	wyst. oprócz 094	„ „ 094	wyst. oprócz 094	„ „ 094	występuje	„ „ 094	występuje
„ IX	wyst oprócz 104	„ „ 104	„ „ 104	„ „ 104	„	„ „ 104	wyst. tylko 101, i 106
„ X	występuje	„ „ 104	„ „ 104	występuje	„	występuje	wyst. tylko 101, i 106
„ XI	wyst. oprócz 123 124, 134	wyst. oprócz 123, 124, 134	wyst. oprócz 123, 124, 134	wyst. oprócz 123 124, 134	wyst. oprócz 124, 134	„	wyst. oprócz 123 124, 132 i 134
„ XII	występuje	występuje	wyst. oprócz 123 124, 134	wyst. oprócz 123 124, 134	wyst. oprócz 124 134	„	wyst. oprócz 123, 124, 132 i 134
„ XIII	wyst. tylko 151, 155 i 167	wyst. tylko 151, 155 i 167	wyst. tylko 151, 155 i 167	wyst. tylko 151 155 i 167	wyst. oprócz 124 134	wyst. tylko 151, 155 i 167	wyst. tylko 155 i 167
„ XIV	wyst. oprócz 173 175, 176, 179, 177, 184	wyst. tylko 171, 178, 179, 182, 185	wyst. tylko 171, 175, 178, 185, 187 i 189	wyst. tylko 171, 173, 18[illegible], 185, 189	wyst. tylko 177, 187, 189	wyst. tylko 179, 182	nie wystąpi
„ XV	wyst. tylko 191, 192, 194, 197	wyst. tylko 191, 192, 194, 197	wyst. tylko 191, 19[illegible], 199, 194	wyst. tylko 191, 192, 193	nie wystąpi	wyst. tylko 191, 192, 198	wyst. konto 199
„ XVI	wyst. tylko 191, 192, 194, 197	wyst. oprócz 203	wyst. oprócz 202	wyst. oprócz 201 i 202	wyst. oprócz 202	wyst. tylko 191, 192, 198	nie wystąpi
„ XVII	wyst. tylko 191, 192, 194, 197	występuje	„ „ 202	wyst. oprócz 213	wyst. oprócz 202	wyst. tylko 191, 192, 198	wyst. tylko 211 i 214

III

Podobnie, jak i branżowy wykaz kont, również komentarz branżowy, niezależnie od swoich rozmiarów, opierać się będzie w swym układzie na doświadczeniach lat ubiegłych. Trzeba pamiętać, że zadaniem komentarza jest podanie prawidłowej korespondencji kont, które to zadanie spełnia on z reguły bez głębszego wnikania w szczegóły organizacyjne księgowości. Ponieważ nowy ramowy plan kont zawiera znacznie mniej sztywnych, bezwzględnie obowiązujących, korespondencji niż jednolity plan kont z lat 1950 i 1951, sprawa komentarza w tym względzie nie jest trudna, jeśli oczywiście nie myślimy o wielkim komentarzu-indeksie transakcji.

O ile komentarz ograniczy się do analizy korespondencji kont i podania sposobów księgowego rozwiązania zagadnień specyficznie branżowych (te zagadnienia, przeważnie już uchwycone w komentarzach na rok 1951, należałoby przetransponować na ramowy plan kont roku 1952), najtrudniejsze zadanie przesunie się na trzeci element branżowych planów kont — na instrukcje organizacyjne. Rzecz jasna, że instrukcje te mogą być częściowo połączone z komentarzem w jedną całość, co zresztą nie jest uwolnieniem od istotnych trudności z tym zagadnieniem związanych. Ze względu na te właśnie trudności, wymagające pewnego czasu do ich przezwyciężenia, należałoby może sugerować oddzielne sporządzenie komentarza, omawiającego w zasadzie tylko korespondencję kont oraz oddzielne opracowanie odnośnych instrukcji w nieco późniejszych terminach.

Zadaniem dalszej części niniejszego artykułu jest podanie sugestii rozwiązań organizacyjnych niektórych elementów analityki nowej księgowości o tyle o ile to jest w tej chwili możliwe. Jest pewne, że przyszłość przynieść może konieczność dokonania takich czy innych uzupełnień lub modyfikacji, związanych z wymaganiami systemu finansowego czy struktury organizacyjnej przedsiębiorstw handlowych. Można jednak sądzić, że szereg rozwiązań już obecnie może być podanych z myślą o ich stałym stosowaniu w księgowości opartej na nowym ramowym planie kont.

IV

Stosunkowo najłatwiej będzie rozwiązać kwestię analityki środków trwałych i robót kapitalnych (rozdział I i II ramowego planu kont), gdyż oprzeć się tu można na rozwiązaniach dotychczasowych. Najwłaściwszym sposobem ewidencji środków trwałych jest niewątpliwie kartoteka prowadzona przebitkowo na ujednoliconych drukach PPD i PK. Indywidualne karty kontowe, zakładane dla każdego środka trwałego oddzielnie, mogą być układane bądź według rodzaju

środków trwałych, bądź według wysokości stawek amortyzacyjnych, bądź też według miejsc znajdowania się środków. Ze względu na stosunkowo niewielką liczbę zaszłości w zakresie środków trwałych w przedsiębiorstwach handlowych wydaje się, że zapisy analityczne winny mieć w stosunku do zapisów na kontach syntetycznych charakter wtórny. Odpisy amortyzacyjne środków trwałych na koncie syntetycznym winny być dokonywane co miesiąc, natomiast w kartotece analitycznej można się ograniczyć do zapisów rocznych. W zakresie rozdziału I wystąpić może problem analityki do konta 004 (likwidacja środków trwałych). Do tego celu najlepiej wykorzystać tę samą kartę, na której likwidowany obiekt był uprzednio ewidencjonowany. Sprowadza się to do przełożenia danej karty z jednej kartoteki do drugiej przy czym dla zapewnienia zgodności obrotów dziennika analitycznego z obrotami kont syntetycznych, należałoby ewentualnie zaksięgować na karcie analitycznej dwustronnie wartość ewidencyjną i sumę umorzenia obiektu.

W rozdziale II analityka, najlepiej również w postaci kartoteki, wystąpić może w odniesieniu do:

a) inwestycji i kapitalnych remontów,
b) rachunków bankowych, funduszów i kredytów,
c) dostawców inwestycyjnych,
d) materiałów inwestycyjnych.

Analityczna księgowość inwestycyjna powinna być prowadzona w oparciu o wytyczne, opracowane przez BOR w porozumieniu z Bankiem Inwestycyjnym i Ministerstwem Finansów (Biuletyn BOR Nr 1/51). W przedsiębiorstwach o mało intensywnym ruchu inwestycyjnym wystarczające będzie prowadzenie analityki na karcie uniwersalnej inwestycji (wzór KRD 0101 z dziennikiem KRD 0111). Będzie to analityka do kont 011 — Inwenstycje rozpoczęte, 014 — Inwestycje zakończone i 017 — Finansowanie inwestycji. Ponieważ jednak finansowanie inwestycji może być dokonywane również ze środków własnych, przelewy dokonane z konta 020 — R-ki bankowe środków na inwestycje i remonty kapitalne, powinny być wprowadzone na kartę analityczną (rubryka „finansowanie") z wyszczególnieniem źródła dla umożliwienia eliminacji przy uzgadnianiu analityki z kontem 017 — Finansowanie inwestycji.

Ewidencja nakładów na kapitalne remonty powinna być prowadzona przebitkowo na drukach KRD 0503 i 0113 dla każdego remontowanego obiektu oddzielnie.

Pozostałe kartoteki analityczne rozdziału II stanowią pewną nowość w sensie ich bezpośredniego związania z księgowością robót kapitalnych. Analityka do kont 020 — R-ki bankowe środków na inwestycje i remonty kapitalne, 024 — Fundusze na inwestycje i remonty kapitalne, 026 — Kredyty na inwestycje i remonty kapitalne może być połączona i ujęta w jednej kartotece dzięki wykorzystaniu trójkolumnowego układu karty kontowej (wzór KRD 7711) z tym jednak, że prowadzić się będzie oddzielnie karty analityczne dla inwestycji i dla kapitalnych remontów.

Podobnie rozwiązać można sprawę kartotek analitycznych do kont 013 — Zaliczki na inwestycje i 028— Dostawcy w zakresie inwestycji i remontów kapitalnych, przeznaczając jedną kolumnę na zaliczki, drugą na ostateczne rozliczenia z tytułu inwestycji, trzecią na ostateczne rozliczenia z tytułu kapitalnych remontów. W ten sposób jedna karta zawierałaby całość materiału analitycznego w odniesieniu do danego dostawcy. W ramach konta 028 wystąpić może zagadnienie dostaw niefakturowanych, które należy rejestrować na oddzielnej karcie analitycznej.

Do konta 012 — Materiały na inwestycje musiałaby być prowadzona analityka, umożliwiająca uchwycenie materiałów znajdujących się w drodze i w magazynie. Analityka ta mogłaby przedstawiać się analogicznie do kartoteki materiałowej lub towarowej przedsiębiorstwa (kartoteka ilościowa i kartoteka ilościowo-wartościowa). Przy częstym dokonywaniu zakupów materiałów inwestycyjnych może się okazać celowe prowadzenie specjalnego rejestru zakupu podobnie, jak to ma miejsce przy rozliczaniu zakupu towarów.

V

Szczególnie ważne w przedsiębiorstwie handlowym jest właściwe ustawienie urządzeń analitycznych w zakresie obrotu towarowego. Zaliczyć tu należy ewidencję analityczną rozliczeń z dostawcami i odbiorcami, rozliczenie zakupu i sprzedaży oraz analityczną ewidencję towarów. W tym względzie nowe rozwiązania odbiegną dość poważnie od metod stosowanych obecnie.

Przede wszystkim należałoby zaniechać prowadzenia osobowej kartoteki analitycznej do kont odbiorców i dostawców inkasowych. Tak więc księgowania na koncie 061 — Należności w inkasie bankowym — mogą być przeprowadzone raz w miesiącu na podstawie rejestru sprzedaży, w którym zapisy są dokonywane bieżąco po złożeniu list inkasowych w banku. Listy te ułożone w specjalnym segregatorze, stanowiłyby dostateczne urządzenie analityczne dla ustalania zadłużenia odbiorców inkasowych. Listy inkasowe wykupione i listy inkasowe przeterminowane, podlegające księgowaniu na koncie 063—Odbiorcy za faktury niezapłacone w terminie, powinny być przeniesione do odrębnych segregatorów. Dla uproszczenia jednak jest możliwe faktyczne przeksięgowanie na konto 063 tylko tych list inkasowych przeterminowanych, które pozostałyby niezapłacone w końcu miesiąca (niezależnie od ich bieżącego przenoszenia do odrębnego segregatora).

Analogiczne rozwiązanie może być przyjęte dla analityki do konta 065 — Dostawcy za faktury inkasowe — z tą różnicą, że należałoby tu prowadzić rejestr obejmujący rubryki przeznaczone do wypisywania nazwy dostawcy, sumy faktury, daty otrzymania faktury, jej numeru i daty płatności. Rejestr ten może być pomyślany jako odrębne urządzenie analityczne, bądź też jako część składowa rejestru zakupu. Dla innych kont tego rozdziału prowadzić należałoby kartotekę osobową według dotychczasowych zasad. Sprawa właściwego przejścia w końcu roku na nowy rodzaj analityki (przeliczenia sald) wykracza w zasadzie poza ramy branż i wymaga centralnego uregulowania.

Poza wypadkami minimalnej ilości transakcji zakupu i sprzedaży w przedsiębiorstwie (np. kilkadziesiąt faktur przychodzących w ciągu miesiąca) należałoby w całej pełni stosować rejestry zakupu i sprzedaży. Ich technika w zasadzie nie odbiega od rozwiązań dotychczasowych, jednakże powstać mogą pewne odmienności. I tak, z uwagi na istnienie w nowym planie kont jednego tylko konta rozliczającego zakup towa-

rów (171), okazać się może właściwe prowadzenie jednego rejestru zakupu zamiast prowadzonych dotąd zwykle rejestrów faktur i rejestrów dostaw. Rejestr zakupu może się okazać w ogóle zbędny w przedsiębiorstwach skupu, jeżeli rozliczenie z dostawcą jest przeprowadzane wyłącznie na podstawie kwitu magazynowego. Sposób prowadzenia rejestru może być różny: przebitkowo, nieprzebitkowo, w oddzielnych arkuszach lub w dzienniku tabelarycznym, w oparciu, o które wystawia się noty do księgowania. W wypadku prowadzenia obrotu magazynowego i tranzytowego lub stosowania kilku rodzajów cen ewidencyjnych, ilość rejestrów zakupu musi być odpowiednio zwiększona. Rejestr obrotów tranzytowych stanowi swego rodzaju połączenie rejestru zakupu i sprzedaży.

Analogicznie do rejestru zakupu towarów może się okazać pożyteczne prowadzenie rejestru zakupu materiałów, który powinien wyodrębniać zakup: materiałów produkcyjnych, materiałów dla działalności handlowej, opakowań — ze względu na odmienne traktowanie kosztów zakupu.

Rejestry sprzedaży mogą być prowadzone według zasad dotychczasowych. Nie wystąpią one na szczeblu detalu, gdzie sprzedaż odbywa się za gotówkę. W wypadku jednak zróżnicowanej marży w jednostkach handlu detalicznego należy ustalić zasady wyksięgowania marży przypadającej na towary sprzedane. Możliwe jest tutaj posługiwanie się marżą przeciętną, korygowaną w końcu roku w oparciu o sporządzony z natury remanent towarów.

W wypadku, gdy wydanie towaru z magazynu nie jest równoznaczne ze sprzedażą, znajdzie zastosowanie rejestr do konta 189 — Towary wysłane, który może być samodzielnym urządzeniem analitycznym lub częścią składową rejestru sprzedaży. Zgodnie z komentarzem do kont 201 — Sprzedaż detaliczna towarów, 202 — Sprzedaż drobno-hurtowa towarów i 203 — Sprzedaż hurtowa towarów mogą być prowadzone — obok rejestrów sprzedaży — zestawienia analityczne, ujmujące sprzedaż w ramach poszczególnych rodzajów działalności.

Analityka ewidencji magazynowej towarów winna być w zasadzie potrójna:

a) indywidualne konta ilościowe, prowadzone w poszczególnych magazynach,

b) indywidualne konta ilościowo-wartościowe dla każdego towaru oddzielnie,

c) zbiorcze konta syntetyczne dla wartościowego ujęcia towarów według rodzaju cen ewidencyjnych oraz zbiorcze konta ewidencji marż poszczególnych szczebli i rodzaju działalności.

Jednakowoż należałoby wziąć pod uwagę sprawę likwidacji kartoteki ilościowo-wartościowej i zastąpienia jej zestawieniem miesięcznym oraz dokładną bieżącą kontrolą zapisów ilościowych. Najprawdopodobniej w obecnym stadium zachowanie kartoteki ilościowo-wartościowej okaże się konieczne w większości wypadków, tym niemniej w dalszej przyszłości w miarę uporządkowania systemu cen (stałe ceny ewidencyjne) i obrotu, jej likwidacja w ewidencji towarowej i materiałowej stać się może źródłem poważnych oszczędności.

VI

Najpoważniejszą nowością ramowego planu kont na rok 1952 jest zupełnie odmienny od dotychczasowego sposób rozliczania kosztów. Oczywiście i analityka do kosztów przedstawiać się będzie zupełnie odmiennie.

W zasadzie nie przewiduje się w ogóle analityki do kont 191 — Odsetki i 192 — Eksploatacja opakowań chyba, że w jednym bilansie występują przynajmniej dwa rodzaje działalności lub szczeble obrotu, między które należy podzielić koszty odsetek i opakowań. W odniesieniu do konta 193 — Koszty punktów skupu, ewidencja analityczna może być prowadzona w dwóch przekrojach: według pozycji sprawozdawczych kosztów punktów skupu i według grup towarowych w zakresie kosztów bezpośrednich. Należałoby również prowadzić dwustopniową ewidencję analityczną w jednostkach handlu detalicznego obejmujących kilka sklepów, gdzie — poza podziałem poniesionych kosztów według pozycji sprawozdawczych — należy dokonać podziału według punktów sprzedaży.

Do rejestracji analitycznej kosztów w poszczególnych rodzajach działalności i szczeblach obrotu można wykorzystać zwykły dziennik tabelaryczny (amerykankę), w którym dla każdej pozycji sprawozdawczej kosztów należałoby przeznaczyć oddzielną rubrykę. Oto przykładowe rozwiązanie analityki do konta 196 — koszty hurtowni:

W praktycznym zastosowaniu wzór ten uzupełniany będzie kolumną: data, nr dokumentu, suma ogólna obciążeń.

Karta analityczna do konta 196 — Koszty hurtowni

poz.	TREŚĆ	Pozycje sprawozdawcze (Debet)																				Kredyt	
		Przewozy kolejowe, wodne, powietrzne		Przewozy pozostałe								Utrzymanie nieruchomości i ruchomości											
		wysyłkowe	inne	wysyłkowe	inne	składowanie, przerób handlowy, pakowanie	ubytki w granicach norm	ubytki ponad normę	nakłady na sprzedaż detaliczną posaskiepową	płace	narzuty na płace	czynsz dzierżawny	amortyzacja środków trwałych	remont bieżący środków trwałych	umorzenie, zużycie i remont przedm. nietrw.	pozostałe nakłady	nakłady biurowe	podróże służbowe i utrzymanie taboru osobowego	odsetki i prowizje bankowe	eksploatacja opakowań	pozostałe nakłady	suma	konto
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24

Księgowanie poniesionych kosztów może się odbywać w dwojaki sposób, w zależności od ilości zapisów: bądź w księgowości głównej prowadzi się bieżąco konto syntetyczne i wtórnie każdy zapis specyfikuje się na karcie analitycznej, bądź też dokonuje się zapisów bieżąco jedynie analitycznie, a w końcu miesiąca wprowadza się je w łącznej sumie na właściwe konto syntetyczne.

VI

Wąskie ramy niniejszego artykułu wykluczają omówienie analityki innych rozdziałów nowego planu kont nawet w tak skromnym zarysie jak to uczyniono powyżej w odniesieniu do rozdziałów I, II, VI, XIV, XV i XVI. Zagadnienia, omówione zostały wybrane z uwagi na to, że są najbardziej skrystalizowane w chwili obecnej, a jednocześnie dla przedsiębiorstw handlowych najważniejsze. Jednakże i sprawy pominięte muszą być uważane za istotne. Analityka do kont funduszów, środków pieniężnych, kredytów i rozliczeń stanowi ważny element księgowości przedsiębiorstw handlowych. Jej ostateczne sprecyzowanie możliwe będzie po rozstrzygnięciu niektórych kwestii wynikających z systemu finansowego. W niektórych przedsiębiorstwach okazać się również może ważne właściwe ujęcie organizacyjne produkcji. Należy pamiętać, że w r. 1952 nie istnieje pojęcie przerobu handlowego w dotychczasowym znaczeniu i we wszystkich wypadkach, gdzie przerób powoduje zmianę ceny ewidencyjnej — będziemy go traktować jako działalność produkcyjną. Również i w obrocie materiałowym wystąpi szereg poważnych zagadnień, o których artykuł niniejszy w ogóle nie wspomina.

Zadanie branżowego opracowania księgowości przedsiębiorstw handlowych nie jest łatwe. Należy jednak przypuszczać, że zostanie ono wykonane pomyślnie. Poważnymi atutami w tym względzie są: stosunkowo wczesny termin rozpoczęcia prac w porównaniu z latami ubiegłymi oraz prowadzone obecnie zakłady doświadczalne, które pozwolą sprawdzić nowe rozwiązania jeszcze przed właściwym wprowadzeniem ich w życie.

G. ROTHERT

Analityka do RPK dla handlu

(Artykuł dyskusyjny)

Układ formalny ramowego planu kont dla przedsiębiorstw handlu wewnętrznego na 1952 r. charakteryzuje się m. in. dalszym zmniejszeniem ilości kont głównych (syntetycznych), w związku z czym ważna staje się sprawa urządzeń analitycznych oraz techniki zapisów. Nadal otwarte pozostają bowiem stale aktualne i dotychczas jednoznacznie nierozstrzygnięte kwestie kolejności, a raczej pierwszeństwa zapisów w księgowości, rodzajów urządzeń analitycznych, a dalej zasad prowadzenia i powiązania analityki i syntetyki.

Wypada się zatem zastanowić — po ogólnym sformułowaniu pewnych pojęć koniecznych dla dalszych rozważań — w jakiej mierze do nowych rozwiązań merytorycznych dadzą się zastosować obecne rozwiązania techniczne, a dalej jakie są konieczne, dla pomyślnego zrealizowanie postulatów nowego planu kont, środki i rozwiązania techniczne.

Na księgowość podwójną — w ścisłym tego słowa znaczeniu — składa się zespół kont syntetycznych, bowiem tylko na tych kontach zapisy dokonywane są dwustronnie. Przez analitykę natomiast rozumiemy taki sposób dokonywania szczegółowych zapisów, który zezwala na przeprowadzenie analizy zapisów kont syntetycznych. Stąd zapisy analityczne są w zasadzie zapisami jednostronnymi i uzgadniane być mogą na ogół tylko z kontem syntetycznym, którego dotyczą.

Zapisy szczegółowe, dokonywane na podstawie dokumentów, muszą zatem być grupowane: 1 — z punktu widzenia kont syntetycznych, których dotyczą (dekretacja), 2 — z punktu widzenia celów analizy zapisów na poszczególnym koncie syntetycznym.

Cele analizy kont syntetycznych mogą wynikać z następujących potrzeb:

1. sprawozdawczości okresowej, wymagającej więcej danych niż otrzymuje się na podstawie obrotów i sald kont księgowości syntetycznej,

2. pogłębienia rozrachunku gospodarczego przez ustalenie wyników pracy poszczególnych komórek przedsiębiorstwa,

3. ochrony powierzonego przedsiębiorstwu mienia społecznego przez ścisłą kontrolę osób materialnie za nie odpowiedzialnych, kontrolę zobowiązań i należności, kontrolę zmian struktury i stanu majątkowego przedsiębiorstwa,

4. kontroli działalności finansowej przedsiębiorstwa, której sposób precyzują odnośne instrukcje bankowe.

W zasadzie sposób uzyskania danych, koniecznych do analizy kont syntetycznych, nie jest jednoznacznie unormowany i w przeważającej mierze wynika z indywidualnej organizacji, potrzeb i możliwości przedsiębiorstwa względnie branży.

Natomiast z punktu widzenia właściwości technicznych na ogół w zakresie urządzeń analitycznych występują następujące systemy:

1. system kontowych kart analitycznych,
2. „ rejestrów,
3. „ mieszany rejestru i kart kontowych,
4. „ analizy zapisów na koncie syntetycznym przez pozaksięgowe grupowanie dowodów (dokumentów).

Dotychczas najczęściej stosowany był system analitycznych kart kontowych, który był jednak bardzo pracochłonny. Dlatego też z punktu widzenia racjonalizacji techniki księgowości wydaje się konieczne coraz szersze stosowanie systemu rejestrów i systemu mieszanego, rejestrów i kont analitycznych.

Zważywszy na to, że zapisy szczegółowe powinny być dokonywane z punktu widzenia celów analizy tych zapisów należy dokonać krótkiego przeglądu kont syntetycznych RPK 1952 dla ustalenia: jakiego rodzaju dane (w jakim przekroju) należy uzyskać oraz do których kont — w zasadzie — powinny być prowadzone zapisy analityczne.

Rozdział I — Środki trwałe

Konta rozdziału I wymagają prowadzenia analityki w sposób umożliwiający stwierdzenie wartości inwentarzowej i umorzenia każdego obiektu środków trwałych.

Rozdział II — Inwestycje i remonty kapitalne

Zapisy szczegółowe do kont tego rozdziału w zależności od konta syntetycznego muszą umożliwić:

1. stwierdzenie poczynionych nakładów na poszczególny tytuł wzgl. składnik tytułu inwestycyjnego i prawidłowość jego finansowania, a w stosunku do materiałów na inwestycje szczegółową kontrolę osoby odpowiedzialnej za magazyn tych materiałów,
2. uzyskanie danych określonych odpowiednią instrukcją bankową w odniesieniu do kont rachunków bankowych funduszów i kredytów na roboty kapitalne,
3. kontrolę udzielonych zaliczek, prawidłowość ich potrącania i stopień zadłużenia wobec poszczególnych dostawców wzgl. wykonawców robót kapitalnych.

Rozdział III — Fundusze własne

Do kont tego rozdziału zapisy szczegółowe muszą być dokonywane w sposób zezwalający na:

1. kontrolę zmian stanu funduszu statutowego wg określonych potrzebami sprawozdawczości kryteriów,
2. kontrolę rozliczeń z budżetem za rok bieżący i ubiegły, zarówno z tytułu zmian w stanie środków obrotowych, jak i z tytułu zysku,
3. kontrolę odpisów na fudusze specjalnego przeznaczenia.

Rozdział IV — Środki pieniężne

Analityka do kont tego rozdziału prowadzona być winna w zależności od obowiązującej instrukcji bankowej, zgodnie z potrzebą kontroli działalności finansowej przedsiębiorstwa oraz ścisłej kontroli osób odpowiedzialnych materialnie za stan powierzonych im środków pieniężnych (kasy).

Rozdział V — Kredyty bankowe

Ze względu na to, że dotychczasowe konta syntetyczne w odniesieniu do poszczególnych rodzajów kredytów zostały zniesione, sposób prowadzenie zapisów szczegółowych określony zostanie wymogami banku w tym zakresie.

Rozdział VI — Rozrachunki

W ramach tego rozdziału należy wyodrębnić z punktu widzenia sposobu prowadzenia analityki i kryteriów podziału 4 grupy kont syntetycznych.

1. konto: 062 — Odbiorcy za faktury pozainkasowe
063 — Odbiorcy za faktury niezapłacone w terminie
066 — Dostawcy za faktury pozainkasowe
067 — Dostawcy za faktury niezapłacone w terminie
069 — Dostawcy za zaliczki
073 — Pracownicy za sumy do rozliczenia.

Do kont tych, ze względu na konieczność kontroli stanu należności, bądź zadłużenia w stosunku do poszczególnych kontrahentów, winna być prowadzona analityka wg osób

2. konto: 068 — Dostawy niefakturowane
075 — Roszczenia sporne
076 — Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat
077 — Odchylenia od cen ewidencyjnych mank i ubytków
078 — Manka, ubytki i straty niezawinione

Analityka do tych kont winna być prowadzona w przekroju spraw i osób.

3. a) konto 074 — Inne należności i zobowiązania.

Analityka powinna być prowadzona w zależności od charakteru zapisów bądź osobowo (osobowa kontrola należności i zobowiązań), bądź wg spraw (koszty wyłożone za odbiorców).

b) konto 071 — Pracownicy za płace
072 — Pracownicy za płace niepodjęte.

Analityka powinna umożliwić kontrolę rozliczeń z każdym pracownikiem.

4. konto 061 — Należności w inkasie bankowym
065 — Dostawcy za faktury inkasowe.

Analiza zapisów tych dwóch kont dokonywana jest pod kątem widzenia rodzaju dokumentów i terminów ich zapłaty. W związku z tym analityka do tych dwóch kont winna być prowadzona wg tych dokumentów - faktur.

Rozdział X — Rozliczenia międzyokresowe

Analityka do kont tego rozdziału winna umożliwić kontrolę prawidłowości rozliczenia w czasie poszczególnych nakładów i dochodów tak z punktu widzenia ich rodzaju, jak i miejsca powstawania kosztów.

Rozdział XI — Materiały

W zakresie kont zapasowych tego rozdziału analityka musi umożliwić kontrolę stanu poszczególnych rodzajów i gatunków zapasów, jak też kontrolę osób za nie odpowiedzialnych.

Analiza zapisów na koncie 121 — Rozliczenie faktur i materiałów — musi umożliwić wyodrębnienie dostaw niefakturowanych, materiałów w drodze oraz w wypadku prowadzenia działalności wytwórczej kosztów zakupu materiałów, znajdujących się na składzie i ew. różnic cen.

Rozdział XII — Płace

Analityka do konta 141 — Płace podstawowe i dodatkowe uwzględniać musi:

1. podział płac podstawowych i dodatkowych wg potrzeb planowania i kontroli funduszu płac,

2. rozdział odpowiednich sum płac na odpowiednie konta syntetyczne kosztów, a w ramach tego na poszczególne miejsca powstawania kosztów dla umożliwienia obciążenia ich odpowiednią kwotą.

Rozdział XIV — Towary

Konieczność kontroli osób materialnie odpowiedzialnych za powierzone im mienie warunkuje prowadzenie analityki w przekroju miejsc składowania towarów, z wyjątkiem towarów w placówkach sprzedaży detalicznej, kontrolowanych tylko wartościowo.

W placówkach operatywnych, których księgowość prowadzi równocześnie 2 syntetyczne konta zapasowe towarów ewidencjonowanych w cenach hurtowych lub detalicznych zapisy na koncie 182 — Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów — winny być dokonywane w ten sposób, aby istniała możność wyodrębnienia marży dotyczącej każdego z tych kont syntetycznych.

Rozdział XV — Koszty handlowe

Do kont tego rozdziału winna być prowadzona analityka dwuszczeblowa, pozwalająca po pierwsze na ewidencjonowanie kosztów w przekroju miejsc powstawania kosztów, dla realizacji zadania pogłębienia rozrachunku gospodarczego, po drugie, dla celów planowania i sprawozdawczości na badanie struktury tych kosztów z punktu widzenia poszczególnych rodzajów nakładów.

Rozdział XVI — Sprzedaż i przerzuty

Analityka do kont tego rozdziału musi umożliwić wyodrębnienie poszczególnych pozycji sprawozdawczych, a więc obrotów zewnętrznych i wewnętrznych oraz obrotów dokonywanych na każdym z poszczególnych szczebli.

Rozdział XVII — Straty i zyski

Bieżące księgowanie strat i zysków na koncie 214 grupowanie ich wg ustalonych rodzajów spowodowane zniesieniem dotychczasowej klasy 2, wymaga takiego prowadzenia zapisów szczegółowych, które umożliwiłoby otrzymanie danych zbiorczych dla poszczególnych rodzajów strat i zysków wg ustalonej nomenklatury rodzajowej.

* * *

Cele analizy wyznaczają zadania, które analityka winna spełnić. W związku z tym powstaje pytanie, które rozwiązania odpowiadają w sposób najlepiej stawianym wymaganiom.

Z punktu widzenia sposobu prowadzenia zapisów w analityce można wyodrębnić konta syntetyczne, do których:

1. ze względu na niewielką ilość zapisów w ciągu roku lub ich ściśle sprecyzowany charakter zbędne jest prowadzenie analityki,

2. sposób prowadzenia analityki poza dostosowaniem jej do nowego układu nie zmienia się w stosunku do roku bieżącego,

3. analityka może być prowadzona w sposób dotychczasowy, ale rozwiązania branżowe winny raczej iść w kierunku szukania nowych sposobów i stopniowego przechodzenia z systemu kart kontowych na rejestry lub system mieszany,

4. ze względu na układ planu kont lub nowe rozwiązania wymagane jest prowadzenie analityki w sposób odmienny od dotychczasowego.

TABELA URZĄDZEŃ ANALITYCZNYCH
do kont RPK dla handlu na rok 1952

Nr	Rozdział RPK Nazwa	Urządzenia analityczne		
		Bez zmian zasadniczych	Zmiany drobne	Zmiany zasadnicze
I	Środki trwałe	x		
II	Inwestycje i remonty kapitalne	x		
III	Fundusze własne	x		
IV	Środki pieniężne			
V	Kredyty bankowe	x	x	
VI	Rozrachunki osobowe z wyjątkiem 061 i 065	x	x	x
VII	Rozrachunki z tytułów publiczno-prawnych	x		
VIII	Rozrachunki wewnętrzno-branżowe			
IX	Fundusze specjalnego przeznaczenia	x		
X	Rozliczenia międzyokresowe	x	x	
XI	Materiały	x		
	Konto 121 przy prowadzeniu działalności wytwórczej	x	x	
XII	Płace			x
XIII	Produkcja			x
XIV	Towary	x		
XV	Koszty handlowe z wyjątkiem 191 i 192			x
XVI	Sprzedaż i przerzuty	x	x	
XVII	Straty i zyski			

Ad 1. Określenie kont, do których nie potrzeba prowadzić analityki (np. Rachunek operacyjny) jest ściśle zależne od branży, a nawet przedsiębiorstwa (np. w zakresie konta kasy, zależy to od ilości kas w przedsiębiorstwie).

Ad 2. Wg systemu stosowanego w roku bieżącym prowadzona będzie przede wszystkim analityka do:

1. wszystkich kont rozdziałów:

I — Środki trwałe
II — Inwestycje i remonty kapitalne
III — Fundusze własne
IV — Środki pieniężne
V — Kredyty bankowe
VII — Rozrachunki publiczno-prawne
VIII — Rozrachunki wewnętrzno-branżowe
IX — Fundusze specjalnego przeznaczenia
X — Rozliczenia międzyokresowe

2. kont

rozdziału VI — Rozrachunki:

062 — Odbiorcy za faktury pozainkasowe
063 — „ za faktury niezapłacone w terminie
066 — Dostawcy za faktury pozainkasowe
067 — „ za faktury niezapłacone w terminie
068 — Dostawy niefakturowane
069 — Dostawcy za zaliczki
071 — Pracownicy za płace
072 — Pracownicy za płace niepodjęte
073 — Pracownicy za sumy do rozliczenia

rozdziału XI — Materiały:

123 — Materiały podstawowe
125 — „ pomocnicze
126 — Paliwo
127 — Części zapasowe maszyn i urządzeń
132 — Opakowania
133 — Pasze
135 — Odpadki
138 — Inwentarz żywy

rozdziału XIII — Produkcja

152 — Półfabrykaty

rozdziału XIV — Towary

174 — Towary w hurtowniach
175 — „ w punktach skupu
177 — Odchylenia od kosztów planowanych wyrobów gotowych
178 — Towary w składach sezonowych
179 — Towary w punktach sprzedaży detalicznej
182 — Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów
184 — Rezerwa na podatek obrotowy
185 — Koszty obciążające zapasy towarowe
189 — Towary wysłane

rozdziału XV — Koszty handlowe

191 — Odsetki
192 — Eksploatacja opakowań.

Ad 3. Spośród kont, do których analityka prowadzona być może wg układu dotychczasowego, choć należałoby raczej szukać rozwiązań nowych, wymienić należy te wszystkie konta, gdzie zapisy szczegółowe prowadzone być winny w przekroju spraw:

075 — Roszczenia sporne
076 — „ z tytułu mank, ubytków i strat
077 — Odchylenia od cen ewidencyjnych mank i ubytków
079 — Kaucje otrzymane
187 — Towary na przechowaniu u odbiorców
oraz niektóre konta analityczne do
074 — Inne należności i zobowiązania.

Za przejściem przy tych kontach syntetycznych na system rejestrów przemawia fakt, że śledzenie terminowego załatwienia sprawy jest znacznie ułatwione przy liniowo-rejestrowym systemie zapisów, a otwieranie odrębnych kont analitycznych na każdą sprawę do czasu jej załatwienia jest w wielu wypadkach marnotrawstwem czasu i papieru.

Ad 4. Analityka do pewnej grupy kont wymagać będzie tylko uzupełnień w dotychczasowych urządzeniach analitycznych ze względu na rozszerzony zakres zapisów na tych kontach. Są to:

konto 121 — Rozliczenie faktur i materiałów.

Dotychczasowe rejestry dostaw i faktur muszą zostać rozbudowane w odniesieniu do zakupów materiałów zużywanych w działalności produkcyjnej, w sposób umożliwiający aktywowanie kosztu zakupu tych materiałów i stopniowe ich wyksięgowywanie na konta produkcji w miarę zużycia;

konto 124 — Artykuły spożywcze w zakładach żywienia zbiorowego.

Ze względu na bezpośrednie aktywowanie na tym koncie kosztów zakupu należy analitykę zapasów uzupełnić o kartę przeznaczoną do aktywowania kosztów zakupu (124).

Na koncie tym księgowana jest, zarówno marża na artykułach znajdujących się w magazynie, jak i wydanych do kuchni, co powoduje konieczność wyodrębnienia tych dwóch marż dla ujęcia części marży dotyczącej artykułów zużytych w kuchni do wyrobu dań, sprzedanych lub wydanych do bufetu;

konto 128 — Przedmioty nietrwałe.

Połączenie kont syntetycznych przedmiotów nietrwałych na składzie i w użytkowaniu nakazuje połączenie dotychczas prowadzonych kart analitycznych do tych dwóch kont z pozostawieniem przekroju dawnych kont syntetycznych; wydaje się, że specjalnie to konto nadaje się do indywidualnych rozwiązań branżowych, upraszczających dotychczas stosowane systemy ewidencji przedmiotów nietrwałych w użytkowaniu.

Zapisy na kontach (201, 202, 203) sprzedaży i (209) przerzutów dokonywane są z reguły w odpowiednich rejestrach sprzedaży. Ze względu na wymogi sprawozdawczości mogą być one prowadzone bądź jako odrębne rejestry dostosowane do podziału obrotów, bądź też w formie jednego rejestru o odpowiednich rubrykach, w zależności do różnorodności obrotów.

Ad 5. Ostatnia grupa kont do omówienia — to konta, które bądź ze względu na przyjęte odmienne niż w roku bieżącym kryteria analizy (061, 065), bądź układ kont syntetycznych i ustaloną nomenklaturę analityczną (konta kosztów) wymagają nowych rozwiązań analitycznych i sposobów prowadzenia zapisów szczegółowych.

a) Konto 061 — Należności w inkasie bankowym
065 — Dostawcy za faktury inkasowe.

Konieczność kontroli terminowości wpływów i przelewów za dokumenty, znajdujące się w inkasie bankowym, zmusza do zaniechania dotychczas stosowanej formy konto-korrent i zastąpienia jej przez rozszerzone o odpowiednie rubryki rejestry faktur i rejestry sprzedaży, połączone z odpowiednim archiwowaniem odnośnych dokumentów.

Zważywszy na to, że wszelkie należności i zobowiązania, podlegające zapłacie w trybie inkasa bankowego, z chwilą nieuregulowania ich w terminie powinny być przenoszone na specjalne konta syntetyczne, do których analityka może być prowadzona osobowo, umożliwiając kontrolę stanu zobowiązań lub należności poszczególnych kontrahentów, odpowiednie rubryki rejestrów sprzedaży i faktur mogłyby zostać rozbudowane w sposób uwidoczniony we wzorze.

Nowym rozwiązaniem w tym zakresie jest też możność odpowiedniego segregowania w terminarzach faktur wg dat płatności i przekładania do osobnej przegródki, stanowiącej analitykę do konta faktur niezapłaconych w terminie, faktur tego rodzaju. Należałoby w związku z tym rozważyć,

jak często powinno następować odpowiednie księgowanie w syntetyce, zdaniem naszym tylko na koniec miesiąca.

WYCINEK REJESTRU FAKTUR
dla kontroli faktur inkasowych

	Ostateczna suma faktury niereklamowanej	Termin płatności	Przelew zobowiązania			Faktury niezapłacone w terminie
			Nr dowodu	Data	Suma	
Księgowanie	121, 171/065				065/043	065/067

WYCINEK REJESTRU SPRZEDAŻY
dla kontroli należności w inkasie bankowym

	Ostateczna suma faktury oddanej do inkasa	Termin płatności	Przelewy odbiorców			Reklamacje skuteczne odbiorców		Faktury niezapłacone w terminie
			Nr dowodu	Data	Suma	Nr dowodu	Suma	
Księgowanie	061/—				043/061		074/061	063/061

b) Konta kosztów handlowych, z wyjątkiem konta 191 — Odsetki i 192 — Eksploatacja opakowań, wymagają również nowych rozwiązań analitycznych.

Zasadniczo zmieniony układ kont syntetycznych kosztów, klasyfikacja tych kont wg szczebli obrotu towarowego oraz wprowadzenie ustalonych rodzajowych pozycji nakładów do pozycji analitycznych, skłania do wprowadzenia nowej techniki i systemu prowadzenia analityki do poszczególnych kont syntetycznych.

Biorąc pod uwagę, że w ramach każdego konta syntetycznego przy pogłębianiu rozrachunku gospodarczego wystąpić mogą większe ilości miejsc powstawania kosztów (poszczególne placówki skupu, hurtownie czy sklepy detaliczne), analityka, jak już wspomniano, musi zezwolić na kontrolę wykonania planu kosztów poszczególnych placówek z uwzględnieniem pozycji rodzajowych, umożliwiając jednocześnie grupowanie poszczególnych pozycji rodzajowych do sprawozdania okresowego.

Z tego względu, choć możliwy jest i układ kart kontowych odrębnych dla każdego rodzaju z dziennikiem wspólnym dla jednego miejsca powstawania kosztów, najkorzystniejszy wydaje się system wielokolumnowych kart analitycznych dla każdego miejsca powstawania kosztów prowadzonych w pierwszej części (do kolumny „razem koszt") systemem przebitkowym, przy czym każda z kolumn rejestrowałaby odrębny rodzaj nakładu.

System ten może mieć zastosowanie do wszystkich kont kosztów podlegających podziałowi na rodzajowe pozycje analityczne, wymaga jednak wprowadzenia ujednoliconych druków księgowych w tym zakresie. Do czasu ich wprowadzenia wydaje się celowe prowadzenie rejestrów do poszczególnych kont analitycznych w formie nieprzebitkowych luźnych kart. W tym ostatnim wypadku, dla uzyskania zgodności obrotów dzienników księgi głównej w ciągu okresu sprawozdawczego, celowe może się okazać ewidencjonowanie w nieprzebitkowej kolumnie dzienników wszystkich jednostronnie księgowanych (Ma) pozycji, dotyczących kosztów handlowych (Wn koszty). Ew. można by również zastosować zbiorczą kartę kontową kosztów, która zezwoliłaby na bieżące zachowanie zasady podwójnej księgowości przebitkowej. Inna metoda uzgadniania może opierać się na pozaksięgowym sumowaniu zapisów dotyczących kont kosztów na podstawie dokumentów i włączaniu tych pozycji przy zestawianiu obrotów dzienników.

Również w przypadku niewyodrębnienia nakładów na poszczególne miejsca powstawania kosztów i ograniczenia pogłębienia wewnętrznego rozrachunku gospodarczego do formy statystycznej, analityka wg rodzajów kosztów może być prowadzona bądź w formie odrębnych kart analitycznych, bądź w formie nieprzebitkowego wielokolumnowego rejestru dla każdego z syntetycznych kont kosztów.

c) Konto 141 — Płace podstawowe i dodatkowe.

Wymagania stawiane analizie zapisów na tym koncie sugerują jako najdogodniejszą formę rozwiązania odpowiednio ułożony rejestr-zestawienie list płacy i innych dowodów na opłaconą pracę, ew. prowadzony w skali rocznej (strona Wn — rodzaje płac i świadczeń, strona Ma — miejsca powstawania kosztów).

d) Sposób prowadzenia analityki do kont produkcji rozdziału XIII powinien być oparty na odpowiednich wzorach opracowywanych dla planu przemysłowego.

Na zakończenie rozważań na temat urządzeń analitycznych i sposobu otrzymywania danych dla analizy zapisów na poszczególnych kontach syntetycznych należałoby podkreślić, że — jak się wydaje — tendencją rozwoju techniki prowadzenia zapisów szczegółowych w księgowości powinno stać się jak najszersze stosowanie zapoczątkowanych w r. 1950 rejestrów i zestawień statystycznych wszelkiego rodzaju umożliwiających dokonywanie księgowań na kontach syntetycznych zbiorowymi miesięcznymi sumami.

Zawiadamiamy wszystkich prenumeratorów naszego Czasopisma, że począwszy od miesiąca września rb. urzędy pocztowe oraz listonosze wiejscy i miejscy przyjmować będą wpłaty na prenumeratę w terminie **do dnia 15 każdego miesiąca na miesiąc następny i okresy dalsze.**

W. PŁAWECKI

Doświadczenia z JPK dla przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego

(Artykuł dyskusyjny)

Z dniem 1.I.1951 r. wprowadzony został w państwowych przedsiębiorstwach wykonawstwa inwestycyjnego nowy plan kont, oparty o zasady ujednoliconych planów kont dla przemysłu i handlu. Obowiązuje on w przedsiębiorstwach budowlanych ogólnych i specjalizowanych, montażowych, remontowo-montażowych, projektowych, mierniczych, geodezyjnych, fotogrametrii, kartografii, zakładach sprzętu i transportu.

Całoroczne opóźnienie w stosowaniu zasad JPK w budownictwie — przemysł i handel uspołeczniony zaczęły pracować na nowych planach kont już od 1.I.1950 — było uzasadnione nie tylko słabszym przygotowaniem kadr pracowników finansowo-rachunkowych budownictwa, ale głównie brakiem ostatecznie skrystalizowanych form organizacyjnych jednostek wykonawstwa inwestycyjnego i całego budownictwa w ogólle. Budownictwo bowiem jest tą gałęzią gospodarki, która obejmuje szereg bardzo różnorodnych jednostek usługowych i przemysłowych, a ponadto musi pracować przy znacznie trudniejszych założeniach organizacyjnych samego procesu produkcyjnego niż np. przemysł. Jak wiadomo, w budownictwie miejsce produkcji jest zmienne sam zaś produkt unieruchomiony Ta lokalizacja produktu (obiektu) zarówno w fazie planowania (lokalizacja ogólna), jak i w fazie projektowania (lokalizacja szczegółowa), wyznacza ścisłą zależność procesu produkcyjnego i samego produktu (obiektu) od całego zespołu zmieniających się każdorazowo warunków terenowych, stanowi przeszkodę mechanizacji budownictwa, a równocześnie wymaga wielkiej elastyczności organizacyjnej przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego.

W tych warunkach przed rachunkowością przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego stoi, częściej niż w innych dziedzinach gospodarczych, problem nadążenia za postępującymi zmianami organizacyjnymi.

Stosowany w budownictwie do 31.XII.1950 plan kont zdeaktualizował się z tych samych powodów, co plan kont z 1945 dla przemysłu, na którym był wzorowany. W miarę rozwoju i przekształcania się budownictwa w jedną z najważniejszych dziedzin gospodarczych w miarę krystalizowania się trybu rozliczeń finansowych z budżetem (poprzez rachunki wyrównawcze), ze zleceniodawcami (w ramach planu inwestycyjnego), z dostawcami (w ramach systemu inkasowego) stary plan kont stawał się coraz bardziej instrumentem nie odpowiadającym aktualnym potrzebom.

W tych warunkach wprowadzenie nowego planu kont stało się koniecznością.

Po upływie szeregu miesięcy pracy na nowym planie kont nasuwa się pytanie, w jakim stopniu odpowiada on potrzebom praktyki, gdzie ujawniły się trudności i w jakim kierunku winny iść jego zmiany.

Nowy plan kont uregulował cały szereg zagadnień, głównie z zakresu gospodarki finansowej i inwestycyjnej. Wystarczy tu przypomnieć najbardziej charakterystyczne z nich:

a) rozliczanie z budżetem z tytułu regulowania poziomu własnych środków obrotowych i z tytułu odprowadzania części akumulacji,
b) powiązanie kredytów z przedmiotem kredytowania,
c) rozliczanie ze zleceniodawcami,
d) zaliczkowanie procesu produkcyjnego,
e) tryb rotacji środków wygospodarowanych na reprodukcję i remonty kapitalne,
f) rozliczanie inwestycji i remontów kapitalnych,
g) ewidencję niescentralizowanych źródeł i środków na inwestycje.

Oprócz tego nowy plan kont uregulował sposób rozliczania zakupu, umożliwił wprowadzenie jednolitej ceny ewidencyjnej w gospodarce materiałowej, a w zakresie ewidencji procesów produkcyjnych wprowadził syntetyczny rachunek kosztów, obejmujący całą produkcję towarową z wyodrębnieniem najważniejszych zjawisk zakłócających jej przebieg (przestoje, demontaże itp.).

Wyżej wymienione rozwiązania zagadnień finansowych, inwestycyjnych i gospodarki materiałowej są niewątpliwie największym sukcesem nowego planu kont. Trwałość tych rozwiązań potwierdzają obserwacje kilkumiesięcznej pracy.

Nieco inaczej przedstawia się funkcjonowanie nowego planu kont na odcinku ewidencji i rozliczenia kosztów. Ujawniło się tu szereg trudności, które można by podzielić na trzy rodzaje:

I — trudności rozwiązania pewnych zagadnień odcinkowych,
II — trudności powiązania w syntetycznym rachunku kosztów różnych typów i pionów działalności, występujących w ramach wykonawstwa inwestycyjnego,
III — trudności bieżącego prowadzenia analityki w zakresie poszczególnych nośników i miejsc kosztów.

I.

Trudności w zakresie pewnych zagadnień odcinkowych są wynikiem ramowego ujęcia komentarza ogólnego oraz pewnych luk w ramach samego planu kont. Poniżej omówimy najbardziej charakterystyczne z nich.

1. Interpretacja księgowej treści pgr. 701 „Produkcja przemysłowa" i 71 „Koszty produkcji pomocniczej" nie jest jasna. Przyjmując, że w pgr. 701 będzie księgowana produkcja przemysłowa jednostek wyodrębnionych na wewnętrzny rozrachunek gospodarczy, zaś w gr. 71 — jednostek niewyodrębionych, narażamy się na słuszny zarzut, że kryteria organizacyjno-finansowe przesądzają o ekonomicznym charakterze produkcji towarowej, która w obydwu przypadkach może mieć ten sam cel i przeznaczenie (np. pustaki produkcji zakładu wydzielonego i niewydzielonego).

Rozważając zagadnienie produkcji przemysłowej na razie w ramach wspólnej sprawozdawczości z dzia-

łalnością budowlaną, wydaje się, że podział produkcji przemysłowej między konta 701 i 71 należałoby przeprowadzić wg zasady: produkcję typową (materiały, prefabrykaty itp.) ewidencjonuje się w pgr. 701; produkcję nietypową — w gr. 71. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, pierwszy rodzaj produkcji podlega opodatkowaniu podatkiem obrotowym nawet w obrocie wewnętrznym, tj. w ramach przedsiębiorstwa, drugi rodzaj natomiast nie podlega w tym przypadku opodatkowaniu.

Przy proponowanym podziale produkcji przemysłowej między konta 701 i 71 wskazane byłoby zastosowanie pewnych uproszczeń odnośnie dalszej ewidencji otrzymanych z produkcji materiałów. Wydaje się mianowicie, że w przypadku niewyodrębnienia magazynów na wyroby gotowe produkcji przemysłowej, względnie, gdy wyroby tej produkcji nie wymagają odrębnego magazynowania, gdyż są natychmiast „konsumowane" przez produkcję budowlaną, celowe byłoby zrezygnować z nieznajdującego oparcia o realny przebieg masy towarowej księgowania tych wyrobów na kontach i kartotece kl. 8. Wyroby tego rodzaju podlegałyby bezpośredniemu przejęciu przez konta magazynowe kl. 3 w przyjętym ogólnie trybie tj. na drodze realizacji, lecz przeniesienie ich kosztu własnego odbywałoby się bezpośrednio z kl. 7 na kl. 9.

W zależności od rozaju wyrobów, realizacja odbywałaby się albo wg cen zbytu (wyroby typowe), albo wg planowanego kosztu własnego (wyroby nietypowe). W tym ostatnim przypadku, konsekwentnie do upraszczającej zasady pomijania kl. 8, również odchylenia od planowanego kosztu własnego byłyby przenoszone z kl. 7 wprost na kl. 9, a stąd na konto odchyleń w kl. 3 (Dt/Ct 7991 — Ct/Dt 919 oraz Dt/Ct 3022 — Ct/Dt 919).

Konta kl. 8 służyłyby tylko dla wykazania ewentualnej produkcji w toku.

2. Wyjaśnienia wymaga dalej sposób księgowania kosztów usług sprzętu i transportu. W związku z przechodzeniem jednostek sprzętu i transportu na rozrachunek gospodarczy, jednostki te fakturują świadczone budowom usługi, które to faktury księgują przedsiębiorstwa różnie, albo w ciężar konta 9005 jako faktury podwykonawców, albo w gr. 44 jako usługi obce. Niejednolity sposób księgowania obniża znacznie porównywalność sprawozdań z zakresu wykonania planu kosztów i nakładów.

Traktowanie ww. faktur na równi z fakturami podwykonawców i księgowanie ich na koncie 9005 nie zawsze jest uzasadnione. Należy bowiem przeprowadzić rozgraniczenie między wykonaniem pewnych świadczeń na rzecz budowy a funkcją podwykonawcy.

Świadczenie usług (transport) i rzeczy (dzierżawa sprzętu) nie może być równoznaczne z pełnieniem funkcji podwykonawcy. Brak tutaj istotnych elementów, znamionujących tę funkcję tj. określonego rodzaju robót zleconych drugiej jednostce w oparciu o specjalną umowę i kosztorys szczegółowy. Z powyższego wynika, że faktury za transport należałoby z reguły traktować jako faktury za usługi obce. Faktury baz lub innych wyodrębnionych jednostek sprzętu tylko wtedy należałoby uważać za faktury podwykonawcy, gdy dana jednostka sprzętu podjęła się wykonania określonej fazy robót (np. wykopów) i łączy ją z głównym wykonawcą umowa, zawarta i wykonywana w trybie przepisanym dla regulowania stosunku do głównego wykonawcy.

3. Również zagadnienia uzysków nie można uznać za wyczerpane. Zamieszczone w Biuletynie BOR (Nr 3/51, str. 129) orzeczenie Dep. Księgowości Ministerstwa Finansów reguluje ww. zagadnienie w przypadkach, jeśli ma ono nieznaczne rozmiary. Ma to najczęściej miejsce wtedy, gdy u z y s k jest równocześnie o d z y s k i e m. Zdarza się jednak, że w czasie robót natrafia się na złoża piasku, gliny itp. materiałów budowlanych. Kosztem nieznacznych stosunkowo nakładów, związanych z wydobyciem i oczyszczeniem uzyskanych materiałów, przedsiębiorstwo budowlane staje się właścicielem poważnych zapasów materiałowych, zużywanych nie tylko do jednej budowy.

Występujące w takich wymiarach uzyski wymagają odrębnego ujęcia w księgowości, w przeciwnym razie nastąpiłoby zniekształcenie kosztów poszczególnych budów i zaistniałyby możliwości nadużyć w gospodarce materiałowej.

Wydaje się, że najwłaściwszym rozwiązaniem byłoby potraktowanie tego rodzaju uzysków jako produkcji pomocniczej przy równoczesnym zastosowaniu wspomnianego wyżej uproszczenia w kierunku pominięcia ewidencji uzyskanych materiałów w kartotece i na kontach kl. 8. Koszt wydobycia, oczyszczania i transportu do miejsca składowania uzyskanych materiałów należałoby ujmować łącznie na koncie 716. przenosząc go następnie na konto 919. Księgowanie na kontach materiałów nastąpiłoby w korespondencji z kontem 910 wg cen ewidencyjnych, stosowanych dla tego rodzaju materiałów w danym przedsiębiorstwie. Odpowiednia stopa podatkowa winna regulować wysokość zysku z tej realizacji w przypadku, gdy uzyski będą materiałem mającym cenę zbytu (materiały typowe).

4. Dalszym zagadnieniem, które należałoby sprecyzować, jest sposób rozliczania obiektów tymczasowych nietytułowych. Ograniczamy się tu tylko do obiektów tymczasowych nietytułowych, gdyż rozwiązanie zagadnienia obiektów tymczasowych tytułowych jest raczej problemem księgowości samej budowy (Dyrekcja Budowy), która wymaga odrębnego omówienia.

Wracając do postawionego zagadnienia należy stwierdzić, że rozliczanie okresowe tej tak poważnej pozycji kosztów ogólnych rzadko jest praktykowane w przedsiębiorstwach budowlanych, jakkolwiek w ramach obecnego planu kont możliwości te istnieją.

Dla technicznego przeprowadzenia tych rozliczeń wydaje się najwłaściwsze konto 1913 „Inne nakłady do rozliczenia". Koszt wykonanych w związku z daną budową obiektów tymczasowych nietytułowych należałoby po rozliczeniu ująć na koncie 763 „Inne koszty do rozliczenia", a następnie przy pomocy kont przeniesieniowych 769 i 996 przenieść na konto 1913, gdzie podlegałyby umorzeniu w ciężar konta 483. Sposób umarzania tych obiektów (Dt 483 Ct 1913) będzie zależał od mniej lub więcej dokładnie prowadzonej analityki do konta 1913. Dla dokładnego rozliczenia każdego obiektu należałoby prowadzić karty analityczne zbierające koszty bezpośrednie dla poszczególnych obiektów grupowane następnie według budów, w związku z którymi zostały wykonane. Czasokres umarzania poszczególnych obiektów winien być zgo-

dny z zaplanowanym czasokresem wykonania danej „budowy-matki".

Wydaje się jednak, że na obecnym etapie należałoby zadowolić się ewidencją mniej szczegółową, polegającą na grupowaniu wszystkich obiektów tymczasowych nietytułowych, należących do danej budowy na jednej zbiorczej karcie. Umarzaniu podlegałoby każdorazowe saldo danej karty w stosunku do zaplanowanego czasokresu trwania „budowy-matki".

Odrębne karty zbiorcze należałoby stosować dla ewidencji tych obiektów tymczasowych nietytułowych, które służą kilku budowom i w związku z tym winny by być rozliczane na różne budowy wg kluczy ustalanych w instrukcjach branżowych lub przyjętych w danych przedsiębiorstwach na podstawie konsultacji z działami technicznymi i zaopatrzenia.

Należy tu zaznaczyć, że w miarę postępującej mechanizacji budownictwa, przedsiębiorstwa posługują się w zakresie potrzeb tymczasowych budowy coraz częściej składanymi obiektami tymczasowymi. Tego rodzaju obiekty są — w zależności od wartości i czasokresu trwania — środkami trwałymi lub przedmiotami nietrwałymi wykonawców i umorzenie ich przebiega w trybie przewidzianym dla danego rodzaju środków.

5. Szereg wątpliwości budzi sposób rozliczania kosztów sprzętu i transportu.

Pomijając zagadnienie wydzielenia jednostek usługowych w odrębną sprawozdawczość należy stwierdzić, że sposoby rozliczania kosztów w działających na wewnętrznym rozrachunku gospodarczym bazach sprzętu i transportu, nie są zadowalające. Wynika to z niezbyt krytycznego oparcia się o wzory arkuszy i schematów kalkulacyjnych stosowane w przemyśle, bez uwzględnienia specyficznych potrzeb tego rodzaju jednostek usługowych.

Należałoby przede wszystkim ustalić koszty bezpośrednie i specjalne dla baz sprzętu i transportu. Wydaje się, że oprócz materiałów i robocizny winny być odnoszone bezpośrednio na poszczególne nośniki następujące koszty: remonty sprzętu i taboru, amortyzacja sprzętu i taboru, ewent. ubezpieczenia taboru, koszty translokacji i lokalizacji sprzętu, delegacje służbowe kierowców, operatorów i ich pomocników.

Należałoby dalej dla sprzętu i transportu ustalić podstawowe jednostki pracy, których koszt winien wynikać z podziału sumy grupowych nośników, wykazywanych w księgowości kosztów przez ilość danych jednostek. Wskaźnikiem podstawowym dla transportu jest koszt 1 t/km, zaś dla sprzętu najwłaściwszym wydaje się koszt jednej maszynozmiany. Jako grupowe nośniki, będące zarazem podstawowymi mpk, należałoby przyjąć poszczególne rodzaje taboru lub sprzętu (np. w transporcie — samochody 3-tonowe, 5-tonowe, platformy konne itp; w sprzęcie kopaczki, spychacze, dźwigi itp.).

Ww. wydziały podstawowe, będące zbiorczymi nośnikami, grupowałyby bieżąco koszty bezpośrednie i specjalne a po rozliczeniu wydziałów pomocniczych dawałyby możliwość ustalenia kosztu własnego podstawowych jednostek pracy w zakresie poszczególnych rodzajów taboru lub sprzętu.

Pewną trudność powoduje rozliczenie kosztu pracy brygad przeładunkowych w bazach transportu. Ściśle biorąc pracę tę należałoby kalkulować jako odrębny nośnik (przeładunek), co pozwoliłoby następnie wyliczyć koszt 1 tono-operacji w trzech głównych relacjach: wagon - plac, wagon - samochód, samochód-plac. Z uwagi jednak na ograniczone możliwości aparatu księgowego w bazach transportu oraz na pomocniczy charakter przeładunku w stosunku do transportu, wydaje się w chwili obecnej wystarczającą ogólna kontrola kosztów przeładunku, jaką daje wydzielenie w arkuszu rozliczeniowo - kalkulacyjnym tej działalności w odrębne mpk w ramach wydziałów podstawowych. Zebrana w ten sposób suma kosztów przeładunku ulegałaby następnie rozliczeniu na poszczególne rodzaje transportu. Najwłaściwszym kluczem podziałowym byłaby ilość ton załadowana i wyładowana na dany rodzaj taboru. Przyjęcie jednak tego klucza podziałowego spowodowałoby trudności w przypadkach gdy przeładunek odbywa się w relacjach wagon - plac lub odwrotnie. Dlatego można by uznać za wystarczający podział kosztów przeładunku na poszczególne rodzaje taboru w stosunku do ilości przewiezionych danym taborem ton.

6. Bardzo częstym zjawiskiem w budownictwie jest przerób własny. Brak odnośnego konta w planie kont nie oznacza — rzecz jasna — braku potrzeby rozliczania tego rodzaju działalności, lecz tylko możliwość pewnego uproszczenia. W związku z tym koszty, związane z przerobem własnym, niezależnie od organizacji technicznej strony tego procesu (odrębna brygada, dorywczo), należałoby odnosić w ciężar ogólnych kosztów zaopatrzenia i razem z nimi rozliczać na dane mpk względnie nośniki.

Różnicę między ceną materiałów przed i po przerobie należałoby konsekwentnie wg ww. zasady księgować na dobro konta 3020 „Nakłady zaopatrzenia materiałowego".

II.

Trudności, wymienione w tym punkcie, mają głębsze źródła niż omówione trudności odcinkowe. Wynikają one z dwóch, zachodzących równolegle, procesów: różnicowania i specjalizowania się przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego oraz przechodzenia na rozrachunek gospodarczy włączonych dotąd w ich ramy jednostek przemysłowych i usługowych.

Obowiązujący obecnie plan kont — należy o tym pamiętać — został opracowany głównie pod kątem widzenia potrzeb budownictwa ogólnego. Wskazują na to późniejsze uzupełnienia, dokonane przez Dep. Księgowości Min. Finansów, celem dostosowania go do wymogów Biur Projektów i Dyrekcji Budów.

Przedsiębiorstwa budownictwa ogólnego charakteryzuje w stosunku do inwestora najczęściej funkcja głównego wykonawcy, zaś — z punktu widzenia rodzaju robót — przewaga robót budowlanych w stosunku do całości produkcji.

Ponadto przedsiębiorstwa omawianego typu obejmują prawie zawsze działalność usługową (transport, sprzęt) oraz przemysłową (produkcja pomocnicza).

Ustalone w nowym planie kont ramy kl. 7, wzorowane na planie kont dla przemysłu, byłyby zupełnie wystarczające dla ujęcia w syntetycznym rachunku kosztów całej produkcji przedsiębiorstwa budownic-

twa ogólnego, gdyby w przedsiębiorstwie tym (zjednoczeniu) nie zaszły w ciągu ostatnich lat wielkie zmiany organizacyjne, polegające na przechodzeniu jednostek przemysłowych i usługowych na odrębny rozrachunek gospodarczy. Równolegle zaś, jak zaznaczono wyżej, powstało szereg przedsiębiorstw wyspecjalizowanych.

W tych warunkach bardzo często występuje pytanie, gdzie ewidencjonować produkcję specyficznych przedsiębiorstw budowlanych (np. montażowych, robót zmechanizowanych, robót czerpalnych) oraz jak ewidencjonować w ramach tego planu działalność całkowicie wyodrębnionej jednostki sprzętu względnie transportu.

Ww. trudności ujęcia w kl. 7 obecnego planu kont całego wachlarza różnorodnych typów produkcji przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego oraz całego szeregu usamodzielnionych z punktu widzenia rozrachunku gospodarczego jednostek przemysłowych i usługowych sugerują następujące pytania:

a) czy wszystkie przedsiębiorstwa, obowiązane do prowadzenia księgowości wg planu kont dla przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego, są w istocie tego rodzaju przedsiębiorstwami,

b) czy dla przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego w ścisłym tego słowa znaczeniu możliwe jest ograniczenie się do dwóch kont syntetycznych w obecnym planie (700 i 702),

c) czy działające w ramach przedsiębiorstw (Zjednoczeń) budownictwa ogólnego, lecz usamodzielnione z punktu widzenia rozrachunku gospodarczego, jednostki przemysłowe i usługowe nie należałoby objąć odrębną sprawozdawczością i łączyć z odpowiednimi pionami na szczeblu Centralnych Zarządów i resortów.

ad a) O rodzaju klasyfikacji przedsiębiorstw decydują kryteria ekonomiczno-finansowe. Przyjmując je za podstawę, trudno uznać za właściwe zaliczenie do tej gałęzi gospodarki przedsiębiorstw remontowych i rozbiórkowych.

Działalność przedsiębiorstw remontowych jest działalnością całkowicie różną od wykonawstwa inwestycyjnego zarówno z punktu widzenia jej charakteru ekonomicznego, jak i źródeł jej finansowania. Jak wiadomo, celem tej działalności nie jest ani zwiększenie masy towarowej (przemysł) ani zwiększenie stanu środków trwałych (budownictwo), lecz niwelowanie procesu zużycia tych środków. Można więc powiedzieć, że działalność remontowa stoi na pograniczu działalności eksploatacyjnej i inwestycyjnej. Analogicznie do planu produkcyjnego przedsiębiorstw budowlanych i Biur Projektów, który obrazuje gros procesu reprodukcji, plan przedsiębiorstw remontowych jest wyrazem przeważającej części nakładów, przeznaczonych przez gospodarkę narodową na wstrzymanie procesu zużycia środków trwałych.

Wydaje się, że odrębne traktowanie remontów kapitalnych na odcinku planowania i finansowania winno wskazywać dostatecznie na odrębność tego rodzaju działalności oraz uzasadniać wydzielenie księgowości i sprawozdawczości odnośnych jednostek w odrębny pion. Słuszności tego wyodrębnienia nie powinien podważać fakt, że jednostki remontowe wykonują również produkcję przemysłową (np. części zamienne) lub budowlaną (przedsiębiorstwa remontowo-budowlane). Ważna jest okoliczność, że przeważa działalność remontowa.

Przedsiębiorstwa rozbiórkowe zbliżają się swym ekonomicznym charakterem do przedsiębiorstw wydobywczych z tą różnicą, że przedmiotem ich działania nie są dobra natury, lecz wartościowe elementy zniszczonych środków i przedmiotów pracy ludzkiej. Źródłem ich finansowania nie są bezpośrednio środki inwestorów, przewidziane w PI, jak to ma miejsce w stosunku do właściwych wykonawców, ale plan zaopatrzenia tychże wykonawców. Na tym odcinku zachodzi więc całkowita analogia między „produkcją" przedsiębiorstw rozbiórkowych a działalnością przedsębiorstw wytwórczych materiałów budowlanych, co wydaje się momentem decydującym o wyłączeniu przedsiębiorstw rozbiórkowych z zakresu jednostek wykonawstwa inwestycyjnego.

ad b) Postulat rozszerzenia syntetycznego rachunku kosztów wg podstawowych rodzajów produkcji budowlanej wynika z nieporównywalności procesów pracy różnych typów przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego. Nieporównywalność ta spowodowana jest charakterem kryteriów, decydujących o zaliczaniu danej jednostki do przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego, które to kryteria wynikają z przesłanek ekonomiczno - finansowych, a nie technicznych.

W przeciwieństwie np. do przedsiębiorstw przemysłowych, gdzie w zasadzie zawsze otrzymuje się w efekcie produkt gotowy (będący w sensie ekonomicznym towarem), w budownictwie celem pewnych przedsiębiorstw jest przygotowanie ogólnych warunków do zaplanowania obiektu (przedsiębiorstwa naukowo-badawcze i poszukiwawcze), samo zaplanowanie obiektu (Biura Projektowe) lub wreszcie wykonanie (przedsiębiorstwa budownictwa ogólnego i specjalnego).

Niezależnie jednak od konieczności wydzielenia w syntetycznym rachunku kosztów odrębnych kont dla przedsiębiorstw zajmujących się przygotowaniem procesu produkcyjnego, również ujęcie samego procesu produkcyjnego na jednym koncie jest bardzo trudne z uwagi na możliwość całkowicie różnego przebiegu tego procesu i różny jego sens ekonomiczny. Pierwsza okoliczność powoduje nieporównywalność struktury kosztów i konieczność zastosowania różnych kluczy podziałowych kosztów ogólnych (np. roboty budowlane i montaż obcych przedmiotów wyposażenia), druga powoduje nieporównywalność pewnych procesów produkcyjnych z punktu widzenia ich efektywności (roboty budowlane — przyrost środków trwałych, roboty czerpalne — nie powiększają stanu środków trwałych).

ad c) Wydzielenie w odrębną sprawozdawczość jednostek przemysłowych i usługowych, działających na pełnym wewnętrznym rozrachunku gospodarczym, jest postulatem uzasadnionym nie tylko trudnościami natury techniczno - rachunkowej, wyrażającymi się w niemożności właściwego ujęcia w syntetycznym rachunku kosztów i sprawozdawczości głównych wskaźników ich procesów produkcji. Daleko ważniejszymi

i istotnymi wymaganiami są względy planowania i analizy wykonania planu danych gałęzi gospodarki w przekroju ogólnokrajowym.

Szczegółowe uzasadnienie wysuniętego postulatu przekraczałoby ramy niniejszego artykułu. Wydaje się jednak celowe zwrócenie uwagi na korzyści tych zmian np. w transporcie. Wyłączenie sprawozdawczości baz transportu w odrębny pion pozwoli na uwzględnienie posiadanych przez nie środków w ramach rejonowych bilansów przewozów, urealni w znacznym stopniu ogólnokrajowy bilans przewozów, zapewni porównywalność pracy w poszczególnych przedsiębiorstwach transportowych i umożliwi skuteczniejszą walkę o obniżenie kosztów.

III.

Zaległości i braki w zakresie analityki do księgowości nośników i miejsc kosztów wynikają z zasady równoległej ewidencji kosztów w dwu przekrojach: wg rodzajów — kl. 4 i wg miejsc i nośników — kl. 5, 6 i 7.

Dla przedsiębiorstwa, dysponującego określoną ilością personelu, wymóg powyższy musi spowodować podział szczupłych najczęściej sił księgowych do pracy na dwóch odcinkach, co opóźnia tempo jej przebiegu. Tempo pracy w księgowości miejsc i nośników kosztów hamuje jeszcze inna okoliczność. Cały bowiem szereg dokumentów nadchodzi do księgowości kosztów tylko w pojedynczych egzemplarzach. Przechodzą one zazwyczaj najpierw przez księgowość rodzajów kosztów i czasokres zużyty tam na ich ewidencję, jest dla księgowości miejsc i nośników okresem przestoju w stosuku do tego rodzaju dokumentów.

Jak widać, u podstaw ww. trudności leży obecna struktura i rola kl. 4 JPK.

Pomijając krytyczną ocenę funkcji i wewnętrznych dysproporcji kl. 4, jako odrębne zagadnienie, należy stwierdzić, że postulat szybkiej sprawozdawczości i bieżącej kontroli kosztu planowanego (kosztorysowego) odnośnie danej budowy wyraźnie przemawia za ograniczeniem funkcji kont rodzajowych do tych przypadków, kiedy kształtowanie się pewnych rodzajów nakładów jest przedmiotem bieżącej kontroli organów finansowych (płace) względnie kiedy bieżąca kontrola zarządu przedsiębiorstwa nie może być wykonywana równocześnie w oparciu o sprawozdawczość innych komórek organizacyjnych (ogólne koszty administracji i zaopatrzenia, limitowane w kosztorysie w stosunku do kosztów bezpośrednich względnie wartości materiałów).

Reasumując wysnute w toku powyższych rozważań wnioski wydaje się celowe:

1 — pogłębić komentarz do planu kont dla przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego w kierunku wyjaśnienia wyłonionych i wyłaniających się zagadnień,

2 — opracować ramowe plany kont oraz wzory sprawozdawcze dla wyodrębnionych jednostek sprzętu i transportu, celem ujęcia działalności tych jednostek (analogicznie jak przemysłowych, remontowych, rozbiórkowych) w odrębnej sprawozdawczości,

3 — przeprowadzić dalszą reformę planu kont w zakresie rachunku kosztów.

Ostatni z postulatów, dzięki uchwale Prezydium Rządu z dnia 24.III.51 (Monitor Polski Nr A-78 poz. 360) zostanie niewątpliwie zrealizowany; w odniesieniu do dwu pierwszych wydaje się, że wiele materiału przyniosłaby dyskusja na łamach Biuletynu BOR.

Plan finansowy przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego na 1952 rok

Instrukcja planowania produkcyjno - finansowego przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego na 1952 rok nie została do chwili pisania niniejszego artykułu opracowana w swej ostatecznej formie, stąd poruszone zmiany w zakresie planowania należy traktować jako przewidywania.

Zasady systemu finansowego przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego na rok 1952 nie będą odbiegały od tychże zasad obowiązujących w roku 1951. W związku z powyższym w zakresie planowania finansowego nie wystąpią zasadniczo poważniejsze zmiany poza planowaniem inwestycji, które ulega generalnej zmianie.

Poniżej omówione zostaną pokrótce zmiany, dotyczące poszczególnych części planu finansowego.

W planie finansowania własnych kapitalnych remontów przy ustalaniu „pokrycia" (część B formularza) przewiduje się ustalenie niedoboru względnie nadwyżki, wynikającej z różnicy pomiędzy wartością remontów kapitalnych wg programu rzeczowego, a łączną kwotą środków na kapitalne remonty, posiadanych na początek okresu planowanego i środków na kapitalne remonty, wygospodarowanych w okresie planowym poprzez proces amortyzacji.

Ustalenie nadwyżek i niedoborów środków na kapitalne remonty ułatwi Centralnym Zarządom (lub jednostkom równorzędnym) dokonanie właściwej redystrybucji środków pomiędzy podległymi jednostkami, co znajduje swój wyraz w dalszych pozycjach formularza. Ponadto formularz zawiera pozycje kredytu antycypacyjnego.

a) na początek roku — jako zobowiązania przedsiębiorstwa, pomniejszające wysokość środków do wykorzystania w bieżącym okresie,

b) na koniec okresu — jako pozycji, stanowiącej pokrycie dla nakładów na remonty kapitalne, przewidziane do wykonania w okresie planowanym.

Ta ostatnia pozycja ma zastosowanie w wyjątkowych wypadkach, uwarunkowanych zgodą Ministerstwa Finansów.

Ostatnią ze zmian formularza dla sporządzenia planu finansowania własnych kapitalnych remontów jest

tabelka, przewidziana dla ujęcia planowego kształtowania się rezerwy awaryjnej.

Plan finansowania własnych inwestycji na 1952 rok *) dostosowany jest do zmian, przewidzianych w tym zakresie. Zmiany te rzutują na część „B" formularza („Pokrycie"). W roku 1952 wprowadza się dla planowania inwestycji przez inwestorów zasadę normowania środków obrotowych wykonywanych budów.

W jednostkach, działających na zasadach rozrachunku gospodarczego, przewiduje się na 1952 rok następujące źródła sfinansowania inwestycji limitowych:

1. mobilizację zasobów wewnętrznych
2. wpływy z likwidacji środków trwałych, przez którą należy rozumieć:
   a) nadwyżkę wpływów z dokonanej przez czynne jednostki sprzedaży środków trwałych nienadających się już do eksploatacji, ponad koszt ich rozbiórki i sprzedaży,
   b) sumy uzyskane z tytułu sprzedaży środków trwałych przez czynne jednostki przedsiębiorstwom spółdzielczym lub prywatnym, również po potrąceniu odnośnych kosztów.
3. tzw. „inne środki", pod którymi należy rozumieć wpływy, np:
   a) z odszkodowań z tytułu szkód przemysłowych
   b) z odszkodowań z tytułu ubezpieczenia środków trwałych (które obecnie obowiązują w budownictwie)
   c) z dobrowolnych świadczeń rzeczowych lub pieniężnych obywateli
   d) z wpłat przyszłych użytkowników inwestycji
   e) z funduszu zakładowego, jeżeli dana jednostka na podstawie odrębnych przepisów uprawniona jest do jego tworzenia itd.
4. amortyzację czynnych przedsiębiorstw w części przeznaczonej na inwestycje
5. dotację budżetową.

Pod pojęciem mobilizacji zasobów wewnętrznych należy rozumieć różnicę pomiędzy stanem środków obrotowych budowy, przewidzianych na dzień 1.I.52 r., a normatywem tych środków, określanym na dzień 31.XII.1952 r., z uwzględnieniem różnicy między stanem zobowiązań, przewidzianych na dzień 1.I.1952 r., a stanem tych zobowiązań przewidzianych na dzień 31.XII.1952 roku.

Pod pojęciem środków obrotowych budowy należy przykładowo rozumieć:

a) zakupione ze środków inwestycyjnych i niezużyte w poprzednim okresie materiały podstawowe pomocnicze i przedmioty nietrwałe,

b) wypłacone i nierozliczone z wykonawcami zaliczki na materiały,

c) roboty w toku SOWI (Samodzielnych Oddziałów Wykonawstwa Inwestycyjnego itd.).

Porównanie posiadanych środków obrotowych budowy na początek roku z normatywem, przewidzianym na okres planowany (31 grudnia) wykaże nadwyżkę względnie niedobór posiadanych środków obrotowych budowy.

Jednoczesne uwzględnienie różnic zobowiązań na początek i koniec roku pozwoli ustalić mobilizację wewnętrzną przedsiębiorstwa.

		Różnice	
		—	+
Stan środków obrotowych budowy na 1.1.52	600.000.—		460.000.—
normatyw na 31.XII.52	1.060.000.—		
zobowiązania:			
1.1.52	420.000.—		
31.XII.52	260.000.—	160.000.—	
		160.000.—	460.000.—
mobilizacja wewnętrzna dodatnia		300.000.—	
		460.000.—	460.000.—

Z powyższego zestawienia podanych wielkości, zwanego planem mobilizacji zasobów wewnętrznych wyniknąć może w jednych przypadkach dodatnia, w drugich — ujemna mobilizacja (immobilizacja) zasobów wewnętrznych.

W przypadku, gdy plan mobilizacji wykazuje mobilizację dodatnią, kwota mobilizacji traktowana jest jako źródło finansowania inwestycji danego inwestora z planu inwestycyjnego na 1952 r., w przypadku zaś, gdy plan ten wykazuje immobilizację, kwota immobilizacji powiększa zapotrzebowanie finansowe ponad limit inwestycyjny inwestora.

Należy zwrócić tu uwagę, że począwszy od planu inwestycyjnego 1951 roku, zarówno dotacje budżetowe na inwestycje jak i plan inwestycyjny, wygasną w dniu 31 grudnia 1951 roku i nie będzie „okresu ulgowego" dla rozliczenia zobowiązań wobec wykonawców z tytułu robót wykonanych fizycznie do dnia 31.XII.1951 r.

Rozliczenia tego rodzaju muszą być uwzględnione w planie mobilizacji zasobów wewnętrznych, zarówno wg stanu na 1.I.1952, jak i na 1.I.1953 r.

Plan finansowania własnych inwestycji zamykany jest pozycją niedoboru lub nadwyżki środków na pokrycie nakładów inwestycyjnych, przy czym formularz przewiduje odrębne pozycje rozliczenia niedoboru lub nadwyżki z rachunkiem scentralizowanej amortyzacji względnie z budżetem Państwa.

W planie realizacji przewiduje się wyeliminowanie pojęcia „wewnętrzna realizacja produkcji" ze względu na fakt wyodrębniania produkcji pomocniczej na odrębny rozrachunek.

Ta sama uwaga dotyczy **„planowanego rocznego wyniku działalności gospodarczej".**

W dążeniu do zmniejszenia ilości formularzy planu finansowego przewiduje się skasowanie odrębnych planów:

1) **rozliczeń międzyokresowych czynnych** z tym, że wykazywane będą one bezpośrednio w planie normatywów,

---

*) Bardziej wyczerpujące omówienie zagadnień finansowania inwestycji w roku 1952 znajdzie Czytelnik w artykule pt. „Nowe elementy w systemie sfinansowania inwestycji na rok 1952".

2) **pasywów stałych,** które wykazywane będą w planie pokrycia normatywów.

Plany: 1) **normatywów środków obrotowych,** 2) **pokrycia normatywów** (poza małymi zmianami, jak wyspecyfikowanie szczegółowe wszystkich rodzajów pasywów stałych, występujących w przedsiębiorstwach wykonawstwa inwestycyjnego i dostosowanie nomenklatury, np. skasowanie pojęcia inwestycji pozaplanowej), 3) **plan kredytów bankowych** — pozostają bez zmian.

Ogólny plan finansowy, zwany wg nomenklatury 1952 roku „bilansem dochodów i wydatków" zawiera zasadniczo te same części, co w roku 1951 z tą różnicą, że przewiduje się rozdzielenie części V formularza z 1951 roku na dwie, a mianowicie:

V — Finansowanie kapitalnych remontów i

VI — Finansowanie inwestycji.

W przewidywanej części VI zmieniają się poszczególne pozycje, stosownie do nowych zasad planowania pokrycia finansowego wykonywanych inwestycji własnych. Ponadto wykazane będą w odrębnych pozycjach planu inwestycje limitowe i pozalimitowe.

Jak widać z powyższych uwag zasady planowania — poza planowaniem finansowego pokrycia inwestycji — nie zmieniają się, co winno w dużym stopniu wpłynąć dodatnio na jakość sporządzonych na 1952 rok planów.

T. P.

WŁ. ŚWIETLICKI

Skróty zapisowe

Nawiązując do zamieszczonego w Nr. 7/51 Biuletynu BOR artykułu kol. kol. Zawady i Wrockiego pt. „Skróty zapisowe w księgowości", kol. Świetlicki przeciwstawia koncepcji skrótów, praktycznie przezeń wypróbowane kombinacje symboli, oznaczających zazwyczaj określony rodzaj dokumentu, a co się z tym wiąże — transakcji i skrótów tekstu.

Oczekujemy dalszych wypowiedzi.

REDAKCJA

Stosowane jeszcze i teraz „powieściowe" zapisy księgowe są wynikiem praktyki, pochodzącej z czasów, kiedy to konta nie zawsze miały określony charakter ekonomiczny, w związku z czym dopiero rozszerzenie tekstu zapisu umożliwiało w razie potrzeby odszyfrowanie operacji. Tekst zapisu miał również poniekąd charakter dowodowy (w przypadku, gdy nie sięgano do dokumentu) wobec władz skarbowych.

Dzisiaj problemy te już nie istnieją. Czy można jednak wobec tego zrezygnować w ogóle z jakichkolwiek zapisów tekstowych, ograniczając się w zapisie do podania daty, numeru i sumy dowodu? A jeżeli nie, to jakiej treści powinien być tekst dodatkowy?

W trakcie klasyfikacji (dekretowania) dokumentów księgowych i ich księgowania popełnia się nieraz błędy, wskutek czego dokumenty zostają zaksięgowane na niewłaściwych kontach. Dlatego tekst zapisu księgowego powinien w pewnym stopniu umożliwić stwierdzenie w trakcie analizy — bez potrzeby sięgania do dokumentów — właściwej korespondencji kont, wykrycie księgowań dokonanych na podstawie niewłaściwych dokumentów (np. uznanie lub obciążenie konta kasy memoriałowo) itp. Poza tym zapisy niektórych kont wymagają szczegółowego określenia rodzaju nakładu, gdyż rejestruje się na nich całą grupę rodzajową nakładów (np. opłaty sądowe, arbitrażowe, administracyjne, skarbowe) rodzaju strat i zysków (np. straty i zyski lat ubiegłych), okresu, na który dochód lub nakład jest zarachowywany, wyszczególnienia tytułu zobowiązania lub należności itp. Wszystko to wydaje się przemawiać za zachowaniem części tekstowej zapisu księgowego, gdyż umożliwia ona operatywną analizę i kontrolę księgowań. Nie ulega jednak wątpliwości, że tekst ten powinien być ograniczony do niezbędnego minimum.

W konsekwencji powoduje to przyjęcie rozwiązania pośredniego, jakim jest „zagęszczenie' tekstu zapisów poprzez stosowanie pewnych skrótów. Wyłania się w związku z tym pytanie czy można z góry przewidzieć wszystkie zjawiska gospodarcze oraz treść niezbędną do ich opisu tak, aby zastosować pewne logiczne skróty? Innymi słowy czy należy tworzyć „język księgowości", czy też ograniczyć się do podania zasad logicznego skracania treści, pozostawiając realizację ich poszczególnym pracownikom księgowości.

Wydaje się przy tym słuszne odróżnienie symboli od skrótów księgowych.

Symbolami można oznaczyć wszystkie dokumenty księgowe, znajdujące zastosowanie w poszczególnych przedsiębiorstwach, a nawet w skali państwa. Jest to możliwe dlatego, iż ilość rodzajów dokumentów jest ograniczona, łatwa do zapamiętania. Każdy dokument ma określony cel, któremu służy, z którego wynika treść zapisu rejestrowanego na jego podstawie zjawiska ,a zazwyczaj i konto ,na którym się je ewidencjonuje ,jak też korespondencja kont. I tak np. uwidocznienie na koncie analitycznym księgowości materiałowej symbolu „Pz" oznacza, iż księgowania dokonano na podstawie właściwego dokumentu, a nie w oparciu o jakikolwiek inny.

O ile zastosowanie jednolitych symboli jest możliwe, o tyle należy wątpić czy usiłowania wprowadzenia j e d n o l i t y c h skrótów księgowych dadzą pozytywne wyniki. Nawet po opanowaniu zasad budowy skrótów i samych skrótów, kontysta może np. napisać na koncie 170 zamiast dotychczas stosowanej treści „wypłata wynagrodzenia pracownikom umysłowym za miesiąc marzec 1951 r. według listy płacy Nr. 3" — „lt pł u Nr 3 za mc III" (patrz wykaz skrótów Biul. BOR Nr 7). Tę samą zaszłość można również opisać w sposób następujący: „Kr III". „Kr" oznacza ,kasa rozchód" a więc wypłatę na podstawie asygnaty kasowej (konto 170 wskazuje na rodzaj wypłaty) „III" — oznacza okres wypłaty. Skróty, zamieszczone w Biuletynie BOR Nr 7, nie ograniczają więc dowolności w budowie zdań, a skróty nawet naj-

bardziej „logiczne“ są trudne do opanowania i wymagają przy ich stosowaniu częstego sięgania do wykazu.

W konkluzji wydaje się, że wskazane jest stosowanie symboli i skrótów księgowych, przy czym:

a) symbole powinny być jednolite, podawane przy księgowaniu wszystkich zaszłości i określające rodzaj dokumentu, na podstawie którego dokonuje się zapisu;

b) skróty należy budować w zależności od potrzeb, przyjmując zasadę logicznego skracania słów i zdań, zgodnie z duchem pisowni polskiej. Przy stosowaniu skrótów należy uwzględnić, że treść zaszłości wynika częściowo z kont, na których transakcja została zarejestrowana oraz konta przeciwstawnego, jak również symbolu dokumentu.

*

W oparciu o podane powyżej zasady zbudowane są symbole i skróty księgowe, stosowane w jednym z przedsiębiorstw, w którym zapisy „powieściowe“ uprzednio nie były rzadkością. Praktyka wykazała, że zastosowanie ich przyczyniło się w dużym stopniu do zwiększenia wydajności pracy, nie licząc oszczędności papieru. Przeważnie jednak używa się symboli, bowiem skróty występują bez porównania rzadziej. Odczytywanie treści transakcji nie sprawia przy tym żadnych trudności .

W początkowym okresie zapoznano dekretującego z symbolami i skrótami, zaopatrzono go w spis symboli i najczęściej używanych skrótów, zawierających 56 pozycji, które z łatwością opanował.

Do dekretującego należało też w początkowym okresie podawanie symboli i skrótów na dokumentach, podlegających księgowaniu, do czasu opanowania ich przez kontystów. Po 2—3 tygodniach zostały one przez kontystów opanowane. Zaznaczyć wypada, że dla łatwiejszego opanowania, podane zostały w formie wykazu najczęściej spotykane zaszłości (wg kolejności kont bpk) oraz spis symboli i skrótów, zastępujących zapis treści tych transakcji.

Obecnie kontyści w ogóle nie posługują się skorowidzem, gdyż w zupełności opanowali tak symbole, jak i skróty ważniejszych zaszłości, ewentualne uzupełniające zaś skróty budowane są na tych samych zasadach (logiczne skracanie treści). Jednocześnie okazało się, że 60—70% księgowań wymaga stosowania jedynie 15—20 symboli, obok których w nielicznych wypadkach występują również i skróty w połączeniu z symbolami (np. zapis „pw fo 3230‘ — na koncie dostawcy oznacza „przelew własny dotyczący faktury obcej Nr 3230“). Wszystkie skróty i symbole pisane są z małej litery (księgowość prowadzi się maszynowo, zmiana registru maszyny powoduje stratę czasu równą jednemu uderzeniu w klawisz), również nie używa się w treści znaków pisarskich (z tychże powodów).

Przykład zastosowania skrótów i symboli*)

<table>
<tr><th rowspan="3">Lp.</th><th rowspan="3">Treść zaszłości</th><th colspan="5">Księgowania</th></tr>
<tr><th rowspan="2">Symbol</th><th colspan="4">Konto</th></tr>
<tr><th>skrót</th><th>Dt</th><th>Ct</th><th>skrót</th></tr>
<tr><td>1</td><td>Księgowanie rozliczonych nakładów za m-c VII 51</td><td>ark</td><td>VII</td><td>700 - 705</td><td>49</td><td>VII</td></tr>
<tr><td>2</td><td>Przeniesienie kosztów produkcji podstawowej</td><td>ark</td><td>VII</td><td>790</td><td>7090</td><td>p—s VII</td></tr>
<tr><td>3</td><td>Księgowanie deklaracji na podatek obrotowy za 3 dekadę m-ca lipca</td><td>dp</td><td>VII-3</td><td>907</td><td>150</td><td>VII — 3</td></tr>
<tr><td>4</td><td>Księgowanie faktury dostawcy</td><td>fo</td><td>3230</td><td>301</td><td>140</td><td>3230</td></tr>
<tr><td>5</td><td>Storno powyższej faktury (na czerwono)</td><td>pk</td><td>s-o fo 3230</td><td>301</td><td>140</td><td>s-o fo 3230</td></tr>
<tr><td>6</td><td>Księgowanie faktury własnej za usługi</td><td>fw</td><td>7530</td><td>130|....</td><td>920</td><td>7530</td></tr>
<tr><td>7</td><td>Księgowanie rzeczywistego kosztu własnego usługi zrealizowanej wg karty kalkulacyjnej Nr 1</td><td>kk</td><td>fw 7530</td><td>929</td><td>820</td><td>Nr 1</td></tr>
<tr><td>8</td><td>Księgowanie (na koncie analitycznym) wpłaty pracownika z tyt. czynszu za m-c VII</td><td>kp</td><td></td><td>(100)</td><td>174|....</td><td>cz VII</td></tr>
<tr><td>9</td><td>Księgowanie zaliczki na koszty podróży</td><td>kr</td><td>podróż</td><td>173|....</td><td>(100)</td><td></td></tr>
<tr><td>10</td><td>Księgowanie listy płac pracowników umysł. za m-c VII</td><td>lp</td><td>VII</td><td>420—425</td><td>170</td><td>VII</td></tr>
<tr><td>11</td><td>Księgowanie zysku na likwidacji środków trwałych</td><td>pk</td><td>zysk lt</td><td>01</td><td>091</td><td>zysk lt</td></tr>
<tr><td>12</td><td>Księgowanie przelewu obcego dotyczącego uregulowania faktury własnej Nr 7530</td><td>po</td><td></td><td>(1100)</td><td>130|....</td><td>fw 7530</td></tr>
<tr><td>13</td><td>Księgowanie przelewu własnego dotyczącego faktury obcej Nr 571</td><td>pw</td><td>fo 571</td><td>140|....</td><td>(1100)</td><td></td></tr>
<tr><td>14</td><td>Księgowanie dziennych obrotów bankowych</td><td>rf</td><td></td><td>1100</td><td>1100</td><td></td></tr>
<tr><td>15</td><td>Księgowanie rozliczenia kosztów podróży (memoriałowo)</td><td>rozl</td><td></td><td>461</td><td>173|....</td><td>kr 9</td></tr>
<tr><td>16</td><td>Księgowanie zakupu materiałów za m-c VII (księgowanie uproszczone)</td><td>rej fo</td><td>VII</td><td>301</td><td>140</td><td>VII</td></tr>
<tr><td>17</td><td>Księgowanie dziennego przychodu z produkcji wyrobów gotowych, z dnia 25.VII</td><td>rp</td><td></td><td>800</td><td>790</td><td></td></tr>
<tr><td>18</td><td>Księgowanie nieodpłatnego przekazania środków trwałych</td><td>pt</td><td>nr inw.— 175</td><td>082
070</td><td>000
081</td><td>nr inw. 175</td></tr>
<tr><td>19</td><td>Zarachowanie narzutu na utrzymanie jednostki nadrzędnej za m-c VII</td><td>pk</td><td>zrch. VII</td><td>483</td><td>1913</td><td>VII</td></tr>
</table>

*) Symbole występują na obu kontach przeciwstawnych, skróty natomiast mogą być różne, w zależności od ich zastosowania.

Wykaz symboli
(Fragment)

ark — arkusz rozliczeniowo-kalkulacyjny*)
dp — deklaracja podatkowa
fo — faktura obca
fw — faktura własna
kk — karta kalkulacyjna
kp — przychodowa asygnata kasowa
kr — rozchodowa asygnata kasowa
ln — likwidacja przedmiotów nietrwałych
lo — likwidacja opakowań
lp — lista płac
lt — likwidacja środków trwałych
or — odbiór (przyjęcie) środków trwałych

*) w danym przedsiębiorstwie arkusz rozliczeniowy połączony jest z arkuszem kalkulacyjnym.

ot — odbiór (przyjęcie) środków trwałych
pk — polecenie księgowania
po — przelew obcy
pol — polisa
pt — przekazanie środków trwałych
pw — przelew własny
rej fo — rejestr faktur obcych i rozliczenie zakupu materiałów
rf — raport finansowy (dzienne zestawienie obrotów bankowych)
rk — raport kasowy
rozl — rozliczenia memoriałowe pracowników (delegacje itp.)
rm — raport materiałowy (miesięczny raport księgowości materiałowej)
rp — raport (przychodu) wyrobów gotowych
rr — raport realizacji wyrobów gotowych.

Ze względów technicznych kolejny rozdział „Materiałów szkoleniowych" zostanie zamieszczony w następnym numerze.

WYTYCZNE–INFORMACJE–WYJAŚNIENIA

Oszczędność w planie inwestycyjnym

W związku z licznymi pytaniami odnośnie księgowego ujęcia oszczędności wygospodarowanych podczas projektowania i realizowania planu inwestycyjnego 1951 r., zamieszczamy poniższe wyjaśnienia:

REDAKCJA

Zasady wygospodarowania oszczędności w planie inwestycyjnym ustalone są w przepisach następujących aktów normatywnych:

Uchwała Nr 109 Prezydium Rządu z dnia 21.2.1951 r. w sprawie oszczędności w budownictwie*)

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 16.3.1951 r. w sprawie realizacji uchwały 109 Prezydium Rządu z dnia 21.2.1951 r. w sprawie oszczędności w budownictwie**)

Instrukcja w sprawie finansowania i bankowej kontroli inwestycji objętych planem inwestycyjnym na rok 1951, stanowiąca załącznik do zarządzenia Ministra Finanów z dnia 23.1.1951 r.***)

Wygospodarowanie oszczędności w zakresie planu inwestycyjnego 1951 r. dzieli się na dwa etapy:

projektowania inwestycji,
realizacji inwestycji.

Zadania oszczędnościowe dla tych dwóch etapów ustalane są odrębnie w odniesieniu do każdego składnika tytułu inwestycyjnego z wyjątkiem nakładów inwestycyjnych, zwolnionych od zadań oszczędnościowych****).

Oszczędności etapu projektowania uzyskuje się przez projektowanie bardziej ekonomicznych rozwiązań technicznych, zastąpienie materiałów drogich równorzędnymi — tańszymi itd. Oszczędność ta znajduje wyraz w zmniejszonych pozycjach kosztorysu.

Zadania oszczędnościowe etapu projektowania ustalane są w zasadzie w wysokości 5% nakładów inwestycyjnych planu inwestycyjnego 1951 r. (3% nakładów na budownictwo mieszkaniowe). Procent ten może być jednak zróżnicowany przez inwestorów centraltralnych dla poszczególnych inwestorów bezpośrednich.

Oszczędności etapu realizacji inwestycji wynikają:

a) z zastosowania racjonalniejszych metod pracy, wzrostu norm wydajności pracy ludzkiej dzięki współzawodnictwu socjalistycznemu, mechanizacji wykonywanych robót, oszczędnej gospodarki materiałowej, sprawniejszego transportu itd., w porównaniu z pierwszym kwartałem roku 1950,

b) z obniżenia cen artykułów zaopatrzeniowych i inwestycyjnych*).

Oszczędności z pierwszego tytułu winny wynosić 9,1%, z drugiego tytułu — 2%, wartości wykonywanych robót (ustalonej po przeprowadzeniu zadań oszczędnościowych w okresie projektowania).

Wyjątek stanowią roboty melioracyjne i zalesieniowe, które zwolnione są z oszczędności dodatkowej 2%.

Wygospodarowanie łącznej oszczędności etapu realizacji 11,1% (9,1 + 2) obciążać może:

1 — wyłącznie przedsiębiorstwo wykonawstwa inwestycyjnego

2 — wyłącznie inwestora

3 — przedsiębiorstwo wykonawstwa inwestycyjnego i inwestora, zależy to od tego, na jakiej bazie cen i norm oparty jest kosztorys i umowa. Jeżeli kosztorys i umowa bazują na cenach i normach I-kwartału roku 1950, cała oszczędność etapu realizacji winna

*) Monitor Polski A-16 poz. 220.
**) Monitor Polski A-26 poz. 326.
***) § 11 i §§ 32, 33 i 34.
****) zwolnione od zadań oszczędnościowych w zakresie projektowania są nakłady ,wymienione w § 11 pkt. 8, w zakresie realizacji — w § 34 Instrukcji w sprawie finansowania i bankowej kontroli inwestycji.

*) Uchwała Rady Ministrów z dnia 30.12.1950 r.

być wygospodarowana przez przedsiębiorstwo wykonawstwa inwestycyjnego.

W przypadku, kiedy inwestor zawarł umowę z przedsiębiorstwem wykonawstwa inwestycyjnego wg cen i norm roku 1951, do odprowadzenia całkowitej oszczędności zobowiązany jest inwestor.

Wygospodarowanie całkowitej oszczędności etapu realizacji należy również do inwestora, o ile inwestycje są wykonywane przez niego systemem gospodarczym.

W praktyce występować będzie najczęściej wypadek trzeci, kiedy kosztorys i umowa oparte są na bazie cen i norm II, III lub IV kwartału roku 1950. W tym przypadku oszczędność etapu realizacji jest umownie podzielona częściowo pomiędzy przedsiębiorstwo wykonawstwa inwestycyjnego i inwestora.

Procent oszczędności, obciążającej przedsiębiorstwo wykonawstwa inwestycyjnego, winien być wyraźnie określony w umowie zawieranej pomiędzy zamawiającym (inwestorem) a wykonawcą robót inwestycyjnych, przewidzianych w planie inwestycyjnym.**)

Oszczędność, obliczona w procencie ustalonym w umowie, podlega potrąceniu od sumy brutto faktur przejściowych i ostatecznych. Faktury regulowane są w wartości netto.

Dla uproszczenia obliczeń oraz ułatwienia rozliczeń planu inwestycyjnego, pełne zadanie oszczędnościowe etapu realizacji ustala się na 12,5% sumy faktur netto (po potrąceniu zadań oszczędnościowych przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego) oraz sumy rozliczeń nakładów inwestycyjnych, wykonywanych systemem gospodarczym, które — z natury rzeczy — stanowić winny wartość netto inwestycji.

Suma oszczędności, ustalona w ten sposób, podlegać będzie odpowiedniemu rozliczeniu w Banku Inwestycyjnym.

Przykład:

1. Suma faktury (brutto) zgodnie z kosztorysem	100.000.—
oszczędność, zgodnie z umową, 7%	7.000.—
suma netto faktury	93.000.—
całkowita oszczędność etapu realizacji 12,5% od 93.000.—	11.625.—
2. Suma nakładów inwestycyjnych wykonanych systemem gospodarczym, zgodna z rozliczeniem kosztów, podlegająca refundacji	50.000.—
całkowita oszczędność etapu realizacji 12,5% od 50.000.—	6.250.—

Oszczędność etapu projektowania ustalana jest jednorazowo i podlega zatwierdzeniu przez Komisję Oceny Projektów Inwestycyjnych. Inwestorzy zobowiązani są do przedłożenia — wraz z dokumentacją techniczną w banku finansującym inwestycje — kopii zaświadczeń tej Komisji oraz do wydania dyspozycji przelewu sumy oszczędności. Oszczędność w zakresie realizacji inwestycji jest wygospodarowywana sukcesywnie w miarę wykonywania inwestycji. Z tego też względu notyfikowanie w banku finansującym inwestycje wygospodarowania oszczędności odbywa się przy dyspozycji inwestora dokonania przelewu środków inwestycyjnych na pokrycie faktur lub rozliczeń refundacyjnych.

**) § 3 pkt 2 umowy, stanowiącej załącznik Nr 1 do Zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dnia 5.2.1951 roku w sprawie stosowania wzoru umowy ramowej o wykonanie robót budowlanych i montażowych (Monitor Polski A-18, poz. 238)

Zawiadomienie banku o wygospodarowaniu oszczędności, zarówno w etapie projektowania, jak i realizacji inwestycji, powoduje:

a) przy korzystaniu przez inwestora ze środków bezzwrotnych — przelanie sumy oszczędności na dochód budżetu centralnego (grupa IV wpływy różne, dział 5 wpływy różne, tytuł 5 zwroty wydatków inwestycyjnych, część 10 § 1 wpływy wygospodarowanej oszczędności planu inwestycyjnego);

b) przy korzystaniu przez inwestora ze środków zwrotnych — odpowiednie zmniejszenie sumy środków zwrotnych, przewidzianych na dane inwestycje;

c) przy korzystaniu przez inwestora ze środków własnych — odpowiednie zmniejszenie akumulacji środków własnych lub niewykorzystanie sum, zgromadzonych do wysokości limitu inwestycyjnego na rachunku środków własnych, o sumę oszczędności.

W świetle wyżej pokrótce ujętych zasad wygospodarowywania oszczędności przy wykonywaniu planu inwestycyjnego należy rozważyć w jaki sposób oszczędność wpływa na:

1) zaangażowanie środków inwestycyjnych,
2) ustalenie nakładów inwestycyjnych,
3) finansowanie inwestycji,
4) kształtowanie się limitu inwestycyjnego do wykorzystania.

Ad 1) Jak wiadomo, zaangażowanie środków inwestycyjnych stanowi zarezerwowanie pewnej sumy limitu inwestycyjnego na określone zadania inwestycyjne. Wynika stąd, że za zaangażowanie należy uważać nie tylko zawarte umowy lub wydane zamówienia i zlecenia, lecz również oszczędności podlegające wygospodarowaniu.

W kartotece inwestycyjnej (na karcie „uniwersalnej" INW w rubryce „zaangażowano" lub na karcie „zaangażowania" I—Z, również w rubryce „zaangażowano") podlegają zatem wpisaniu sumy oszczędności, zarówno w zakresie projektowania, jak i realizacji inwestycji. Oszczędność w zakresie projektowania (5% lub 3%) wpisywana jest na ww. karty na podstawie zaświadczenia Komisji Oceny Projektów Inwestycyjnych względnie przesyłanej do banku finansującego inwestycje dyspozycji przelewu zaoszczędzonej kwoty środków bezzwrotnych do budżetu lub na podstawie zawiadomienia banku o dokonaniu na kontach bankowych inwestora przeksięgowania sumy zaoszczędzonych środków zwrotnych lub własnych.

Oszczędność w etapie realizacji (12,5% umowy netto lub zlecenia) podlega odnotowaniu w kartotece inwestycyjnej w rubrykach zaangażowania jednocześnie z wpisaniem kwoty netto (po potrąceniu oszczędności) umowy zawartej z przedsiębiorstwem wykonawstwa inwestycyjnego lub też sumy zlecenia wydanego własnym wydziałom inwestora.

Ad 2) Nakłady inwestycyjne ustalane są: przy wykonywaniu inwestycji systemem zleconym — w wartościach netto (po potrąceniu oszczędności) faktur wystawianych przez przedsiębiorstwo wykonawstwa inwestycyjnego; przy wykonywaniu inwestycji systemem gospodarczym — zgodnie z rozliczeniem kosztów.

Z powyższego wynika, że zarówno w księgowości głównej (03), jak i w kartotece inwestycyjnej (na karcie uniwersalnej INW w rubryce „nakłady" lub na karcie nakładów IN w rubryce Wn) nakłady księgowane są już po odliczeniu oszczędności, bez ich odrębnego wykazywania.

Ad 3) Jako finansowanie traktuje się efektywne wypłaty na pokrycie nakładów inwestycyjnych. Ze względu na to, że nakłady inwestycyjne, zgodnie z

uwagami do pktu 2, ustalane są w wartościach netto, tzn. bez doliczania oszczędności, finansowanie nie obejmuje zadań oszczędnościowych. W wyniku tego, w księgowości głównej (020, 021, 1881 i 1120) oraz w kartotece inwestycyjnej (na karcie „uniwersalnej" INW w rubryce na „Finansowanie" lub na karcie „Finansowania" IF w rubryce Ma) księguje się przelewy, dokonane na rzecz przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego, na pokrycie faktur netto oraz refundację zużytych na inwestycje wykonane systemem gospodarczym środków obrotowych w wysokości rzeczywistych nakładów.

Ad 4) Wygospodarowane oszczędności mają zasadniczy wpływ na kształtowanie się sumy limitu inwestycyjnego do wykorzystania. Przyznany limit inwestycyjny (z uwzględnieniem jego zwiększeń i zmniejszeń — virement) wykorzystywany jest:

a) na efektywne wypłaty ze środków inwestycyjnych (ujęte na kontach 020 i 021);

b) na wygospodarowane oszczędności w etapie projektowania i realizacji inwestycji.

W księgowości głównej limit i jego wykorzystanie ewidencjonowane są na kontach pozabilansowych (099).

Przykład:

przyznany limit	100.000.—
przelew oszczędności etapu projektowania	5.000.—
przelew za fakturę netto przedsiębiorstwa wykonawstwa inwestycyjnego	10.000.—
oszczędność od powyższej faktury 12,5%	1.250.—

099|1 — Limity inwestycyjne		099|2 — Bank za limity	
100.000.—	5.000.—	5.000.—	100.000.—
	10.000.—	10.000.—	
	1.250.—	1.250.—	

W kartotece inwestycyjnej oszczędność ewidencjonowana jest w odrębnych rubrykach (na karcie „uniwersalnej" INW lub na karcie „finansowania" IF)

Zapisy zarówno w księgowości głównej (finansowej), jak również w kartotece inwestycyjnej, dokonywane są: odnośnie oszczędności etapu projektowania — jednorazowo na podstawie dyspozycji inwestora, zawiadamiającego bank finansujący inwestycje o wprowadzonych w projekcie oszczędnościach; odnośnie oszczędności etapu realizacji — przy każdorazowym przelewie, dokonanym przez inwestora na pokrycie faktur przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego lub na refundację zużytych środków obrotowych — na inwestycje wykonane systemem gospodarczym.

Podkreślenia wymaga fakt, że inwestor obowiązany jest do notyfikowania bankowi finansującemu inwestycje wygospodarowanych oszczędności w etapie projektowania (5% lub 3%) oraz w etapie realizacji (12,5%). Księgowanie oszczędności w księgowości głównej oraz w kartotece inwestycyjnej odbywa się na podstawie potwierdzonego przez bank odcinka D lub dyspozycji inwestora, dotyczącej dokonania efektywnego przelewu oraz wygospodarowanej oszczędności etapu realizacji. Powoduje to w konsekwencji całkowitą zgodność zapisów inwestora i banku w odniesieniu do zadań oszczędnościowych planu inwestycyjnego roku 1951.

Niezależnie od tego inwestor winien ściśle kontrolować faktury wystawiane przez przedsiębiorstwa wykonawstwa inwestycyjnego w celu stwierdzenia m. in.. czy została potrącona oszczędność zgodnie z umową.

W przypadku, gdy przedsiębiorstwo wykonawstwa inwestycyjnego nie dokonało potrącenia z tytułu umorzonej oszczędności, inwestor uprawniony jest do zmniejszenia sumy faktury o przewidzianą w umowie oszczędność. **W. P.**

Nowe elementy w systemie sfinansowania inwestycji na rok 1952

Zarówno uzyskiwane w toku realizacji poszczególnych planów inwestycyjnych doświadczenia własne, jak i tendencje do coraz ściślejszego oparcia się na wypróbowanych w długoletniej praktyce wzorach radzieckich powodują, że z roku na rok w zakres systemu sfinansowania inwestycji wprowadzane są nowe zasady, mające na celu usunięcie stwierdzonych w poprzednich latach niewłaściwości, a tym samym doskonalenie systemu.

Aktem normatywnym, który ustala podstawy systemu sfinansowania inwestycji na rok 1952, jest Instrukcja Budżetowa Nr 5/52 z dnia 25 lipca 1951 r. w sprawie planowania pokrycia finansowego inwestycji na rok 1952.

Wyczerpujące omówienie całości zasad ustalonych instrukcją, w szczególności zaś uwzględnieniem tych jej elementów, które w stosunku do systemu obowiązującego w r 1951 pozostają niezmienione, nie byłoby celowe; w ramach przeto niniejszego opracowania ujęte zostały przede wszystkim zasadnicze zmiany, jakie w systemie sfinansowania inwestycji wprowadza wyżej wymieniona instrukcja na rok 1952.

REDAKCJA

W roku 1951 plan inwestycyjny — niezależnie od rzeczowego zakresu inwestycji oraz charakteru organizacyjno - prawnego inwestora i planowanego systemu wykonawstwa — określał zarazem źródła pokrycia finansowego tych inwestycji — czyli był zarazem planem s f i n a n s o w a n i a inwestycji, natomiast na rok 1952. przyjęto zasadę, że plan inwestycyjny będzie wytyczał jedynie zakres rzeczowy inwestycji planowanych do wykonania na dany rok, z określeniem jedynie ich wartości kosztorysowej, a wysokość i rodzaj pokrycia finansowego na planowany rok kalendarzowy dla inwestycji, objętych planem inwestycyjnym, określać będą plany pokrycia finansowego inwestycji. Plany te sporządzane będą przez wszystkich inwestorów bezpośrednich, objętych planem inwestycyjnym na rok 1952, jak również przez takie jednostki, które w roku 1952 nie są wprawdzie objęte planem inwestycyjnym, lecz były inwestorami w r. 1951 i przewidują dokonywanie w roku 1952 ostatecznych rozliczeń za inwestycje, wykonane w roku 1951.

Drugą zmianą systemu sfinansowania inwestycii na rok 1952, stanowiącą niewątpliwie odciążenie inwestorów, jest wprowadzenie zasady, że zarówno plan inwestycyjny, jak i plany pokrycia finansowego inwestycji, sporządzane są w kwotach netto, tzn. z potrąceniem zadań oszczędnościowych.

Wprawdzie w planach pokrycia finansowego inwestycji, w części dotyczącej zapotrzebowania środków wykazywane są otrzymane limity brutto, lecz są one wprowadzane w tejże części do kwoty netto przez potrącenie obliczonych od nich zadań oszczędnościowych.

Szczegółowszego omówienia wymaga zagadnienie całkowicie w systemie na rok 1952 nowe, zagadnienie m o b i l i z a c j i (immobilizacji) zasobów wewnętrznych.

Instrukcja postanawia, że środki planu inwestycyjnego na rok 1951 wygasną w dniu 31 grudnia 1951 roku. Podobnie z końcem każdego roku wygasać będą środki, przewidziane na sfinansowanie każdorazowych rocznych planów inwestycyjnych.

Wiadome jest, że nawet przy całkowitym wykonaniu planu inwestycyjnego pod względem rzeczowym, występuje tzw. poślizg finansowy. Pod tym pojęciem rozumie się rozliczenia z tytułu robót, dostaw i usług, które są fizycznie wykonane do dnia 31 grudnia roku poprzedzającego, lecz opłacane — w roku następnym. Rozliczenia te dotąd obciążały niewygasające przez pewien okres czasu środki planu roku poprzedniego, natomiast, — począwszy od roku 1952 — rozliczenia te obciążać będą środki przeznaczone na sfinansowanie inwestycji roku, w którym opłacenie tych rozliczeń nastąpi.

W świetle powyższych uwag wyjaśnia się właściwy charakter tzw. poślizgu finansowego. Stanowi on nic innego, jak zobowiązania inwestora z tytułu jego działalności inwestycyjnej, przechodzące na końcu każdego roku na rok następny, jako **zobowiązania budowy.**

W systemie finansowania inwestycji na rok 1952 znajduje swój wyraz także drugie nowe pojęcie; jest nim pojęcie **środków obrotowych budowy.**

Ze środków planu inwestycyjnego pokrywane są — poza nakładami inwestycyjnymi (księgowanymi w pgr „Inwestycje rozpoczęte") — także i **wydatki** inwestycyjne, nie stanowiące jeszcze nakładów.

Do nakładów inwestycyjnych zalicza się przykładowo: wypłaty z tytułu faktur za wykonane przez przedsiębiorstwa wykonawstwa inwestycyjnego lub OWI (w roku przyszłym SOWI — samodzielne oddziały wykonawstwa inwestycyjnego) roboty budowlano - montażowe oraz wypłaty z tytułu faktur za dostarczone maszyny, urządzenia i inwentarz.

Do wydatków inwestycyjnych zalicza się, dokonywane bezpośrednio ze środków inwestycyjnych, wypłaty z tytułu zakupu podstawowych materiałów budowlanych i montażowych oraz materiałów pomocniczych, przeznaczonych dla inwestycji wykonywanych systemem gospodarczym (bez powoływania SOWI), a także wypłaty z tytułu zakupionych przedmiotów nietrwałych — niezbędnych do prowadzenia tych robót. Do wydatków inwestycyjnych zalicza się również wypłaty zaliczek, udzielanych przedsiębiorstwom wykonawstwa inwestycyjnego na sfinansowanie niezbędnego zapasu materiałów na placu budowy (w wysokości 15% wartości materiałów zaplanowanych do przerobu na dany rok) oraz wypłaty zaliczek, udzielanych SOWI w wysokości pełnego pokrycia dla ich normatywu środków obrotowych (na sfinansowanie materiałów podstawowych i pomocniczych, przedmiotów nietrwałych i niezafakturowanej produkcji w toku), po uwzględnieniu pasywów stałych.

Wymienione wyżej elementy, sfinansowane ze środków planu inwestycyjnego, nazywamy **środkami obrotowymi budowy.** Z charakteru elementów tych środków wynika, iż występują one tylko przy inwestycjach, zawierających roboty budowlano - montażowe, bez względu na to, czy roboty te wykonywane są systemem zleconym, czy też systemem gospodarczym.

Jeżeli inwestycja wykonywana jest na przestrzeni dwu lub więcej lat, wówczas — zależnie od wielkości programu rzeczowego na dany rok — zarówno stan środków obrotowych budowy, jak i stan jej zobowiązań, jest różny w poszczególnych latach. I tak:

a) budowy, które rozpoczęte zostaną w r 1952 i w roku tym nie zostaną zakończone, na początku roku 1952 nie będą posiadały żadnych środków obrotowych, ani żadnych zobowiązań; będą natomiast posiadały zarówno środki obrotowe, jak i zobowiązania, na końcu roku 1952,

b) budowy, które rozpoczęte zostały w roku 1951 i zaplanowane zostały do zakończenia i rozliczenia w ciągu r. 1952 — posiadać będą na początku r. 1952 środki obrotowe i zobowiązania, natomiast nie powinny mieć ani środków obrotowych, ani zobowiązań na koniec r. 1952; będą one środki te (a w szczególności zaliczki) i zobowiązania posiadały na koniec r. 1952 jedynie wówczas, gdy zakończenie inwestycji nastąpi wprawdzie w ramach r. 1952, ale w terminie (np. w końcu grudnia) niepozwalającym na przeprowadzenie całkowitych rozliczeń z tytułu wykonanych robót — przed końcem tego roku;

c) budowy, które rozpoczętę zostaną w r. 1951 i całkowicie zakończone i rozliczone będą w tymże roku, nie będą posiadały środków obrotowych i zobowiązań ani na początku, ani na końcu roku 1952;

d) budowy, rozpoczynane i zakańczane w r. 1952, nie będą posiadały środków obrotowych i zobowiązań na początku tego roku, a będą środki te (zaliczki) i zobowiązania posiadały na koniec roku jedynie w przypadku, gdy zakończenie robót nastąpi w terminie, nie pozwalającym na przeprowadzenie odnośnych rozliczeń w ramach roku 1952;

e) budowy, rozpoczęte przed r. 1952 i planowane do zakończenia po tym roku, będą posiadały zarówno zobowiązania, jak i środki obrotowe na początek i na koniec 1952 r.;

f) budowy, które zostaną zakończone w r 1951, ale których całkowite rozliczenie nie nastąpi w ramach tego roku — będą posiadały na początku r. 1952 zarówno środki obrotowe (zaliczki), jak i zobowiązania, natomiast nie będą ich posiadały na koniec 1952 r.

Ilekroć w omawianej instrukcji (§ 10 ust. 2 pkt 3) mowa jest o przechodzących z roku na rok rozliczeniach z tytułu fizycznie zakończonych budów, wymienia ona, jako przechodzące, jedynie zobowiązania budów, pomijając przechodzące w istocie również i środki obrotowe. Rozumieć to należy jako operowanie saldem, albowiem przechodzące środki obrotowe w obliczeniu per saldo zmniejszają przechodzące zobowiązania.

W zasadzie środki obrotowe budowy wygasają dopiero w chwili spłaty jej zobowiązań i nie mogą istnieć po zakończeniu rozliczeń z tytułu danej budowy.

Jeżeli, np. budowa, wykonywana systemem zleconym, zakończona została fizycznie w grudniu 1951 r., zaś całkowite jej rozliczenie ma nastąpić w r. 1952, to na początek tego roku przewidywać należy:

a) pozostałość nieumorzonej zaliczki, udzielonej przedsiębiorstwu budowlanemu (środki obrotowe budowy) oraz

b) sumę rachunku ostatecznego wykonawcy (zobowiązanie budowy).

Przy ostatecznym rozrachunku należność przedsiębiorstwa zmniejszona zostanie o kwotę nieumorzonej zaliczki. Jak wzmiankowaliśmy, tekst instrukcji operuje od razu saldem przedstawionej operacji.

Zestawienie (porównanie) środków obrotowych budowy na początek i na koniec planowanego roku z jej zobowiązaniami na te same daty, nazywamy „planem mobilizacji (immobilizacji) zasobów wewnętrznych".

Punktem wyjściowym dla obliczenia zapotrzebowania środków finansowych jest limit (netto) planu inwestycyjnego.

Ustaliliśmy już, że kwota potrzebna w planowanym roku kalendarzowym (1952) na sfinansowanie działalności inwestycyjnej inwestora, nie ogranicza się jednak do sfinansowania nakładów związanych z tą działalnością i objętych wnioskiem inwestycyjnym, bowiem ostateczna wysokość zapotrzebowania finansowego obejmuje, oprócz wartości kosztorysowej pro-

gramu rzeczowego na rok 1952 (nakładów) — również zobowiązania, przechodzące z r. 1951 (jeżeli inwestor w roku tym wykonywał inwestycje) oraz środki obrotowe budowy, potrzebne do wykonania inwestycji.

Środki te przyjmowane są: w pełnej wysokości normatywu na koniec 1952 r. (jeśli inwestycja rozpoczynana jest w r. 1952) lub w wysokości ewentualnego ich zwiększenia — stosownie do normatywu (jeśli środki takie istnieć już będą na końcu 1951 r.) W przypadkach, gdy budowa w r. 1952 nie zostanie całkowicie zakończona i rozliczona, zapotrzebowanie środków finansowych inwestora podlega — niezależnie od powyższych zwiększeń ponad limit inwestycyjny — zmniejszeniu o wysokość zobowiązań przechodzących na rok 1953 — z tytułu działalności inwestycyjnej 1952 roku.

W zależności od tego czy zwiększenia ponad limit inwestycyjny z tytułu zobowiązań, przechodzących z roku 1951 i z tytułu tworzenia lub powiększania środków obrotowych są większe, czy też mniejsze od wysokości zobowiązań budowy przechodzących na rok 1953, w rezultacie powstanie:

w pierwszym przypadku — „immobilizacja zasobów wewnętrznych",

w drugim przypadku — „mobilizacja zasobów wewnętrznych".

W przypadkach, w których w r. 1952 nastąpi planowane obniżenie środków obrotowych budowy, będzie miała miejsce:

a) mobilizacja zasobów wewnętrznych — jeśli ewentualne równoczesne obniżenie (na koniec roku 1952) zobowiązań budowy nie przekroczy wspomnianego obniżenia środków obrotowych budowy lub gdy zobowiązania jej będą niezmienne albo wzrosną;

b) immobilizacja zasobów wewnętrznych — jeśli wysokość obniżenia zobowiązań budowy (na koniec roku 1952) przewyższy wspomniane obniżenie środków obrotowych budowy.

Uruchomienie środków obrotowych budowy, nie wygasających na koniec r. 1952 lub ich zwiększenie w ramach r. 1952, zwiększa zapotrzebowanie finansowe budowy ponad limit planu inwestycyjnego dlatego, że te środki na końcu r. 1952 (tzn. materiały i przedmioty nietrwałe — przy robotach prowadzonych systemem gospodarczym, zaliczki na rzecz przedsiębiorstw budowlanych lub SOWI) nie wejdą do rozliczeń nakładów inwestycyjnych, dokonanych w r. 1952, dla których pokrycie stanowi limit planu inwestycyjnego. I odwrotnie: wbudowanie materiałów, zmniejszenie zaliczek, w drodze ich potrącenia z faktur przedsiębiorstwa budowlanego lub SOWI, a więc zużycie środków obrotowych w rozliczanych nakładach inwestycyjnych, zmniejsza zapotrzebowanie finansowe w stosunku do limitu planu inwestycyjnego. Zaplanowanie zwiększenia lub zmniejszenia zapotrzebowania na środki finansowe, w stosunku do limitu planu inwestycyjnego na r. 1952, następuje na odcinku środków obrotowych budowy, przez porównanie ich stanu na początek i na koniec r. 1952. Jeśli w ciągu roku wystąpi zwiększenie środków obrotowych budowy, będzie miała miejsce immobilizacja, jeśli wystąpi ich zmniejszenie—będzie miała miejsce mobilizacja.

Zobowiązania budowy przechodzące z r. 1951, a więc płatne w r. 1952 należności z tytułu dokonanych nakładów polegających na wykonaniu robót, dostaw i usług, stwarzają dodatkowe zapotrzebowanie środków finansowych w r. 1952, ponieważ nie zostały one objęte limitem planu inwestycyjnego na ten rok. Odwrotnie: zobowiązania budowy, przechodzące na rok 1953, zmniejszają zapotrzebowanie środków finansowych w stosunku do limitu planu inwestycyjnego na rok 1952, ponieważ w r. 1952 nie zostaną pokryte. Zaplanowanie zwiększenia lub zmniejszenia zapotrzebowania na środki finansowe, w związku z zobowiązaniami budowy, odbywa się w drodze porównania planowanego ich stanu na początek i na koniec 1952 r. Jeśli w ciągu r. 1952 nastąpi zwiększenie stanu zobowiązań budowy, będzie miała miejsce mobilizacja, jeżeli wystąpi ich zmniejszenie — będzie miała miejsce immobilizacja.

Reasumując:

a) **wzrost środków obrotowych budowy oraz zmniejszenie jej zobowiązań w ciągu roku oznacza immobilizację zasobów wewnętrznych, a więc zwiększenie zapotrzebowania na środki finansowe w stosunku do limitu planu inwestycyjnego,**

b) **zmniejszenie środków obrotowych budowy oraz zwiększenie w ciągu roku jej zobowiązań — oznacza mobilizację zasobów wewnętrznych, a więc zmniejszenie zapotrzebowania na środki finansowe w stosunku do limitu planu inwestycyjnego.**

Roczny plan mobilizacji (immobilizacji) zasobów wewnętrznych na r. 1952 sporządza się w oparciu o porównanie następujących danych:

1. przewidywanego stanu środków obrotowych budowy na dzień 1 stycznia 1952 r.
2. przewidywanego stanu zobowiązań budowy na dzień 1 stycznia 1952 r.
3. normatywu środków obrotowych budowy na dzień 31 grudnia 1952 r.
4. przewidywanego stanu zobowiązań budowy na dzień 31 grudnia 1952 r.

Sumę mobilizacji (immobilizacji) stanowić będzie wynik liczbowy następującego wzoru:

$$R = (1 - 3) - (2 - 4)$$

gdzie R = kwota mobilizacji (immobilizacji) zasobów wewnętrznych zaś 1, 2, 3 i 4 = kwotom wykazanym (odpowiednio) wyżej pod pkt. 1, 2, 3, 4.

Jeżeli wynik działania 1 — 3 jest większy od wyniku działania 2 — 4, to R stanowi kwotę mobilizacji, jeśli zaś wynik działania 1 — 3 jest mniejszy od wyniku działania 2 — 4, to R stanowi kwotę immobilizacji zasobów wewnętrznych.

Instrukcja określa maksymalną wysokość zobowiązań budowy, przechodzących z roku 1951 na rok 1952 oraz z roku 1952 na rok 1953. W odniesieniu do wysokości środków obrotowych budowy, instrukcja wychodzi z ich przewidywanego stanu faktycznego na początek 1952 r. oraz normatywów poszczególnych elementów tych środków na koniec 1952 r. Dyrektywy w tym zakresie zawarte są w „Objaśnieniach w sprawie sporządzenia planów mobilizacji (immobilizacji) zasobów wewnętrznych", stanowiących załącznik Nr 2 do Instrukcji.

Plan mobilizacji (immobilizacji) rozwiązuje właściwie w stosunku do budżetu zagadnienie tzw. poślizgu finansowego, ponieważ umożliwia on zamknięcie wypłat budżetowych z końcem każdego roku — także w zakresie inwestycji podobnie, jak to ma miejsce w stosunku do kredytów budżetowych na pozostałe wydatki.

Przez ustalanie maksymalnych zobowiązań przechodzących z roku na rok i przez ich zwężenie w ciągu roku 1952, plan mobilizacji (immobilizacji) stawia przed inwestorami nowe zadanie: egzekwowanie od dostawców dóbr oraz wykonawców robót i usług przyspieszenia rozliczeń z tytułu wykonanych przez nich zadań, finansowanych ze środków inwestycyjnych oraz pobudzenie inwestorów do maksymalnego obniżenia stanu środków obrotowych budowy, a przez to ujawniania oraz maksymalnego uruchomiąnia zamrożonych w nich dotąd środków inwestycyjnych.

*

Pewne zmiany w stosunku do roku 1951 wprowadzone zostały również w zakresie akumulacji amortyzacji, przeznaczonej na inwestycje.

Dla przedsiębiorstw rozliczających się z budżetem centralnym, wprowadza się rachunki amortyzacji scentralizowanej na szczeblu centralnych zarządów (lub jednostek analogicznych), dla przedsiębiorstw zaś rozliczających się z budżetami terenowymi — wprowadza się rachunki scentralizowanej amortyzacji na

szczebłu wydziałów fachowych prezydiów Wojewódzkich Rad Narodowych.

Na rachunki amortyzacji scentralizowanej centralnych zarządów odprowadzana będzie ta część amortyzacji podległych im przedsiębiorstw przeznaczona na inwestycje, która po uwzględnieniu wszystkich innych źródeł sfinansowania inwestycji (z wyłączeniem oczywiście dotacji budżetowej), przeznaczonych na pokrycie zapotrzebowania środków określonego w planie pokrycia finansowego inwestycji, zbędna będzie dla użycia jej jako pokrycia tego zapotrzebowania. Środki z tych rachunków przeznaczone będą na pokrycie niedoboru środków inwestycyjnych podległych jednostek, stanowiącego różnicę między kwotą posiadanego przez te jednostki pokrycia (z wyłączeniem dotacji), a kwotą zaplanowanego zapotrzebowania środków.

Dopływ środków na rachunki scentralizowanej amortyzacji wydziałów fachowych prezydiów WRN jest identyczny z tym, że na rachunki te odprowadzają nadwyżki amortyzacji wszystkie jednostki podległe w pionie danego wydziału Radom Narodowym wszystkich szczebli, natomiast środki akumulowane na tych rachunkach przeznaczone są na wyrównywanie wspomnianych wyżej niedoborów środków inwestycyjnych jedynie jednostek rozliczających się z budżetem wojewódzkim.

Środki akumulowane na rachunkach centralnych zarządów (i jednostek analogicznych), przewyższające niedobory środków inwestycyjnych podległych jednostek oraz nadwyżki amortyzacji jednostek podległych bezpośrednio władzom naczelnym i nie posiadającym podległych jednostek na pełnym wewnętrznym rozrachunku gospodarczym — odprowadzane będą do budżetu centralnego.

Na rachunkach wydziałów fachowych nie przewiduje się powstawania nadwyżek, gdyby jednak nadwyżki takie zaistniały, konsekwentnie będą one odprowadzone na dochód budżetu jednostkowego wojewódzkiego.

W planach pokrycia finansowego inwestycji inwestorzy bezpośredni nie planują pokrycia z amortyzacji scentralizowanej, lecz na całą sumę niedoboru środków inwestycyjnych planują pokrycie z dotacji budżetowej. W jakim stopniu pokrycie wyżej wymienionego niedoboru nastąpi z właściwego rachunku amortyzacji scentralizowanej, a w jakim z dotacji budżetowej — określą jednostki dysponujące rachunkami amortyzacji scentralizowanej, podając odnośne dane inwestorom bezpośrednim w zatwierdzonych planach pokrycia finansowego.

Plany pokrycia finansowego inwestycji, uwzględniające powyższe elementy, stanowią załączniki do preliminarzy budżetowych względnie do bilansów dochodów i wydatków.

*

Dalszym usprawnieniem techniki wykonania planu jest przyjęcie jednolitej klasyfikacji w planie inwestycyjnym i w budżecie.

Dotychczasowy stan w tym zakresie — odrębność klasyfikacji budżetowej — powodował dużo utrudnień, zarówno na odcinku pracy banków finansujących inwestycje (szczególnie w zakresie sprawozdawczości), jak i przy ustalaniu powiązań poszczególnych pozycji planu z budżetem.

Ustalenie zasady jednolitej klasyfikacji, jak również zasady czerpania dotacji przewidzianej na inwestycje przez inwestorów z budżetów, z którymi się rozliczają, czyni możliwą wspomnianą wyżej koncepcję planowania przez inwestorów bezpośrednich jedynie w oparciu o limity aktualne w okresie sporządzania planów pokrycia finansowego.

*

Powyżej omówione zagadnienia dotyczą jednostek, zakładów i przedsiębiorstw budżetowych, organizacji społecznych, politycznych i zawodowych oraz jednostek państwowych, działających na zasadach pełnego lub pełnego wewnętrznego rozrachunku gospodarczego. Zagadnienie planowania pokrycia finansowego inwestycji w spółdzielczości ureguluje odrębna instrukcja.

W ustawieniu systemu sfinansowania inwestycji na rok 1952 w stosunku do systemu obowiązującego w Związku Radzieckim dzielą nas dwa odmienne rozwiązania:

1) nie wprowadzono jeszcze na r. 1952 zasady finansowania inwestycji z części zysku przedsiębiorstw. Jeśli postęp, jaki cechuje system 1952 r., zda egzamin życia praktycznego, niewątpliwie w systemie na r. 1953 będzie można uczynić i ten pozostały jeszcze krok na drodze udoskonalenia systemu.

2) druga różnica — to sprawa maszyn i urządzeń, wymagających montażu. W Związku Radzieckim maszyny te i urządzenia traktowane są jako „środki obrotowe budowy" — na równi z materiałami budowlano-montażowymi, zakupywanymi dla inwestycji wykonywanych systemem gospodarczym — a nie jako nakład inwestycyjny, tym samym zapasy ich są normowane. Niewątpliwie ustawienie to przeciwdziała skutecznie tworzeniu nieuzasadnionych zapasów niezmontowanych maszyn i urządzeń.

Również i taka koncepcja niewątpliwie zostanie przyjęta w systemie naszym na rok 1953.

L. B.

Finansowanie inwestycji i kapitalnych remontów

Zamieszczamy poniżej aktualne wyjaśnienia do przepisów, dotyczących finansowania inwestycji i kapitalnych remontów, udzielone przez powołane do tego organa państwowe w związku z wątpliwościami, podniesionymi przez wykonawców przepisów.

Redakcja

1. Finansowanie inwestycji pilnie niezbędnych

Przepisy pktów 10 i 11 § 40 instrukcji w sprawie finansowania i bankowej kontroli inwestycji objętych planem inwestycyjnym na rok 1951 (w brzmieniu, ustalonym zarządzeniem Ministra Finansów z dnia 4 czerwca 1951 r., zmieniającym niektóre przepisy w.w. instrukcji) postanawiają, że wyjątkowo dopuszczalne jest zawieranie umów o wykonawstwo inwestycyjne bez posiadania pokrycia w planie inwestycyjnym w przypadkach, gdy wykonanie inwestycji z punktu widzenia bezpieczeństwa publicznego lub bezpieczeństwa pracy uznane zostało przez władze powołane do wydawania takich decyzji, jako niezbędnie pilne.

W takich przypadkach banki finansujące inwestycje obowiązane są finansować odnośne inwestycje mimo braku pokrycia finansowego w planie inwestycyjnym z kredytów krótkoterminowych (w okresie 30 dni od daty w.w. decyzji, po którym to okresie finansowanie w przypadku niewłączenia inwestycji do planu zostaje wstrzymane).

Na gruncie powyższych przepisów zachodziła obawa zbyt szerokiego stosowania — na zapotrzebowanie, oparte na decyzjach o różnym rodzaju pilności bez badania bezwzględnej pilności wykonania inwestycji — przejściowych kredytów na finansowanie inwestycji, których wykonanie uznane zostało za pilnie niezbędne przez w.w. władze.

Obawa powyższa motywowana była tym, że użyte w omawianych przepisach określenia „władza powołana" oraz „pilnie niezbędne" są określeniami ogólnymi, na skutek czego mogą być różnie interpretowane.

W związku z powyższym Ministerstwo Finansów wyjaśniło, że omawiane przepisy mają na celu realizację inwestycji, których wykonanie — z punktu wi-

dzenia bezpieczeństwa pracy lub bezpieczeństwa publicznego — **jest tak nagląco pilne, że nie może być odroczone nawet o okres potrzebny do uzyskania zaświadczenia inwestora centralnego zapewniającego, że pokrycie dla odnośnej inwestycji zostanie uruchomione w ciągu dni 30** (o którym mówi przepis § 40 pkt. 10 lit. a Instrukcji), lecz musi nastąpić natychmiast, gdyż każda zwłoka grozi poważnymi natychmiastowymi skutkami w zakresie bezpieczeństwa publicznego lub bezpieczeństwa pracy.

Nie mogą więc do zakresu tego rodzaju inwestycji wchodzić inwestycje, których potrzeba wykonania jest niewątpliwa, lecz które mogą być planowane normalnie w kolejności pilności potrzeb i dla których możliwe jest uzyskanie zaświadczenia inwestora centralnego, o którym wyżej wspomniano. Przykładem tego rodzaju inwestycji, niewątpliwie niezbędnych, lecz nie wymagających niezwłocznego wykonania w sensie omawianych przepisów, będą ogrodzenia fabryczne (nawet zarządzone przez władze bezpieczeństwa), czy urządzenia sanitarne (nawet zarządzone przez władze sanitarne) i w tych przypadkach banki finansujące inwestycje wymagać będą zaświadczeń inwestora centralnego, że pokrycie dla tych inwestycji zostanie w ciągu 30 dni uruchomione.

2. Finansowanie transportu i montażu maszyn

Zdarzają się wypadki, że inwestorzy, mający w planie inwestycyjnym zapewnione środki na pokrycie kosztów zakupu maszyn lub otrzymujący maszyny w trybie bezpłatnym z zasobów reparacyjnych, zwracają się z wnioskami o zezwolenie na pokrycie kosztów transportu i montażu tychże maszyn ze środków obrotowych do późniejszej refundacji z planu inwestycyjnego lub zgłaszają wnioski o udzielenie im kredytów antycypacyjnych ze środków inwestycyjnych na poczet środków, które dla nich zostaną w przyszłości w planie przewidziane na ten cel.

Ministerstwo Finansów wyjaśniło, że żaden z powyższych sposobów sfinansowania omawianych kosztów nie jest dopuszczalny, natomiast jedyną drogą dla uzyskania możliwości wcześniejszego sfinansowania tych kosztów (przed uruchomieniem odpowiednich środków w planie inwestycyjnym) jest uzyskanie zaświadczenia inwestora centralnego, iż pokrycie na te koszty zostanie w planie inwestycyjnym w ciągu 30 dni uruchomione (§ 40, pkt. 10 lit. a instrukcji w sprawie finansowania i bankowej kontroli inwestycji).

3. Finansowanie kosztów związanych z przemieszczeniem obiektów majątku trwałego

Przepis § 9 ust. 2 instrukcji PKPG Nr 21 postanawia, że nakłady, dokonywane celem przywrócenia zdolności użytkowej obiektom zniszczonym wskutek działań wojennych lub innych przyczyn losowych, są „nakładami inwestycyjnymi".

Mimo to, że „a contrario" oczywistym jest, iż nakłady tego typu, nie odpowiadające jednak określonym wyraźnie w powyższym przepisie przyczynom ich zaistnienia, nie są nakładami inwestycyjnymi, wobec zgłaszanych w tym względzie wątpliwości, Ministerstwo Finansów wyjaśniło, iż koszty, związane z przemieszczeniem i remontami obiektów majątku trwałego z wyjątkiem przypadków określonych wyżej przytoczonym przepisem instrukcji 21, powinny być pokrywane ze środków obrotowych.

4. Podpis głównego (starszego) księgowego na umowach o wykonawstwo inwestycyjne

Na gruncie przepisów art. 15 i 16 dekretu z dnia 26 października 1950 r. o przedsiębiorstwach państwowych oraz przepisów uchwały Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 1951 r. w sprawie praw i obowiązków głównych (starszych) księgowych przedsiębiorstw i zakładów uspołecznionych i uchwały Rady Ministrów z dnia 21 lutego 1951 r. w sprawie praw i obowiązków głównych (starszych) księgowych jednostek budżetowych, a wreszcie uchwały Rady Ministrów z dnia 21 lutego 1951 r. w sprawie praw i obowiązków głównych (starszych) księgowych przedsiębiorstw budżetowych — powstała wątpliwość, jak należy rozumieć przepis § 40 ust. 5 instrukcji w sprawie finansowania i bankowej kontroli inwestycji objętych planem inwestycyjnym na rok 1951, który postanawia m. in., że „wszystkie dokumenty, powodujące zaangażowanie środków inwestycyjnych, w tym również zlecenia wewnętrzne, muszą być podpisane przez dyrektora (kierownika) i głównego (starszego) księgowego lub osoby przez nich upoważnione".

Ministerstwo Finansów wyjaśniło, że w rozumieniu wyżej zacytowanego przepisu instrukcji, podpisu głównego (starszego) księgowego na umowach nie należy rozumieć jako podpisu trzeciej osoby, działającej w imieniu inwestora zawierającego umowę, lecz jako stwierdzenie istnienia pokrycia finansowego na zobowiązania podejmowane w zawieranej umowie. Stwierdzenie powyższe może być przez głównego (starszego) księgowego dokonywane zarówno w formie podcyfrowania umowy, jak również w formie oddzielnego dokumentu załączonego do umowy.

5. Przenoszenie kwot zablokowanych

W związku z zablokowaniem na składnikach tytułów inwestycyjnych dotyczących kosztów utrzymania dyrekcji budów i różnic między kwotami tych składników, wstawionymi do wniosków inwestycyjnych a kwotami zatwierdzonych preliminarzy dyrekcji budów, poszczególne dyrekcje budów zwracały się o zezwolenie na przeniesienie kwot zablokowanych na dofinansowanie innych składników tytułu.

Ministerstwo Finansów wyjaśniło, że zablokowane kwoty nie mogą być w żadnym przypadku przenoszone na inne składniki, potrzeby zaś w zakresie dofinansowania innych składników powinny być załatwiane na drodze zgłoszenia wniosków do inwestorów centralnych o dofinansowanie danego tytułu w drodze przeniesień środków z innych tytułów lub w drodze przeniesienia środków przez Przewodniczącego PKPG z rezerwy planu inwestycyjnego.

Wyjaśniono również, że inwestorzy centralni nie są także uprawnieni do przenoszenia kwot zablokowanych.

6. Stosowanie przez dostawcę sprzedaży na warunkach akredytywy

Niektórzy dostawcy dóbr inwestycyjnych zastosowali w stosunku do opornych dłużników wymóg akredytywy na wartość zamówionych dostaw.

Powstała wątpliwość co do legalności takiego wymogu, wobec faktu, że instrukcja w sprawie finansowania i bankowej kontroli inwestycji zagadnienia tego wyraźnie nie reguluje.

Ministerstwo Finansów wyjaśniło, że stosowanie sprzedaży na warunkach akredytywy przez dostawcę w stosunku do opornych płatników nie jest sprzeczne z postanowieniami instrukcji, gdyż instrukcja nie mogła wyczerpać wszystkich okoliczności, stosowanie zaś w omawianych przypadkach akredytywy zgodne jest z postanowieniami uchwały KERM z dnia 20 maja 1947 r.

7. Termin pokrycia faktur za usługi jednorazowe

W związku z podniesionymi w tym względzie wątpliwościami, Ministerstwo Finansów wyjaśniło, że przepisy § 27 pkt. 3 lit. b, c i d instrukcji w sprawie finansowania i bankowej kontroli inwestycji w tym zakresie, w jakim dotyczą one usług (określając terminy inkasa na 8, 14 i 42 dni), należy stosować w odniesieniu do usług jedynie wówczas, gdy chodzi o usługi rozliczane rachunkami przejściowymi i ostatecznymi (w tym usługi z tytułu badań geologicznych, geofizycznych i studiów), natomiast należności za usługi jednorazowe należy rozliczać w trybie przepisów uchwały KERM z dnia 20 maja 1947 r. w sprawie

rozliczeń za dostawy i usługi tj. przyjmując 5-dniowy termin jako obowiązujący dla udzielenia zlecenia na pokrycie faktur za tego rodzaju usługi.

8. Stosowanie inkasa faktur w spółdzielczości

Na gruncie obowiązujących przepisów powstały wątpliwości co do zakresu stosowania inkasa bankowego w spółdzielczości, w szczególności zaś niejasne było czy tryb inkasa bankowego ma być stosowany jedynie do spółdzielni zrównanych w zakresie udzielania im zamówień z przedsiębiorstwami państwowymi i czy należy stosować wprowadzony swego czasu wymóg cyfrowania faktur przedstawianych do inkasa przez spółdzielnie przez ich związki branżowe.

Ministerstwo Finansów, opierając się na przepisie § 7 uchwały Rady Ministrów Nr 44 z dnia 24 stycznia 1951 r. w sprawie zatwierdzenia wytycznych gospodarki finansowej jednostek organizacyjnych spółdzielczości, który postanawia, iż „zasady inkasa bankowego obowiązują wszystkie jednostki organizacyjne spółdzielczości działające na zasadach rozrachunku gospodarczego" — wyjaśniło, że do spółdzielni należy stosować przepisy §§ 27 i 28 instrukcji w sprawie finansowania i bankowej kontroli inwestycji (dotyczące terminów dla udzielania zleceń na faktury złożone do inkasa i pokrywania przez banki faktur bez zlecenia), niezależnie od tego czy są one zrównane z przedsiębiorstwami państwowymi w zakresie udzielania im zamówień czy nie.

Ponadto Ministerstwo uznało za nieaktualny wymóg podcyfrowywania faktur przez związki branżowe, jako nie mający istotnego znaczenia prawnego a wpływający hamująco na szybkość obiegu środków obrotowych, szczególnie w przypadkach, gdy spółdzielnia mieści się w innej miejscowości niż związek branżowy.

9. Pokrywanie odsetek zwłoki od faktur z wystawienia osób prywatnych

Powstała wątpliwość czy obowiązujący system inkasa faktur z tytułu odsetek zwłoki dotyczy nie pokrytych faktur na należności osób prywatnych, związanych z inwestycjami objętymi planem inwestycyjnym.

Ministerstwo Finansów wyjaśniło, że wymieniony system dotyczy tylko faktur wystawianych przez jednostki, których faktury (zasadnicze) na gruncie obowiązujących przepisów banki obowiązane są po upływie właściwych terminów pokrywać bez zlecenia, faktury więc wystawiane na odsetki zwłoki przez osoby prywatne nie podlegają pokryciu bez zlecenia.

10. Finansowanie dokumentacji technicznej kapitalnych remontów

W większych jednostkach gospodarczych powstawały wątpliwości co do źródeł pokrycia dokumentacji technicznej kapitalnych remontów.

Ministerstwo Finansów wyjaśniło, że w r. 1951 dokumentacja techniczna kapitalnych remontów pokrywana ma być ze środków obrotowych z wyjątkiem przypadków, w których PKPG udzieliła zezwolenia na pokrywanie tejże dokumentacji ze środów akumulowanych na rachunku kapitalnych remontów.

Jednocześnie Ministerstwo udzieliło informacji, że w r. 1952 dokumentacja techniczna kapitalnych remontów finansowana będzie z rachunku kapitalnych remontów.

11. Finansowanie remontów średnich

Na gruncie redakcji przepisu § 14 ust. 2 zarządzenia Ministra Finansów z dnia 30 marca 1951 r. w sprawie finansowania i bankowej kontroli kapitalnych remontów przedsiębiorstw działających na zasadach rozrachunku gospodarczego niektóre przedsiębiorstwa, stosując uproszczoną interpretację, domniemywały, iż przepis ten wprowadza zasadniczą zmianę w zakresie finansowania remontów w sensie dopuszczenia do finansowania remontów średnich ze środków akumulowanych na rachunku kapitalnych remontów.

Wstrzymując się od szczegółowej analizy przepisu i przyczyn, które spowodowały możliwość zaistnienia tego rodzaju nieporozumienia, wystarcza poprzestać na stwierdzeniu, że Ministerstwo wyjaśniło, iż w żadnym razie remonty średnie nie mogą być finansowane ze środków akumulowanych na rachunku kapitalnych remontów.

12. Tryb akumulacji środków na inwestycje pozalimitowe

Podniesione zostały wątpliwości co do trybu akumulacji środków przeznaczonych na inwestycje pozalimitowe w przedsiębiorstwach działających na zasadach rozrachunku gospodarczego, w szczególności — środków, pochodzących z funduszu zakładowego.

Ministerstwo Finansów wyjaśniło, że przepis § 13 ust. 3 instrukcji, załączonej do zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dn. 7 kwietnia 1951 r. w sprawie stosowania instrukcji o inwestycjach pozalimitowych (Monitor Polski Nr A041) należy, w zestawieniu z przepisami § 13 ust. 1 i § 15 (zdanie ostatnie), jak również w zestawieniu z komentarzem JPK na rok 1951, interpretować następująco:

Przepis § 13 ust. 1 zawiera jedynie techniczną dyrektywę co do sposobu akumulacji przeznaczonych na inwestycje limitów lub pozalimitowe, środków własnych inwestorów. Środki te do czasu zatwierdzenia inwestycji (włączenia inwestycji do planu inwestycyjnego, zatwierdzenia inwestycji pozalimitowej), akumulowane są nie w banku finansującym inwestycje, a w banku finansującym eksploatację inwestora.

Na rachunku funduszów i rezerw mogą być wstępnie akumulowane jedynie takie środki własne, przeznaczone na inwestycje, które nie są wygospodarowywane z zasadniczej eksploatacyjnej działalności przedsiębiorstwa (np. środki wypłacone przedsiębiorstwu z tytułu odszkodowania za szkody górnicze, wpłaty użytkowników, ofiary społeczeństwa). Natomiast środki wygospodarowywane z działalności eksploatacyjnej przedsiębiorstwa (fundusz zakładowy, fundusz popierania produkcji ubocznej) akumulowane są, stosownie do odrębnych przepisów — na rachunku operacyjnym inwestora — do czasu przelania tej ich części, która przeznaczona jest na inwestycje — do banku finansującego inwestycje.

Przelanie to powinno nastąpić po zatwierdzeniu zgłoszonej inwestycji pozalimitowej w miarę posiadania środków na rachunku operacyjnym. W przypadku, gdy kwota już wygospodarowana przed zatwierdzeniem inwestycji pozalimitowej nie osiągnie wysokości zatwierdzonego zgłoszenia, różnica przelewana jest sukcesywnie, w miarę wygospodarowywania środków.

13. Honorarium za ponowne wykorzystanie projektu

Powstały wątpliwości co do tego, czy projektantowi przysługuje prawo do dodatkowego honorarium w przypadkach, gdy jego projekt ma być wykorzystany dodatkowo w innej inwestycji prócz tej, dla której został wykonany.

PKPG wyjaśniła, iż tego rodzaju dodatkowe wynagrodzenia wypłacane być nie mogą, ponieważ w stosunku do projektów nie obowiązuje prawo autorskie.

Z powyższego wyjaśnienia wynika, że projektantom przysługuje stosowne wynagrodzenie jedynie za prace, związane z adaptacją projektów, które mają być ponownie wykorzystane.

14. Potwierdzenie braku pokrycia dla zamówień dóbr inwestycyjnych

Jedna z central handlowych zażądała od zaopatrywanych przez siebie inwestorów dostarczania, wraz z zamówieniami za dobra inwestycyjne, zaświadczeń banków finansujących inwestycje o posiadaniu

przez inwestorów pokrycia finansowego dla tych zamówień w planie inwestycyjnym.

Ministerstwo Finansów wyjaśniło, że żądanie centrali handlowej nie jest słuszne, jako nie znajdujące potwierdzenia w obowiązujących przepisach o finansowaniu inwestycji.

Przepis § 2 ust. c uchwały Nr 27 Rady Ministrów z dn. 24 stycznia 1951 r. w sprawie dyscypliny w zakresie działalności inwestycyjnej objętej planami inwestycyjnymi, począwszy od planu inwestycyjnego na rok 1951 (Monitor Polski Nr A—8, poz. 124), na który domniemanie powołuje się żądająca zaświadczeń centrala, upoważnia inwestorów do dokonywania zamówień na dostawy inwestycyjne jedynie do wartości, mieszczącej się w ramach odnośnych globalnych limitów finansowych, potwierdzonych inwestorom przez banki. Tak więc z przepisu tego nie wynika obowiązek banków do zaświadczania pokrycia finansowego na każde dokonywane przez inwestora zamówienie.

Według trybu, ustalonego dla realizacji Planu Inwestycyjnego na rok 1951, pełną odpowiedzialność za posiadanie pokrycia finansowego dla dokonywanych zamówień na dostawy dóbr inwestycyjnych ponosi zamawiający inwestor. Zostało to podkreślone wymogiem, że zamówienia te powinny zawierać oznaczenie odpowiedniego symbolu tytułu inwestycyjnego (oznaczenie części, działu, rozdziału i paragrafu — według układu planu inwestycyjnego, a także numeru tytułu i jego składnika), w którym przewidziane jest pokrycie oraz, że zamówienia te podpisane być powinny przez dyrektora (kierownika) i głównego (starszego) księgowego jednostki zamawiającej lub osoby przez nich upoważnione.

Odpisy na fundusz zakładowy

Poniżej podajemy tekst okólnika Ministra Finansów z dnia 4 lipca 1951 r. w sprawie obliczania odpisów na fundusz zakładowy w państwowych przedsiębiorstwach przemysłowych, opłacających podatek obrotowy w wysokości różnicy pomiędzy ceną zbytu a kosztami własnymi, zwiększonymi o zysk określony w procencie planowym.

„...Jednym z warunków dokonywania odpisów na fundusz zakładowy w państwowych przedsiębiorstwach przemysłowych — w myśl § 1 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 marca 1951 roku w sprawie wykonania ustawy o Funduszu Zakładowym (Dz. U.R.P. Nr 19, poz. 151) — jest konieczność uzyskania zysku bilansowego w rozmiarach, ustalonych planem finansowym.

Wspomniany przepis w interpretacji, podanej w niniejszym okólniku, stosuje się również do tych państwowych przedsiębiorstw przemysłowych, które zgodnie z § 15 pkt. 3 lit. b uchwały Rady Ministrów z dnia 3 lutego 1951 r. w sprawie podatku obrotowego od jednostek gospodarki uspołecznionej (Monitor Polski Nr A—12, poz. 175), obowiązane są do płacenia podatku obrotowego w wysokości różnicy pomiędzy ceną zbytu a kosztami własnymi, zwiększonymi o zysk określony w procencie planowym.

W państwowych przedsiębiorstwach przemysłowych, opłacających podatek obrotowy w tej formie, rozmiary zysku bilansowego są wprost proporcjonalne do kosztów własnych realizacji. Stąd przedsiębiorstwa, które wykonały zadanie w zakresie obniżenia kosztów względnie je przekroczyły — mogą osiągnąć niższe wyniki bilansowe od zaplanowanych.

Przedsiębiorstwa, o których mowa wyżej, przeprowadzają odpisy na fundusz zakładowy wg stawek ustalonych w obowiązujących przepisach dla zysku planowego i ponadplanowego pod warunkiem, że akumulacja rzeczywista danego okresu (podatek obrotowy plus zysk) osiągnie lub przekroczy wskaźnik procentowy, wynikający z zatwierdzonego planu finansowego.

Przez wskaźnik procentowy, wynikający z planu finansowego rozumie się wyrażony w procentach stosunek akumulacji do realizacji. Wskaźnik procentowy danego kwartału oblicza się analogicznie, przyjmując dla wyliczeń liczby rzeczywiste, wynikające ze sprawozdawczości finansowej danego kwartału.

Jeżeli akumulacja rzeczywista danego okresu osiągnie lub przekroczy wskaźnik procentowy, wynikający z zatwierdzonego planu finansowego, obliczenie podstawy odpisów na fundusz zakładowy danego okresu następuje przez odjęcie od sumy realizacji tego okresu następujących elementów:

a) kosztu własnego realizacji,

b) podatku obrotowego, obliczonego od realizacji wg stawki procentowej, wynikającej z planu finansowego,

c) ostatecznego rezultatu zapisów na kontach klasy 2 JPK.

Z tak ustalonej kwoty część, równającą się narzutowi na koszt własny realizacji (zysk określony w procencie planowym × koszt własny realizacji : 100), stanowi zysk, od którego obliczyć należy odpisy na fundusz zakładowy wg stawek ustalonych dla zysku planowego; resztę przyjmuje się jako zysk ponadplanowy, a odpisy na fundusz oblicza się wg stawek ustalonych dla zysku ponadplanowego.

Państwowe przedsiębiorstwa przemysłowe, objęte przepisami niniejszego okólnika, tracą prawo do odpisów na fundusz zakładowy, jeśli nie osiągną dla akumulacji danego kwartału wskaźnika procentowego, wynikającego z planu.

Przykład:

	Plan		Wykonanie	
Realizacja (sprzedaż)		200		200
Koszt własny realizacji	160		150	
Narzut zysku w wysokości 5%	8	168	7,5	157,5
Podatek obrotowy stanowi w tym przykładzie 16% sumy realizacji		32		42,5
Saldo Wn kont. kl. 2 JPK	3		3	
Zysk bilansowy	5		4,5	
	8		7,5	

Obliczenie podstawy odpisów na Fundusz Zakładowy			
Realizacja (sprzedaż)		200	
Koszt własny realizacji	150		
Podatek obrotowy (16% od sumy realiz.)	32		
Saldo Wn kont kl. 2 JPK	3	185	
Podstawa do obliczenia odpisów na Fundusz Zakładowy		15	
Zysk planowy 5% od kosztu własnego realizacji tj. od 150		7,5	(stawka dla zysku planowanego np. 2%)
Zysk ponadplanowy		7,5	(stawka dla zysku ponadplanowego np. 20%)

Ewidencja przedmiotów nietrwałych w zakładach żywienia zbiorowego

Departament Księgowości Min. Finansów pismem Nr KS 4138/21/51 ustalił następujące zasady rachunkowego ujęcia przedmiotów nietrwałych w zakładach żywienia zbiorowego:

1. Pierwsze wyposażenie zakładów żywienia zbiorowego w przedmioty nietrwałe, jak również wszelkie zakupy zwiększające stan pierwszego wyposażenia, rejestrowane winno być w podgrupie 305 względnie na kontach grupy 35;

2. Od sumy przedmiotów nietrwałych w użytkowaniu, pochodzących z pierwszego wyposażenia lub jego uzupełnienia, nie odpisuje się zużycia;

3. Wszelkie zakupy przedmiotów nietrwałych na wymianę zużytych lub zniszczonych odnoszone są na grupę 40, jako odpowiednik zużycia przedmiotów nietrwałych.

Ministerstwo Finansów zaleca włączenie tych zasad funkcjonowania kont grupy 35 do branżowego planu kont przedsiębiorstw żywienia zbiorowego z tym, że zasady powyższe mogą być zastosowane począwszy od bilansu za rok 1950.

Księgowanie kaucji udzielanych

W związku z zapytaniami w sprawie księgowania kaucji, Departament Finansów Handlu Ministerstwa Finansów pismem Nr FH. 4544/1/51 wyjaśnił, co następuje:

1. Obecnie obowiązujące przepisy nie przewidują udzielania kaucji przez jednostki gospodarki uspołecznionej i dlatego też JPK nie podaje księgowego rozwiązania dla tego typu transakcji;

2. JPK podaje natomiast sposób księgowego ujęcia kaucji otrzymywanych, gdyż takie mogą zaistnieć w wyniku zawierania umów pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej, a jednostkami gospodarki nieuspołecznionej.

Wyjaśnienia zespołów konsultacyjnych BOR

Wykonawstwo inwestycyjne

Pytanie: Jak ująć księgowo zniszczone i odsyłane do Centrali Odpadków jako makulatura worki po cemencie, zebrane na terenie budowy?

Odpowiedź: Księgowania, związane ze sprzedażą Centrali Odpadków jako makulatury zniszczonych worków po cemencie, powinny przebiegać następująco:

1. Przyjęcie makulatury na magazyn na podstawie dowodu ZW lub odrębnych protokołów wycenionych wg cen z cennika Centrali Odpadków pomniejszonych o podatek obrotowy — 83-7009/701.

2. Sprzedaż makulatury Centrali Odpadków — 13/174-930.

3. Koszt własny realizacji odpadków — 939-83.

4. Przelew należności przez CO — 1100-13/174.

Pytanie: Jak księgować realizacje odpadków drzewnych, które powstały po kilkakrotnym użytkowaniu drzewa rusztowaniowego i szalunkowego, skoro zaprzychodowane zostały po cenach niższych od cen, jakie uzyskano przy ich realizacji?

Odpowiedź: Odpadki drzewne na budowlach, przeznaczone na zbyt, winny być księgowane w sposób analogiczny, jak podano w konsultacji poprzedniej z tą różnicą, że obciążenie gr. 83 następuje po przewidywanej cenie sprzedaży pomniejszonej o podatek obrotowy i ewentualne koszty zbytu. Różnica między ceną sprzedaży i ustalonym kosztem własnym realizacji wykazana zostanie w gr. 93 jako zysk na realizacji odpadków. O ile ulegające realizacji odpadki ewidencjonowane były uprzednio na kontach kl. 3, to ich wartość wg cen ewidencyjnych przenosi się z kl. 3 na pgr. 969. Księgowaniu w ciężar pgr. 969 ulegają również ewentualnie koszty zbytu, przy czym saldo g . 96 stanowić będzie wynik na realizacji, wykazywany w rachunku wyników.

Pytanie: Jak księgować w przedsiębiorstwach wykonawstwa inwestycyjnego przerób własny materiałów?

Odpowiedź: Wydane do przerobu własnego materiały należy rozchodować, zarówno w kartotece ilościowej jak i ilościowo-wartościowej (najwłaściwiej przy pomocy dowodów RW specjalnie znaczonych — np. symbol RW/pw) oraz wciągnąć je na podstawie tych samych dowodów na odrębne karty analityczne materiałów z dodatkiem: „w przerobie własnym". W momencie przychodu materiałów z przerobu należy (najlepiej na podstawie dowodów PZ specjalnie oznaczonych — np. symbol PZ/pw) przychodować materiał na właściwe karty materiałów, wyksięgowując odpowiednio z kont „przerobu" otrzymane ilości i wartości.

Dowody PZ na otrzymane z przerobu materiały należy wycenić wg obowiązujących na dany materiał cen ewidencyjnych. Ewentualna różnica między ceną pierwotną a ceną po przerobie winna być odniesiona na dobro konta odchyleń (3021, 3022).

Koszty przerobu należy zaliczać w arkuszu rozliczeniowym w ciężar kosztów zaopatrzenia materiałowego.

O ile na koniec miesiąca znajdują się w przerobie własnym materiały, wówczas ich wartość, figurującą na odrębnych kontach należy w sprawozdaniach miesięcznych wykazać łącznie ze stanem pozostałych materiałów na magazynie.

Pytanie: Jak księgować w Dyrekcjach Budowy uzyskane przy wykonywaniu inwestycji lub ujawnione na terenie budowy materiały, jeżeli będą one zużyte do budowy lub na cele własne?

Odpowiedź: Uzyskane materiały należy przychodować na magazyn wg obowiązujących dla danych materiałów cen ewidencyjnych w korespondencji z kontem 1592 „Rozliczenia dochodów do przekazania", a następnie odprowadza się ich wartość do budżetu (Dt 1593 „Przelewy dochodów" Ct 1100 „Rachunek bankowy operacyjny").

W przypadku natomiast sprzedaży produktów, otrzymywanych przy wykonywaniu inwestycji, obowiązuje księgowanie wystawionej faktury dla odbiorcy Dt 174, Ct 1592, zaś ewidencja tych materiałów dokonywana jest w kartotece jedynie ilościowo, a wartościowo na kontach pozabilansowych (wytyczne Dep. Księgowości w sprawie bpk Dyrekcji Budów i OWI — Biuletyn BOR Nr 4/51).

Pytanie: Jaki układ winna mieć w Dyrekcjach Budowy kartoteka analityczna do konta 0301 „Koszty organizacyjno - rozruchowe".

Odpowiedź: Kartoteka analityczna do konta 0301 winna być prowadzona wg rodzajów mechanicznej produkcji.

Pytanie: Jak powinno w r. 1951 przebiegać księgowanie operacji, związanych z budową i umorzeniem baraków na kwatery zbiorowe dla robotników budowlanych w przedsiębiorstwie wykonawstwa inwestycyjnego i u inwestora (Zarządzenie Przewodniczą-

cego PKPG z dnia 3.III.1951 r. w sprawie budowy baraków na kwatery zbiorowe dla robotników budowlanych § 12—14 — Biuletyn Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego Nr 7).

Odpowiedź: Księgowania w przedsiębiorstwie wykonawstwa inwestycyjnego:

	Debet	Kredyt
1. Zakup względnie wytworzenie baraku — finansowane ze środków inwestycyjnych	030	14/95
	14/110	020
	031	030
	00	081
2. Umorzenie baraków wymienionych w pkcie 1)	082	07
3 Obciążenie kosztów produkcji (koszty ogólne budowy)	470	177
4. Zakup względnie wytworzenie baraku — finansowane ze środków obrotowych	3/8	14/7
5. Sprzedaż inwestorowi baraku — finansowanego ze środków obrotowych (P. 4)	13 96/90/9	
	96/90/91	3/8
6. Odkupienie baraku od inwestora w 25% wartości początkowej: 25% wartości	030	14
25% wartości	031	030
100% wartości	00	081
75% wartości	082	07
finansowanie ze środków inwestycyjnych rozliczeń (po zatwierdzeniu bilansu)	14	020
	020	031

K s i ę g o w a n i a u i n w e s t o r a:

	Debet	Kredyt
1. Zakup baraku — sfinansowany ze środków inwestycyjnych	14	020
	030	14
2. Koszty przystosowania baraku do norm sanitarno - użytkowych	030	14/9
	14/110	020
3. Ustalenie łącznej (1+2) wartości baraku	031	030
	00	081
4. Rozliczenia środków i nakładów (po zatwierdzeniu bilansu)	020	031
5. Umorzenie baraku i ustalenie kosztu amortyzacji	082	07
	470	177
	75	49
	95	75
	030	95

6. Odsprzedaż baraku przedsiębiorstwu wykonawstwa inwestycyjnego:		
wartość inwentarzowa	01	00
umorzenie	07	01
25% wartości użytkowej	174	01
ewentualny zysk	01	081
ewentualna strata	082	01

Pytanie: W jaki sposób winny przebiegać księgowania w przedsiębiorstwie wykonawstwa inwestycyjnego, wykonującym — niezależnie od swej działalności podstawowej — zastępczo funkcje inwestora głównego i bezpośredniego.

Odpowiedź: Przedsiębiorstwa wykonawstwa inwestycyjnego, wykonujące — niezależnie od swej działalności podstawowej — zastępczo (w zastępstwie np. Powiatowych względnie Gminnych Rad Narodowych) funkcję inwestora głównego i bezpośredniego, winny w jego zastępstwie prowadzić również całą księgowość inwestycyjną.

Podstawowa działalność przedsiębiorstwa rozliczana na kontach w gr. 70 i fakturowana przy pomocy rachunków przejściowych przez konta w gr. 90, stanowi inwestycje dla inwestora naczelnego. W związku z tym zastępczy inwestor bezpośredni (przedsiębiorstwo) winien w.w. rachunki przejściowe księgować na ciężar kont gr. 03, zaś odnośne sumy finansowania ewidencjonować na kontach gr. 02, prowadząc do tych kont odrębną analitykę.

Inwestycje własne wykonawcy (przedsiębiorstwa) księguje się w syntetyce również na kontach gr. 03 w korespondencji z kontami gr. 14 lub 95 (w zależności od systemu wykonawstwa), natomiast kartoteka analityczna dla tych inwestycji winna być wyodrębniona od kartoteki inwestycji wykonywanych dla inwestora naczelnego.

Wykonane inwestycje własne będą przejmowane przez przedsiębiorstwo (Wn 00 Ct 081) do inwentarza, inwestycje zaś powierzone tylko do wykonania winny zostać przekazane inwestorowi naczelnemu i wprowadzone do jego inwentarza.

Jak z powyższego wynika, przedsiębiorstwo winno prowadzić w ramach księgowości inwestycyjnej dwie kartoteki analityczne.

Uwaga: W związku z licznymi zapytaniami w sprawie konsultacji, zamieszczonej w N-rze 7 (str. 326) w sprawie ewidencji kosztów usług świadczonych na rzecz innych jednostek gospodarczych komunikujemy, co następuje:

1) pytanie dotyczy dyrekcji budów,

2) konta 726, 729, 774 i 779 zostały wprowadzone do planu kont dla dyrekcji budów pismem Departamentu Księgowości Ministerstwa Finansów Nr KS/3412/2/51.

Ankieta w sprawie obiegu i trybu regulowania faktur

Zagadnieniem, które — wg opinii naszych korespondentów — przyczynia poszczególnym przedsiębiorstwom najwięcej trudności, jest problem wystawiania obiegu, inkasa i rozliczania faktur, tak własnych, jak i obcych.

W związku z tym Redakcja, chcąc drogą ankiety zebrać materiał informacyjny, mogący służyć za podstawę dla opracowania usprawnień, zwraca się z prośbą o nadesłanie wyczerpujących odpowiedzi na pytania ,zawarte w poniższej ankiecie, pod adresem Redakcji Biuletynu BOR — Warszawa, ul Mazowiecka 11.

Nadesłane materiały ankietowe będą w miarę możliwości publikowane na łamach Biuletynu BOR i w tym wypadku honorowane wg obowiązujących stawek.

Uwaga: Prosimy wyraźnie zaznaczyć, jakiego rodzaju przedsiębiorstwa dotyczą odpowiedzi na poniższe pytania (jedno lub wielozakładowe przedsiębiorstwo przemysłowe, określenie szczebla w przedsiębiorstwie handlowym itp.).

A. Przedsiębiorstwo jako dostawca

1. Ilość i przeznaczenie poszczególnych egzemplarzy faktury (oryginał + kopie), wystawianych przy:

a) realizowaniu należności drogą inkasa

Treść	Oryginał	1 kopia	itd.
Otrzymuje			

b) realizowaniu należności w inny sposób

Treść	Oryginał	1 kopia	itd.
Otrzymuje			

2. Czy ilość egzemplarzy faktury zależy:

a) od przedmiotu fakturowania (np. w przemyśle: wyroby produkcji podstawowej, usługi, towary itp.; w handlu: rodzaju towaru itp.)?

b) od innych czynników (np. specjalne żądania odbiorcy), wymienić jakich?

3. Obieg egzemplarzy faktury, pozostających u dostawcy (z określeniem czynności każdej komórki, przez które one przebiegają)?
4. Lista inkasowa :
   a) jaka komórka sporządza listę inkasową?
   b) w ilu egzemplarzach?
   c) jaki jest obieg poszczególnych egzemplarzy listy inkasowej?
5. Jakie komórki w przedsiębiorstwie, w jaki sposób i w jakim momencie dokonują kontroli wystawionej:
   a) faktury?
   b) listy inkasowej?

Komórka	Kiedy	W jaki sposób

6. Jakich załączników, uzupełnień i oświadczeń (np. dowodu wysyłki, oświadczenia o wysłaniu itp.) żąda bank, przyjmując fakturę do inkasa (wymienić)?
7. Jaką drogą (pocztą, odbiór osobisty) i przy pomocy jakich dokumentów bank zawiadamia dostawcę:
   a) o wpłacie odbiorcy w wypadku akceptacji faktury w pełnej wysokości?

Droga	Nazwa dokumentu

   b) o wpłacie odbiorcy w wypadku częściowej akceptacji faktury?

Droga	Nazwa dokumentu

   c) odmowie akceptacji faktury?

Droga	Nazwa dokumentu

   d) jak 7a, b, c przy regulowaniu należności inną drogą?
8. Stosunek procentowy faktur, wymienionych w pkcie 7 a, b, c do ogólnej ilości wystawianych faktur?
9. Jakie stosowane są dokumenty, jaki jest ich obieg oraz jakie dokonywane są czynności w przypadku:
   a) zapłaty faktury, akceptowanej w pełnej wysokości?
   b) zapłaty faktury akceptowanej częściowo?
   c) faktury, której akceptacji odbiorca odmówił?
   d) faktury akceptowanej, lecz nieopłaconej przez odbiorcę z braku środków?
   e) faktury zakwalifikowanej do zaksięgowania na koncie 139 — „Faktury nieoddane do inkasa"?
10. Jaka komórka, w jaki sposób, w jakich terminach przeprowadza kontrolę:
   a) czy faktury wystawiane są bez zaległości?
   b) czy listy inkasowe wystawiane są bez zaległości?
   c) zakończenia i rozliczenia transakcji?
11. Jaki odstęp czasu upływa pomiędzy:
   a) wydaniem towaru a wystawieniem faktury? zaksięgowaniem faktury?
   b) wystawieniem faktury a sporządzeniem listy inkasowej? oddaniem jej do inkasa?

B. Przedsiębiorstwo jako odbiorca

12. W jaki sposób bank zawiadamia odbiorcę o nadejściu listy inkasowej i jakie w związku z tym przekazuje mu dokumenty? Ilość egzemplarzy?
13. Jakie dokumenty i w ilu egzemplarzach otrzymuje odbiorca bezpośrednio od dostawcy?
14. Ewidencja i obieg dokumentów, wymienionych w pkcie 12 (z podaniem biorących w tym udział komórek, ich czynności, wykorzystania poszczególnych dokumentów)?
15. To samo w odniesieniu do pktu 13?
16. Kto, w jaki sposób, w jakim zakresie i terminie (w stosunku do terminu zgłaszania zastrzeżeń w sprawie zapłaty inkasa) sprawdza zgodność faktury z dostawą (dowodem przyjęcia)?
17. W jaki sposób odbiorca zawiadamia bank:
   a) o akceptacji faktury w pełnej wysokości?
   b) częściowej akceptacji faktury?
   c) odmowie akceptacji?
18. W jakim trybie dokonuje się reklamacji po dokonaniu zapłaty?
19. Jakie dokumenty, w ilu egzemplarzach ,od kogo otrzymuje odbiorca i jak je wykorzystuje:
   a) po opłaceniu faktury akceptowanej w pełnej wysokości?
   b) po opłaceniu faktury akceptowanej częściowo?
   c) odmowie akceptacji?
   d) w razie nieopłacenia akceptowanej faktury z braku środków?
20. Na podstawie których egzemplarzy posiadanych dowodów odbiorca księguje:
   a) zobowiązanie z tytułu dostawy?
   b) dokonanie przelewu?
21. Dokumenty, ich obieg i czynności, dotyczące reklamacji?
22. Jaka komórka, w jaki sposób i w jakich terminach przeprowadza kontrolę zakończenia i rozliczenia transakcji zakupu?
23. Jakiego rodzaju trudności wzgl. omyłki w księgowaniu powstają u:
   a) dostawcy
   b) odbiorcy
   na skutek obowiązującego trybu inkasa i w jaki sposób im się zapobiega?
24. Co i dlaczego należałoby zmienić w zakresie obecnie stosowanej techniki wystawiania, obiegu i kontroli faktur wychodzących i przychodzących oraz inkasa z uwagi tak na potrzeby dostawcy, jak i odbiorcy?
25. Jakie instrukcje wydano w tym przedmiocie w Waszym przedsiębiorstwie (w miarę możliwości załączyć je do ankiety)?

Kluby dyskusyjne

W pierwszym półroczu bieżącego roku działalność Klubów Dyskusyjnych macierzystych i filialnych wyraża się liczbą 94 zebrań.

Należy przy tym zaznaczyć, że zasięg terytorialny filialnych Klubów Dyskusyjnych został nieco ograniczony z uwagi na to, że nie we wszystkich wypadkach był on dostatecznie uzasadniony, co wyrażało się m. in. małą liczbą uczestników na zebraniach Klubu.

Tematyka poszczególnych referatów wiązała się z bieżącymi potrzebami. I tak w pierwszych miesiącach poruszono zagadnienia związane z zamknięciem ksiąg rachunkowych i sporządzeniem sprawozdań rachunkowych za rok 1950; omówiono też zmiany w JPK na rok 1951. W tym okresie położono również nacisk na omówienie spraw związanych z prowadzeniem od 1.I. 1951 przez szereg jednostek sprawujących funkcje kontroli, nadzoru i koordynacji księgowości budżetowej, jak też, z wyodrębnieniem zdarzeń związanych z działalnością akcji socjalnej w oddzielną księgowość.

Zebrania drugiego kwartału otwiera referat poświęcony sprawozdawczości finansowej 1951 r., który również był przewodnim tematem w dalszych miesiącach tego kwartału.

Następne zebrania Klubu Dyskusyjnego poświęcone będą przede wszystkim omówieniu rozwiązań nowych ramowych planów kont dla przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych oraz naświetleniu niektórych problemów techniki i organizacji księgowań.

Obserwując zwłaszcza w rejonie Ekspozytury w Katowicach pewien spadek frekwencji na zebraniach (częściowo było to spowodowane dużym nasileniem prac bilansowych) staraliśmy się wypracować nowe, właściwsze metody organizowania zebrań Klubów Dyskusyjnych. W związku z tym zapoczątkowano w bieżącym roku:

— urządzanie zebrań oddzielnie dla pracowników przedsiębiorstw przemysłowych, handlowych, wykonawstwa inwestycyjnego itp.,

— wygłaszanie referatu odcinkami, po których to — stosunkowo krótkich wypowiedziach — uczestnicy zabierają głos; w ten sposób rola referenta polega na naszkicowaniu danego zagadnienia i postawieniu problemów pod dyskusję.

Należy się spodziewać, że trafny dobór aktualnych i interesujących określone grono słuchaczy tematów, jak też odpowiednie organizowanie i prowadzenie zebrań, zezwoli na ożywienie i utrzymanie odpowiedniego poziomu dyskusji, zachęcając kolegów do licznego uczestnictwa.

O b j a ś n i e n i e

KDM — KLUB DYSKUSYJNY MACIERZYSTY

W — KDM Warszawa	Łl — Bydgoszcz	K1 — Radom	Z1 — Gliwice
Wo — Warszawa	Wł — KDM Wrocław	K2 — Rzeszów	Z2 — Bielsko
W1 — Białystok	Wło — Wrocław	Sz — KDM Szczecin	Z3 — Zabrze
W2 — Olsztyn	Wł1 — Wałbrzych	Szo — Szczecin	Z4 — Częstochowa
W3 — Lublin	G — KDM Gdynia	Sz1 — Koszalin	Z5 — Opole
Ł — KDM Łódź	Go — Gdynia	Sz2 — Słupsk	Po — KDM Poznań
Ło — Łódź	K — KDM Kraków	Z — KDM Katowice	Po — Poznań
	Ko — Kraków	Zo — Katowice	

Referaty wygłoszone na zebraniach KD w okresie 1.1. — 30.6. 1951.

Okres	Temat referatu	Miejsce zebrania	Liczba zebranych
styczeń	Zmiany JPK na rok 1951 dla przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych	Zo, Z1, Z2, Z3, Z4, Ko, Wł1, Po, Po, Go, Go, Szo, Szo, Sz2, Sz2,	128, 96, 200, 65, 110, 34, 60, 60, 25, 41, 36, 57, 16, 48, 14.
luty	Zamknięcie ksiąg rachunkowych i sporządzanie sprawozdań rocznych za rok 1950	Wo, W1, W2, W3, Zo, Z1, Z2, Z3, Z4, Z5, Ko, K1, K2, Go, Szo, Zz1,	240, 80, 70, 90, 170, 86, 200, 25, 80, 45, 37, 56, 49, 116, 66, 28.
luty	Zamknięcia rachunkowe za rok 1950 w państwowych przedsiębiorstwach przemysłowych	Ło, Ł1,	120, 84
luty	Zamknięcia rachunkowe za rok 1950 w państwowych przedsiębiorstwach handlowych	Ło, Ł1,	69, 43.
luty, kwiecień, maj	Księgowość jednostek budżetowych	Ło, Go, W·, Wło,	70, 90, 170, 45.
luty, kwiecień, maj, czerwiec	Zasady prowadzenia księgowości akcji socjalnej w roku 1951	Ło, Ło, Wo, W1, W3, Ł1, Zo, Z1, Z2, Z4, Z5,	140, 164, 220, 70, 160, 12, 71, 39, 90, 42, 48
marzec	Zasady analizy rocznych sprawozdań rachunkowych przedsiębiorstw przemysłowych	Zo, Z1, Z2, Z4, Z5,	41, 25, 25, 16, 12
marzec	Okresowe sprawozdania finansowe w r. 1951 przedsiębiorstw handlowych gospodarki uspołecznionej	Go,	23
kwiecień	JPK dla przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego	Ło, Go, Szo,	33, 30, 46
kwiecień, maj czerwiec	Sprawozdawczość finansowa w r. 1951	Wo, W1, W2, W3, Ło, Ło, Zo, Z1, Z2, Z4, Z5, Ko, Wło, Wło, Go, Szo, Szo,	160, 70, 60, 150, 152, 62, 46, 30, 53, 23, 24, 31, 20, 30, 23, 46, 113
kwiecień	Obroty materiałowo - towarowe wybrane zagadnienia	Ko	21
kwiecień, maj	Fundusz Zakładowy	Go, Szo,	35, 86
kwiecień	Rozliczenie kosztów produkcji metodą księgową	Go,	31
kwiecień	Wybrane zagadnienia księgowe dotyczące klasy O — JPK	Szo,	35
maj	Ewidencja analityczna robót kapitalnych przy pomocy ujednoliconych druków	Zo, Z1, Z2, Z4, Z5,	17, 29, 45, 25, 17
maj	Analiza bilansu	Szo,	50
maj	Księgowość analityczna i syntetyczna	Szo,	38
czerwiec	Dyskusja na temat: Jakie zmiany należałoby wprowadzić do ujednoliconych druków księgowych	Zo, Z1, Z2, Z4, Z5, Ko,	46, 30, 53, 25, 25, 31

WSPÓŁZAWODNICTWO–MECHANIZACJA–RACJONALIZACJA

Uproszczona ewidencja towarów

W Nr 7 Biuletynu BOR publikowaliśmy opis stosowanej w ZSRR metody ewidencji materiałów bez kartoteki ilościowo-wartościowej.

Kol. Budzich — o ile nam wiadomo — nie znając jeszcze tych rozwiązań, proponuje wprowadzenie podobnej metody w handlu, co zezwoli niewątpliwie na zmniejszenie ilości pracy działu księgowości.

Ze względu na właściwości handlu, w wyniku których jednym dowodem wydania obejmuje się różne towary, wycena ich następuje w dziale handlowym, wartość przychodu względnie rozchodu towarów wynika z rejestrów dostaw względnie sprzedaży itp., podstawą zapisów, dotyczących obrotu towarami na kontach głównych, są dane rejestrów.

Celem zmniejszenia pola błędów, przewiduje autor podjęcie szeregu środków zapewniających ścisłą kontrolę prawidłowości zapisów w kartotece ilościowej, system archiwowania ułatwiający odnalezienie dowodów magazynowych, okresowe porównywanie wartości remanentów magazynów z saldem odpowiednich kont głównych, podział kont głównych i rejestrów wg magazynów, a nawet grup towarowych.

Aczkolwiek projekt kol. Budzicha nie został jeszcze w praktyce wypróbowany i wymaga uzupełnienia w szczegółach, to jednak wydaje się, że jest on realny i zasługuje na realizację.

Oczekujemy wypowiedzi Kolegów na poruszony temat, zwłaszcza zaś uwag zebranych w trakcie jego stosowania. *Redakcja*

Księgowość w bardzo licznych wypadkach nie pracuje na bieżąco. Analiza tego stanu rzeczy wykazuje, że przyczyn szukać należy w technice pracy w zakresie urządzeń analitycznych, a zwłaszcza kartoteki towarowej.

Celem usprawnienia tego odcinka księgowości, przedstawiam poniżej projekt, którego wprowadzenie umożliwi:

1 — obniżenie kosztów przez zmniejszenie personelu księgowego

2 — skrócenie terminu składania sprawozdań

przy pełnym utrzymaniu zasady kontroli własności społecznej.

Istota proponowanej zmiany polega na zaniechaniu prowadzenia kartotek ilościowo-wartościowych w księgowości i poprzestaniu na:

1 — prowadzeniu ilościowej kartoteki w magazynie,

2 —prowadzeniu wartościowego konta dla danego magazynu w księgowości (co jednakże nie ma nic wspólnego z tzw. kontrolą wartościową sklepów).

W jaki sposób zorganizowana jest księgowość towarowa obecnie?

Etap 1. Magazyny prowadzą karty ilościowe, wpisując na nie ilość przyjętych i wydanych towarów i ustalając po każdym zapisie aktualne saldo danego towaru. Zapisy czynione są na podstawie dowodów magazynowych, stwierdzających przyjęcie lub wydanie wymienionej ilości towaru. Dowody te przechodzą następnie do działu handlowego, który wycenia je wg odpowiedniej ceny zakupu i wycenione przekazuje do działu księgowości.

Etap 2. Księgowość wpisuje dowody do rejestrów obrotu towarowego (rejestr dostaw i faktur, sprzedaży towarów, przesunięć międzymagazynowych itp.), a sumy ogólne księgowane są na wynikających z rejestrów kontach głównych. Następnie dowody przekazywane są do kartotek analitycznych towarowych (ilościowo-wartościowych).

Etap 3. Poszczególne dowody wpisywane są na karty ilościowo-wartościowe towarów, zgodne z kartoteką ilościową w magazynie co do ilości oraz z kontem syntetycznym — co do wartości.

Za takim rozwiązaniem przemawiały dwa momenty:

1 — Ceny zakupu towarów w przedsiębiorstwach nieuspołecznionych były różne, zależnie od źródła zakupu, dlatego też udokumentowanie każdego zakupu rachunkiem dostawcy i zapisem w kartotece ilościowo-wartościowej było konieczne;

2 — Prowadzenie kartoteki ilościowo-wartościowej daje możność porównania zapisów w kartotekach: księgowej i ilościowej i skorygowania ewentualnych błędów, stanowiąc pewną metodę uzgadniania zapisów.

W przedsiębiorstwach uspołecznionych, kupujących względnie sprzedających towary po stałej cenie, argument pierwszy staje się nieaktualny, w odniesieniu do uzgodnienia względnie sprawdzenia zapisów ilościowych w magazynie, zagadnienie sprowadza się natomiast do znalezienia takiej metody sprawdzania zapisów, by — bez uszczerbku dla dokładności kontroli — nakład pracy był jak najmniejszy.

Mówiąc inaczej, należy sprawdzić czy w kartotece ilościowej w magazynie wszystkie dowody przyjęcia i wydania zostały właściwie wpisane i czy karty ilościowe nie zawierają błędów arytmetycznych.

Czy kontroli tej nie można jednak przeprowadzać inaczej?

Należałoby wówczas pracę zorganizować następująco:

Etap 1 — jak dotychczas z tym, że zasady prowadzenia kartoteki ilościowej w magazynie winny być bardziej rygorystyczne. W tym celu należałoby:

a) zaprowadzić rejestr otwieranych kart ilościowych

b) dostosować układ kartoteki ilościowej w magazynie do planu kont

c) traktować dowody przyjęcia i wydania, jako druki ścisłego zarachowania (uprzednio ponumerowane)

d) przekazywać dowody następnym komórkom przedsiębiorstwa jedynie za pokwitowaniem w pełnych dziennych kompletach, co zapobiegałoby zagubieniu

e) wyprowadzić — po każdej transakcji — na kartach ilościowych aktualny stan zapasów.

f) przekazywać bieżąco karty ilościowe i całą kartotekę po zakończeniu okresu i sprawdzeniu, że nie

zawiera ona błędów arytmetycznych do księgowości, gdzie włączona byłaby do archiwum dokumentów księgowych

g) bieżąco sprawdzać (przez pracowników księgowości) czy wszystkie dowody zostały wpisane do kart ilościowych, a saldo zapasu wyprowadzone jest prawidłowo.

Zasady, podane powyżej, nie są nowością i w większości wypadków obowiązywały dotychczas. Nie zawsze jednak były one przestrzegane dlatego, że kartoteka ilościowo-wartościowa zezwalała nawet po pewnym czasie uzgodnić i sprawdzić zapisy kartoteki ilościowej.

Dowody magazynowe wycenia dział handlowy.

Etap 2. Rejestry obrotu towarowego musiałyby być prowadzone dla każdego magazynu odrębnie. Do rejestrów tych wpisywać by można było jedynie pełne komplety dzienne dowodów magazynowych wg kolejności numerów magazynowych .

Jeżeli dla celów sprawozdawczości operatywnej lub zacieśnienia pola błędów zachodziłaby konieczność podziału zakupu i sprzedaży na grupy towarowe, można by to osiągnąć przez odpowiednie opracowanie rejestrów.

Sumy zbiorcze rejestru księgowane byłyby na kontach głównych, odpowiednio rozbudowanych, jeżeli magazynów byłoby więcej.

Przez kolejne wpisywanie dowodów do rejestrów wg kolejności numerów, nadanych im w magazynie, uzyskałoby się pewność, że wszystkie zostały zaksięgogowane, a po sprawdzeniu ,że wszystkie zostały wpisane do kartoteki (ilościowej), zgodność zapisów między kartoteką ilościową w magazynie, a kontem głównym danego magazynu, zostałaby osiągnięta bez pośrednictwa kartoteki ilościowo-wartościowej.

Okresowe ustalenie wartości remanentów na podstawie wycenionych przez dział handlowy zestawień pozostałości zapasów w magazynach (sald kartoteki magazynowej) zezwala na uzgadnianie zapisów z kontami głównymi. Sporządzanie zaś remanentów z natury dokonywane nie częściej niż dotychczas, miałoby na celu ustalenie różnic ilościowych przez porównanie stanu rzeczywistego ze stanem kartotekowym.

Podział kartoteki ilościowej i rejestrów obrotu towarowego na grupy towarowe, o którym mowa wyżej, zmniejszyłby pole błędów: dodając do stanu danej grupy towarowej (wartość) na początek okresu przychód z rejestru dostaw za dany okres i odejmując z rejestru sprzedaży rozchód, otrzymałoby się stan książkowy danej grupy towarowej na koniec okresu. Porównanie z wycenionym remanentem na końcu okresu, pozwoliłoby sprawdzić zgodność zapisów. Jeżeli ceny zakupu i sprzedaży danej grupy towarowej były niezmienne w ciągu całego okresu — nie powinno być różnic.

Tam, gdzie ceny zakupu i sprzedaży są różne (np. branża owocowo-warzywnicza), należałoby szczególny nacisk położyć na sprawdzenie czy wszystkie kwity magazynowe zostały wpisane na karty ilościowe w kartotece magazynowej, jak również czy wpisane zostały do rejestru. Po sprawdzeniu różnica w danej grupie towarowej oznaczałaby jedynie różnice w wycenie rozchodu. Różnicę tę wyksięgować by można na konto „Wartość sprzedanych towarów w cenie zakupu".

Dowody magazynowe, po wpisaniu do rejestru, odkładane byłyby wg numerów nadanych im w magazynie, dla każdego magazynu odrębnie. Stanowiłoby to dodatkową formę kontroli wpisania do rejestru wszystkich dowodów magazynowych.

Dołączanie dowodów przyjęcia do faktur dostawców i dowodów wydania do własnych faktur, częstokroć obecnie jeszcze stosowane, wydaje się niecelowe, gdyż porównanie dowodu z fakturą następuje w rejestrach.

Projekt powyższy, czyniący prace etapu 3 zbędnymi, podany jest jedynie w zarysach ogólnych. W wypadku zaakceptowania proponowanej zasady zniesienia kartotek ilościowo-wartościowych, musiałyby zostać szczegółowo opracowane: układ i zasady prowadzenia kartoteki ilościowej w magazynie, układ rejestrów, zasady ujmowania i wyceny remanentów itp.

(E. Budzich)

Kalendarz planisty

Prace nad sporządzeniem planów na rok następny podejmowane są zwykle w miesiącach jesiennych, kiedy to brak jeszcze na rynku kalendarzy. Brak ich stwarza dodatkowe trudności przy układaniu szeregu planów, np planu zatrudnienia.

Celem usprawnienia tego odcinka pracy, publikujemy poniżej, opracowany przez kol C. Majchrzaka — Gniezno, kalendarz, obejmujący lata 1952 — 1955, a składający się z:

a) kalendarza w układzie tabelarycznym, wskazującego daty poszczególnych dni tygodnia i dni wolnych od pracy wraz z podaniem ilości normalnych roboczogodzin w każdym miesiącu; ilość roboczogodzin, przypadających na dany miesiąc podano przy założeniu 46 i 48-godzinnego tygodnia pracy;

b) wykaz dni świątecznych, zgodnie z ustawą z dnia 18 stycznia 1951 r.

Nie wątpimy, że publikowany przez nas kalendarz w znacznym stopniu ułatwi pracę kolegów-planistów, uwalniając ich od konieczności dokonywania żmudnych wyliczeń oraz usuwając przyczynę powstawania wielu błędów obrachunkowych.

Redakcja

WYKAZ DNI ŚWIĄTECZNYCH W LATACH 1952 — 1955

Nazwa święta	1952		1953		1954		1955	
	data	dz. tyg.	data	dz. tyg.	data	dz. tyg.	data	dz. tyg.
Nowy Rok	1.1	W	1.1	C	1.1	Pt	1.1	S
Trzech Króli	6.1	N	6.1	W	6.1	Śr	6.1	C
Wielkanoc	13.4	N	5.4	N	18.4	N	10.4	N
Wielkanoc II święto	14.4	P	6.4	P	19.4	P	11.4	P
Święto Pracy	1.5	C	1.5	Pt	1.5	S	1.5	N
Zielone Świątki	1.6	N	24.5	N	6.6	N	29.5	N
Boże Ciało	12.6	C	4.6	C	17.6	C	9.6	C
Odrodzenie Polski	22.7	W	22.6	Śr	22.7	C	22.7	Pt
Wniebowz. NMP	15.8	Pt	15.8	S	15.8	N	13.8	P
Wszystkich Św.	1.11	S	1.11	N	1.11	P	1.11	W
Boże Narodzenie	25.12	C	25.12	Pt	25.12	S	25.12	N
Boże Narodz. II Św.	26.12	Pt	26.12	S	26.12	N	26.12	P
Razem świąt bez niedziel (N)	9		9		8		8	
+ niedziele	52		52		52		52	
Razem dni wolnych od pracy	61		61		60		60	

Kalendarz na lata 1952 – 1955

1 9 5 2

M-c / rob.-godz.	N	P	W	Ś	C	P	S
I			1	2	3	4	5
	6	7	8	9	10	11	12
200	13	14	15	16	17	18	19
	20	21	22	23	24	25	26
208	27	28	29	30	31		
II						1	2
	3	4	5	6	7	8	9
192	10	11	12	13	14	15	16
	17	18	19	20	21	22	23
200	24	25	26	27	28	29	
III							1
	2	3	4	5	6	7	8
198	9	10	11	12	13	14	15
	16	17	18	19	20	21	22
	23	24	25	26	27	28	29
208	30	31					
IV			1	2	3	4	5
	6	7	8	9	10	11	12
192	13	14	15	16	17	18	19
	20	21	22	23	24	25	26
200	27	28	29	30			
V					1	2	3
	4	5	6	7	8	9	10
198	11	12	13	14	15	16	17
	18	19	20	21	22	23	24
208	25	26	27	28	29	30	31
VI	1	2	3	4	5	6	7
	8	9	10	11	12	13	14
184	15	16	17	18	19	20	21
	22	23	24	25	26	27	28
192	29	30					
VII			1	2	3	4	5
	6	7	8	9	10	11	12
200	13	14	15	16	17	18	19
	20	21	22	23	24	25	26
208	27	28	29	30	31		
VIII						1	2
	3	4	5	6	7	8	9
190	10	11	12	13	14	15	16
	17	18	19	20	21	22	23
200	24	25	26	27	28	29	30
	31						
IX		1	2	3	4	5	6
	7	8	9	10	11	12	13
200	14	15	16	17	18	19	20
	21	22	23	24	25	26	27
208	28	29	30				
X				1	2	3	4
	5	6	7	8	9	10	11
208	12	13	14	15	16	17	18
	19	20	21	22	23	24	25
216	26	27	28	29	30	31	
XI							1
	2	3	4	5	6	7	8
184	9	10	11	12	13	14	15
	16	17	18	19	20	21	22
192	23	24	25	26	27	28	29
	30						
XII		1	2	3	4	5	6
	7	8	9	10	11	12	13
192	14	15	16	17	18	19	20
	21	22	23	24	25	26	27
200	28	29	30	31			

1 9 5 3

M-c / rob.-godz.	N	P	W	Ś	C	P	S
I					1	2	3
	4	5	6	7	8	9	10
190	11	12	13	14	15	16	17
	18	19	20	21	22	23	24
200	25	26	27	28	29	30	31
II	1	2	3	4	5	6	7
184	8	9	10	11	12	13	14
	15	16	17	18	19	20	21
192	22	23	24	25	26	27	28
III	1	2	3	4	5	6	7
	8	9	10	11	12	13	14
200	15	16	17	18	19	20	21
	22	23	24	25	26	27	28
208	29	30	31				
IV				1	2	3	4
	5	6	7	8	9	10	11
192	12	13	14	15	16	17	18
	19	20	21	22	23	24	25
200	26	27	28	29	30		
V						1	2
	3	4	5	6	7	8	9
190	10	11	12	13	14	15	16
	17	18	19	20	21	22	23
	24	25	26	27	28	29	30
200	31						
VI		1	2	3	4	5	6
	7	8	9	10	11	12	13
192	14	15	16	17	18	19	20
	21	22	23	24	25	26	27
200	28	29	30				
VII				1	2	3	4
	5	6	7	8	9	10	11
200	12	13	14	15	16	17	18
	19	20	21	22	23	24	25
208	26	27	28	29	30	31	
VIII							1
	2	3	4	5	6	7	8
192	9	10	11	12	13	14	15
	16	17	18	19	20	21	22
	23	24	25	26	27	28	29
200	30	31					
IX			1	2	3	4	5
	6	7	8	9	10	11	12
200	13	14	15	16	17	18	19
	20	21	22	23	24	25	26
208	27	28	29	30			
X					1	2	3
	4	5	6	7	8	9	10
206	11	12	13	14	15	16	17
	18	19	20	21	22	23	24
216	25	26	27	28	29	30	31
XI	1	2	3	4	5	6	7
	8	9	10	11	12	13	14
192	15	16	17	18	19	20	21
	22	23	24	25	26	27	28
200	29	30					
XII			1	2	3	4	5
	6	7	8	9	10	11	12
194	13	14	15	16	17	18	19
	20	21	22	23	24	25	26
200	27	28	29	30	31		

1 9 5 4

M-c / rob.-godz.	N	P	W	Ś	C	P	S
I						1	2
	3	4	5	6	7	8	9
182	10	11	12	13	14	15	16
	17	18	19	20	21	22	23
	24	25	26	27	28	29	30
192	31						
II		1	2	3	4	5	6
	7	8	9	10	11	12	13
184	14	15	16	17	18	19	20
	21	22	23	24	25	26	27
192	28						
III		1	2	3	4	5	6
	7	8	9	10	11	12	13
208	14	15	16	17	18	19	20
	21	22	23	24	25	26	27
216	28	29	30	31			
IV					1	2	3
	4	5	6	7	8	9	10
192	11	12	13	14	15	16	17
	18	19	20	21	22	23	24
200	25	26	27	28	29	30	
V							1
	2	3	4	5	6	7	8
192	9	10	11	12	13	14	15
	16	17	18	19	20	21	22
	23	24	25	26	27	28	29
200	30	31					
VI			1	2	3	4	5
	6	7	8	9	10	11	12
192	13	14	15	16	17	18	19
	20	21	22	23	24	25	26
200	27	28	29	30			
VII					1	2	3
	4	5	6	7	8	9	10
198	11	12	13	14	15	16	17
	18	19	20	21	22	23	24
208	25	26	27	28	29	30	31
VIII	1	2	3	4	5	6	7
	8	9	10	11	12	13	14
200	15	16	17	18	19	20	21
	22	23	24	25	26	27	28
208	29	30	31				
IX				1	2	3	4
	5	6	7	8	9	10	11
200	12	13	14	15	16	17	18
	19	20	21	22	23	24	25
208	26	27	28	29	30		
X						1	2
	3	4	5	6	7	8	9
198	10	11	12	13	14	15	16
	17	18	19	20	21	22	23
208	24	25	26	27	28	29	30
	31						
XI		1	2	3	4	5	6
	7	8	9	10	11	12	13
192	14	15	16	17	18	19	20
	21	22	23	24	25	26	27
200	28	29	30				
XII				1	2	3	4
	5	6	7	8	9	10	11
202	12	13	14	15	16	17	18
	19	20	21	22	23	24	25
208	26	27	28	29	30	31	

1 9 5 5

M-c / rob.-godz.	N	P	W	Ś	C	P	S
I							1
	2	3	4	5	6	7	8
184	9	10	11	12	13	14	15
	16	17	18	19	20	21	22
	23	24	25	26	27	28	29
192	30	31					
II			1	2	3	4	5
	6	7	8	9	10	11	12
184	13	14	15	16	17	18	19
	20	21	22	23	24	25	26
192	27	28					
III			1	2	3	4	5
	6	7	8	9	10	11	12
208	13	14	15	16	17	18	19
	20	21	22	23	24	25	26
216	27	28	29	30	31		
IV						1	2
	3	4	5	6	7	8	9
190	10	11	12	13	14	15	16
	17	18	19	20	21	22	23
200	24	25	26	27	28	29	30
V	1	2	3	4	5	6	7
	8	9	10	11	12	13	14
200	15	16	17	18	19	20	21
	22	23	24	25	26	27	28
208	29	30	31				
VI				1	2	3	4
	5	6	7	8	9	10	11
192	12	13	14	15	16	17	18
	19	20	21	22	23	24	25
200	26	27	28	29	30		
VII						1	2
	3	4	5	6	7	8	9
190	10	11	12	13	14	15	16
	17	18	19	20	21	22	23
200	24	25	26	27	28	29	30
	31						
VIII		1	2	3	4	5	6
	7	8	9	10	11	12	13
200	14	15	16	17	18	19	20
	21	22	23	24	25	26	27
208	28	29	30	31			
IX					1	2	3
	4	5	6	7	8	9	10
200	11	12	13	14	15	16	17
	18	19	20	21	22	23	24
208	25	26	27	28	29	30	
X							1
	2	3	4	5	6	7	8
198	9	10	11	12	13	14	15
	16	17	18	19	20	21	22
208	23	24	25	26	27	28	29
	30	31					
XI			1	2	3	4	5
	6	7	8	9	10	11	12
192	13	14	15	16	17	18	19
	20	21	22	23	24	25	26
200	27	28	29	30			
XII					1	2	3
	4	5	6	7	8	9	10
198	11	12	13	14	15	16	17
	18	19	20	21	22	23	24
208	25	26	27	28	29	30	31

Przykład organizacji rozliczania zakupu materiałowego

Zamieszczony poniżej opis rejestru zakupu materiałowego jest modyfikacją wzoru, publikowanego jako wariant Nr 4 w Nr. 1 (11) 1950 r. „Biuletynu Finansowego PKPG".

Wariant ten, wypróbowany w ciągu szeregu miesięcy i zmieniony w wyniku zebranych doświadczeń, okazał się jednym z najpraktyczniejszych rozwiązań analityki do kont grupy 30. Składa się on w zasadzie z dwu niezależnych części: rejestru właściwego i ewidencji przychodu wg kont zapasowych klasy 3, przy czym ta ostatnia może być ew. pominięta.

Artykuł poniższy, oprócz opisu samego wzoru, zawiera także uwagi organizacyjne, związane ze stosowaniem w praktyce tego rozwiązania, przy czym układ i technika prowadzenia rejestru dostosowane są w pierwszym rzędzie do potrzeb przedsiębiorstw średnich i małych.

REDAKCJA

Rejestr zakupu materiałowego, będący połączeniem rejestru faktur i dostaw, prowadzony jest techniką przebitki. Zapisy na kartach rejestru dokonywane są w formie ciągłej (przez cały rok) z przebitką na dziennik, który posiada ponadto część nieprzebitkową, przewidzianą dla specyfikowania przychodu materiałowego wg kont syntetycznych klasy 3.

Zasadniczym rejestrem zakupu materiałowego są kolejno numerowane, przez cały rok, *karty rejestru*, na których rozlicza się każdą dostawę materiałów z fakturą w jednej pozycji bez względu na to, czy faktura nadeszła równocześnie z materiałem, czy też nie. Poszczególne pozycje rejestru obejmują zatem kompletne rozliczenie jednej dostawy. Natomiast dziennik rejestru służy do chronologicznego ujęcia (przebitkowo) wszystkich zapisów w rejestrze, a sumy miesięczne kolumn dziennika są podstawą księgowań w księgowości syntetycznej.

1. Opis kolumn rejestru

Kol. 1 — w kolumnie tej wpisuje się numery ewidencyjne poszczególnych dostaw materiałowych, przy czym pod pojęciem dostawy należy rozumieć nie tylko dostawę materiału dokumentowaną dowodem Pz, ale również i inne zdarzenia związane z tą dostawą, jak przede wszystkim otrzymanie faktury dostawcy.

Jak wiadomo, przy dostawach materiałów mogą wystąpić trzy możliwe warianty:

1. materiał nadchodzi równocześnie z fakturą,
2. materiał nadchodzi później niż faktura,
3. materiał nadchodzi wcześniej aniżeli faktura.

W pierwszym przypadku rozliczenie dostawy w rejestrze zakupu materiałowego następuje w jednym wierszu karty i dziennika rejestru. W obu pozostałych wypadkach rozliczenie dostawy ma miejsce w tym samym wierszu karty rejestru, natomiast w dzienniku zapisy, odnoszące się do faktury i dowodu Pz, znajdą się w różnych wierszach. W związku z tym — w przypadku zaistnienia rozbieżności w czasie między datą nadejścia faktury i materiału — nie zaopatruje się drugiego zapisu numerem kolejnym, bowiem ma tutaj miejsce jedynie zapis uzupełniający, który odnosić się może — bądź do właściwej dostawy (dowód Pz), bądź do faktury — w zależności od tego, czy dostawa, czy też faktura nadeszły wcześniej.

Kol. 2 — Ponieważ przyjęto zasadę, że zewnętrzne dowody księgowe zapisywane są pod datą ich nadejścia, wobec tego data zamieszczona w kolumnie 2 oznacza datę wpływu faktury do przedsiębiorstwa, a tym samym datę zapisu w rejestrze.

Kol. 3 — nie wymaga wyjaśnień.

Kol. 4 — przeznaczona jest do wpisywania sumy faktury, bez względu na ewentualne różnice stwierdzone przy jej kontroli.

Kol. 5 — służy do odnotowania daty przychodu materiałów i odpowiada dacie wystawienia dowodu Pz. Charakterystyczne jest przy tym, że chronologia zapisów występuje w dzienniku, podczas gdy brak jej jest w kartach rejestrowych. Sprawdzając chronologię zapisów, należy brać pod uwagę zapisy w obu kolumnach (2 i 5) równocześnie..

Kol. 6 — nie wymaga wyjaśnień.

Kol. 7. — odnotowuje się tu wartość ogólną przychodu materiałowego np. wg cen fakturowych — w przypadku, gdy faktura nadejdzie równocześnie z materiałem lub wg wyceny wewnętrznej — gdy brak jeszcze faktury.

Kol. 8 — przeznaczona jest dla wpisania numerów przesyłki wzgl. wagonów.

Kol. 9 — służy dla zarejestrowania ogólnej sumy faktur sprawdzonej pod względem rzeczowym i formalnym.

Kol. 10 i 11 — ujmuje oddzielnie:

a) wartość materiałów (kol. 10),

b) nakłady zaopatrzenia materiałowego (kol. 11).

Suma kolumn 10 i 11 równa jest zapisowi kolumny 9.

Kol. 12 — 13 — rejestruje debetowe lub kredytowe odchylenia, jakie wynikają z porównania sumy faktury przed (kol. 4) i po sprawdzeniu (kol. 9).

Kol. 14 — przeznaczona jest dla wpisania numeru konta analitycznego dostawcy z chwilą wystawienia noty księgowej na daną różnicę. W ten sposób uzyskuje się kontrolę wystawianych not oraz możliwość odnalezienia konta analitycznego danego dostawcy w oparciu o rejestr.

Kol. 15 i 16 — kolumny te ujmują różnice cen, wynikające z porównania zapisów z kolumny 10 z sumą ogólną przychodu materiałów z kol. 7. Może to mieć miejsce w przypadku, gdy materiały przychodowano przed nadejściem faktury.

Kol. 17 — służy do powtórnego wpisania sumy faktury z kol. 4 w przypadku, gdy w ciągu danego miesiąca nie otrzymano materiału (Materiały w drodze).

Kol. 18 — przeznaczona jest do „wystornowania" zapisu z kol. 17 w miesiącach następnych, tj. w momencie rozliczenia dostawy. Na kartach rejestru, po rozliczeniu dostawy, wystąpi zgodność sum w kol. 17 i 18, a zatem brak tej zgodności ułatwi kontrolę dostaw nierozliczonych wtedy, gdy zachodzi rozbieżność w czacie między dostawą materiału, a momentem nadejścia faktury.

Kol. 19 — podobnie jak kol. 17 służy do powtórnego wpisania w końcu miesiąca wartości dostarczonych materiałów (kol. 7), na które nie otrzymano jeszcze faktury (Dostawy niefakturowane).

Kol. 20 — podobnie jak kol. 18 służy do „wystornowania" w następnych miesiącach — po nadejściu faktury — zapisów z kol. 19.

Kol. 21 — służy do odnotowania strony dziennika, na której nastąpił zapis przebitkowy. Dzienniki z poszczególnych miesięcy posiadają oddzielną numerację stron, ponieważ może się zdarzyć, że dostawa będzie musiała być rozliczona w ciągu następnego miesiąca lub później. Np. faktura nadchodzi w lipcu, a materiał w sierpniu, a zatem zachodzi konieczność odnotowania w kol. 21 stron dzienników z dwu różnych miesięcy.

Kol. 22 — nie wymaga wyjaśnień.

Kol. 23—31 — obejmują rozbicie ogólnej wartości przychodu materiałów (z kol. 7) wg kont syntetycznych klasy 3, w tym: kol. 30 — 31 zarezerwowane są dla zapisów, dotyczących pozostałych kont klasy 3, niewymienionych w poprzednich kolumnach, (np. gr. 36 i 38). Zapisy w kolumnach 22 — 31 dokonywane są nieprzebitkowo.

2. Księgowanie zbiorcze

Po upływie miesiąca następuje podsumowanie kolumn wartości jedynie w dzienniku, po czym na jego podstawie sporządza się polecenie księgowania dla potrzeb księgowości syntetycznej. Obydwa dokumenty (dziennik rejestru i Pk) przesyła się do księgowości finansowej.

Polecenie księgowania obejmuje sumę następujących kolumn dziennika:

kolumny 4 — Dt 301
kolumny 7 — Ct 301

przy czym, jak wspomniano uprzednio, suma powyższa dzielona jest w dzienniku (nieprzebitkowo) na poszczególne konta księgowości syntetycznej. W związku z tym sumaryczne dane z kol. 23 — 31 albo stanowią podstawę do księgowań zbiorczych na kontach zapasowych kl. 3 (np. jeśli istnieją w księgowości ilościowo-wartościowej zaległości), albo też służą do uzgodnienia sumy zarejestrowanych przychodów z księgowością analityczną:

kolumny 11 — Dt 3020
Ct 301.

Dane kolumny 12 i 13 nie stanowią podstawy do sumarycznych zapisów w księgowości syntetycznej, konieczne jest bowiem księgowanie pozycji szczegółowych w Dt lub Ct kont analitycznych.

Kol. 15 — Dt 3021
Ct 301
Kol. 16 — Dt 301
Ct 3021.

Kol. 17 i 18 — Dt lub Ct 300; ponieważ JPK przewiduje okresowe księgowania na koncie 300, przy czym mogą to być zapisy zbiorcze, dlatego z końcem miesiąca księguje się po stronie Dt lub Ct konta 300 nie obroty, lecz salda kolumn 17 i 18 z przeciwstawnym księgowaniem na koncie 301.

Kol. 19 i 20 — Ct lub Dt 149; księgowania na koncie 149 przebiegają analogicznie do księgowań na koncie 300 (zob. objaśnienia do kolumn 17 i 18).

3. Uwagi organizacyjne

Przyjęto zasadę, że zarówno faktury dostawców jak i dowody Pz wpisywane są wpierw do rejestru, po czym dopiero przekazywane do księgowości analitycznej gr. 14 (faktury dostawców) lub kartoteki ilościowo-wartościowej (dowody Pz).

Faktury dostawców po wpisaniu ich do rejestru, otrzymują wewnętrzny numer, odpowiadający pozycji rejestru, który wpisywany jest w okienko odciśniętej przez księgowość materiałową pieczątki:

Poz. rej.
Dostawa nie — rozliczona

Podobnie postępuje się z dowodami Pz, na których również odnotowuje się numer pozycji rejestru, będący równocześnie numerem wewnętrznym faktury. Niezależnie od powyższego dowody Pz posiadają własną kolejną numerację, nadawaną im w magazynie.

Jak wspomniano już wyżej, moment dostawy materiałów najczęściej nie pokrywa się z momentem otrzymania faktury od dostawcy. W takich przypadkach księgowość materiałowa jest w posiadaniu tylko dowodu Pz albo też samej faktury, które przechowuje się do czasu rozliczenia dostawy w odpowiednich teczkach:

1. dowody Pz — w teczce „Dostawy niefakturowane";
2. faktury dostawców — w teczce „Materiały w drodze".

Tego rodzaju czasowe przechowywanie wspomnianych dowodów pozwala na uniknięcie trudności w wyszukiwaniu odpowiednich pozycji w rejestrze, gdyż wystarczy jedynie, z chwilą otrzymania „kontrdokumentu", tj. dowodu Pz lub faktury, przejrzenie jednej lub drugiej teczki.

Rejestr zakupu materiałowego Karta Nr ....

Poz.	Faktury nadchodzące: Data	Faktury nadchodzące: Nr	Faktury nadchodzące: SUMA Dt 301	Przychód materiałów wg wyceny wewnętrznej: Data	Przychód materiałów wg wyceny wewnętrznej: Nr Pz	Przychód materiałów wg wyceny wewnętrznej: SUMA Ct 301	Przychód materiałów wg wyceny wewnętrznej: Nr wagonu (przesyłki)	Ogólna suma sprawdzonej faktury	Rozliczenie faktury: Materiały	Rozliczenie faktury: Nakł. zaop. mater. 3020/301	Rozliczenie różnic z dostawcami: Wn	Rozliczenie różnic z dostawcami: Ma	Rozliczenie różnic z dostawcami: Konto	Różnice cen 3021: Wn	Różnice cen 3021: Ma	Materiały w drodze 300: Wn	Materiały w drodze 300: Ma	Dostawy niefakturowane 149: Wn	Dostawy niefakturowane 149: Ma	Strona dziennika
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21

Dziennik zakupu materiałowego za miesiąc .... 195 .. r. Strona Nr ....

	Pozycja	Faktury nadchodzące: Data	Faktury nadchodzące: Nr	Faktury nadchodzące: Suma Dt 301	Przychód materiałów wg wyceny wewn.: Data	Przychód materiałów wg wyceny wewn.: Nr Pz	Przychód materiałów wg wyceny wewn.: Suma Ct 301	Przychód materiałów wg wyceny wewn.: Nr wagonu (przesyłki)	Ogólna suma sprawdzonej faktury	Rozliczenie faktury: Materiały	Rozliczenie faktury: Nakł. zaop. mater. 3020/301	Rozliczenie różnic z dostawcami: Wn	Rozliczenie różnic z dostawcami: Ma	Rozliczenie różnic z dostawcami: K-to	Różnice cen 3021: Wn	Różnice cen 3021: Ma	Materiały w drodze 300: Wn	Materiały w drodze 300: Ma	Dostawy niefakturowane 149: Wn	Dostawy niefakturowane 149: Ma	Strona dziennika	Nr pozycji rejestru: Nr karty rejestru	Rozbicie przychodu (kolumna 7) na poszczególne konta kl. 3 ks. syntetycznej: 310	Rozbicie przychodu: 320-350	Rozbicie przychodu: Pozostałe: Konto	Rozbicie przychodu: Pozostałe: Suma
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24-29	30	31
Suma strony																										
Z przeniesienia																										
Do przeniesienia																										

Pieczątka odciśnięta na fakturach oraz dowodach Pz sygnalizuje czy dostawa została rozliczona, czy też nie (skreślenie lub pozostawienie wyrazu „nie" w treści odciśniętej pieczątki).

Należy zaznaczyć, że wszystkie dowody Pz jak również faktury dostawców, po wpisaniu ich do rejestru, przekazywane są kontystom księgującym na kontach analitycznych, po czym prowadzący rejestr otrzymuje z powrotem tylko te dokumenty, które dotyczą dostaw nierozliczonych. Reszta dowodów odkładana jest bieżąco do archiwum.

Faktury rozliczone odkładane są do archiwum wg numerów pozycji rejestru, natomiast dowody Pz wg swych numerów wewnętrznych. W ten sposób istnieje możliwość łatwego odnalezienia faktur dostawców i dowodów Pz poprzez rejestr, znając numer jednego z tych dowodów. Biorąc ponadto pod uwagę, że księgowość analityczna grupy 14 kontując faktury powołuje się na numer, wynikający z pozycji rejestru, osiąga się także możliwość łatwego odnalezienia tej pozycji w rejestrze, na podstawie zapisów szczegółowych na kontach grupy 14.

(E. Nagłowski i T. Micha).

KORESPONDENCI PISZĄ

Nawiązując do mego artykułu pt. „Skracamy terminy sprawozdawczości", zamieszczonego w Biuletynie BOR Nr 8/51 donoszę, że sprawozdanie finansowe (bilans wraz z załącznikami) Cukrowni „Środa" za miesiąc czerwiec br., złożyliśmy jednostce nadrzędnej w dniu 16 lipca br., a sprawozdanie za miesiąc lipiec 1951 r. dnia 16 sierpnia.

W ten sposób realizujemy nasze długofalowe zobowiązanie składania sprawozdań miesięcznych i kwartalnych do dnia 20 następnego miesiąca.

(—) Bielawski Józef
Gł. Księgowy Cukrowni „Środa"

Jeszcze w sprawie formularzy księgowych PDPK

Przedmiotem niniejszego omówienia będą formularze kart kontowych i dziennikowych, jak też pozostałe wzory druków księgowości finansowej.

Przy analizie karty kontowej nasuwa się pytanie, w jakim stopniu wykorzystywane są trzy kolumny dla zapisów kwotowych.

Układ trójkolumnowy kart kontowych i dziennikowych okazał się najpraktyczniejszy dla przedsiębiorstw, których księgowość objęta jest jednym tylko dziennikiem, służącym podziałowi zdarzeń według kryteriów rzeczowych (np. odbiorcy, dostawcy, nieosobowe).

Ten typ księgowości dostosowany jest raczej do potrzeb małego przedsiębiorstwa prywatnego, natomiast śmiało można powiedzieć, że obecnie praktycznie nie ma przedsiębiorstwa państwowego, którego księgowość objęta byłaby jednym tylko dziennikiem. Z punktu widzenia dogodności stosowania dzienników, układ trójkolumnowy bez trudności mógłby być zastąpiony np. układem dwukolumnowym, albowiem możemy zastosować taką ilość dzienników, która pozwoli nam na najdogodniejsze ugrupowanie zdarzeń.

Rozpatrzmy teraz zagadnienie z punktu widzenia układu karty kontowej. Obecny układ trójkolumnowy wykorzystywany był najczęściej w następujący sposób: jedną z kolumn przeznaczano (niezarejestrowaną) do zapisów bieżących, drugą do wpisywania sum okresowych obrotów, w trzeciej zaś wyprowadzano okresowe salda. Należy zaznaczyć, że jako okres przyjmuje się zwykle miesiąc, a zatem sumę obrotów i salda wpisuje się jedynie raz w miesiącu. W związku z tym w pełni wykorzystuje się tylko jedną kolumnę (zapisy bieżące), natomiast pozostałe na ogół w znikomym odsetku ich powierzchni.

Jednakże zredukowanie dwu par kolumn, a więc posługiwanie się układem jednokolumnowym, natrafiałoby na poważne trudności i praktycznie nie jest możliwe, natomiast ograniczenie układu do dwu par kolumn pozwoli na ujmowanie dotychczasowych elementów, dając równocześnie poważne oszczędności papieru. Jedna kolumna służyłaby — jak dotąd — dla przyjmowania zapisów bieżących, zaś w drugiej wpisywane byłyby sumy obrotów, a ponad nimi salda (np. innym kolorem atramentu). Możliwe też jest nieco odmienne rozwiązanie, a mianowicie wpisywanie sum obrotów okresowych w kolumnie zapisów bieżących, a wówczas druga kolumna przeznaczona będzie tylko dla wpisywania okresowych sald. Zastąpienie układu trójkolumnowego układem dwukolumnowym pozwoliłoby na zmniejszenie formatu karty kontowej do rozmiarów 237 x 210, który to format, aczkolwiek nieznormalizowany, umożliwi uzyskanie z arkusza formatu A — 0—20 kart kontowych zamiast dotychczasowych 16. Ponadto układ dwukolumnowy zapewniłby oszczędność papieru w zakresie kart dziennikowych.

Układ ten byłby niewystarczający jedynie w przypadku, gdy przedsiębiorstwo stosuje bieżącą kontrolę saldową, albowiem potrzebne są wówczas trzy pary kolumn: na zapisy bieżące, salda stare oraz salda nowe, jednakże w praktyce ma to bardzo rzadko miejsce.

Podobnie nie wydaje się celowe drukowanie kart kontowych o układzie trójkolumnowym, z których jedna para przeznaczona jest na zapisy bieżące miesięcy nieparzystych, druga — parzystych, a trzecia dla wpisywania obrotów i sald. Formularze te są przyczyną znacznego marnotrawstwa papieru, szczególnie, jeżeli zważy się, że nie ma możliwości zredukowania ich układu do dwu par kolumn, a w dzienniku jedna para kolumn nie może być nigdy właściwie wykorzystana. Ponadto formularze te zmniejszają przejrzystość zapisów i utrudniają saldowanie.

Propozycja, zamieszczona w Nr. 6 Biuletynu BOR, przeniesienia kolumny „rodzaj i strona dziennika" z partii lewoskrajnej na prawoskrajną formularza, jest bardzo trafna. Umożliwi to łatwiejsze uzgadnianie właściwych poziomów karty kontowej i dziennikowej. Ponadto wskazane byłoby też zniesienie linii, dzielącej tę kolumnę oraz wprowadzenie obowiązku nie tylko oznaczenia rodzaju i strony dziennika, ale i pozycji tzn. numeru bieżącego wiersza danej karty

dziennikowej. W tym też celu należałoby wprowadzić do układu karty dziennikowej dodatkową wąską kolumnę przed kolumną przeznaczoną na wpisywanie numeru konta, w której wydrukowana byłaby numeracja poszczególnych wierszy dziennika.

Z powyższym zagadnieniem wiąże się również kwestia przeniesienia pola na oznaczenie strony dziennika w formularzu karty dziennikowej — do prawego górnego rogu oraz uzupełnienie go symbolem dziennika. Oznaczenia te będą wówczas widoczne nawet w przypadku, gdy karta kontowa przykrywa część tytułową dziennika.

Podobnie sugestie wyrugowania z układu kolumny „miesiąc zarachowania" oraz listwy nagłówkowej z 40 trójkącikami zasługują w całej rozciągłości na poparcie. Kolumna „miesiąc zarachowania" w praktyce nie jest na ogół wykorzystywana. Księgowania przeprowadza się z datą danego dnia księgowego, a nie z datą dnia, w którym dokonywano zapisu w księgach; tak więc przy zachowaniu ścisłej zasady chronologii zapisów, data zapisu określa równocześnie okres zarachowania. Trójkątnych wycięć w listwie nagłówkowej również raczej nie stosuje się w praktyce.

Słuszne są również propozycje poszerzenia kolumn przeznaczonych na przyjmowanie zapisów kwotowych w groszach, jak i kolumny treści, natomiast nie wydaje się aby szczęśliwe było rozwiązanie, proponujące odwrócony układ graficzny drugiej strony karty dziennikowej. Bezsprzecznie stanowi on pewne udogodnienie, jednakże posiada poważną wadę, gdyż karty tego układu zeszyte lub ześrubowane boczną krawędzią, trudno przeglądać. Można by wprawdzie zszywać karty górną krawędzią, jednakże wówczas musiałyby być powiększone marginesy.

Powracając jeszcze do układu karty kontowej należy zaznaczyć, że kolumna, przeznaczona do wpisywania daty, jest zbyt szeroka. Szerokość 8 mm przy równoczesnym wyeliminowaniu linii, dzielącej ją na dwie kolumny, w zupełności wystarczy dla wpisania 4 cyfr arabskich oraz jednego znaku interpunkcyjnego między dniem i miesiącem tym więcej, że określenie liczby miesiąca można umieszczać jedynie przy pierwszym zapisie miesiąca. Podobnie można zmniejszyć szerokość kolumny „nr konta przeciwstawnego" do 15 mm szerokości.

Poszerzenie kolumn, przeznaczonych na przyjmowanie zapisów kwotowych w groszach, można uzyskać przez zwężenie każdej z pierwszych podkolumn przyjmujących zapisy kwot w złotych.

Niecelowe wydaje się rozróżnianie stron Winien i Ma w kartach kontowych przez stosowanie linii pionowych, ciągłych lub punktowanych. Rozróżnienie to jest bardzo mało widoczne, a — co ważniejsze — posiada przydatność jedynie w technikach, przy których dokonuje się równoczesnych zapisów na jednej karcie zarówno obciążeniowych jak i uznaniowych w tych samych sumach (np. technika tabelaryczna).

W formularzach kart kontowych księgowości finansowej nie rozwiązano sprawy oznaczenia miejsca na wpisywanie sum „z przeniesienia". Wydaje się, że najbardziej celowe w tym zakresie byłoby przeniesienie oznaczeń nagłówkowych „Winien" i „Ma" o pół wiersza wyżej ponad linię, dzielącą wiersz tytułowy.

Po uwzględnieniu omówionych sugestii, układ karty kontowej w zakresie kolejności i rozmiarów poszczególnych kolumn, mógłby przedstawiać się następująco:

1 — margines lewoskrajny łącznie z kolumną na numerację bieżącą wierszy — 18 mm,
2 — kolumna „data" — 8 mm — bez dalszego podziału,
3 — kolumna „dowód" — 19 mm,
4 — kolumna „treść" — 45 mm,
5 — kolumna „nr konta przeciwstawnego" — 15 mm,
6 — pierwsza para kolumn kwotowych — 60 mm,
7 — druga para kolumn kwotowych — 60 mm,
8 — kolumna „dziennik rodz. str. poz." — 12 mm.

Układ karty dziennikowej oczywiście musiałby być dostosowany do proponowanego układu karty kontowej.

Podobnie w większości wypadków powierzchnia wypełnionych formularzy asygnat kasowych nie jest w pełni wykorzystywana. Nasuwa to myśl, że byłoby zapewne celowe drukowanie tych formularzy również w nieco mniejszym formacie. Wydaje się, że najodpowiedniejszy byłby format 99 x 210 mm (tzn. 1/3 formatu A—4). W asygnatach tego formatu kolumnę „za co" należałoby ograniczyć do jednego wiersza, co w większości przypadków będzie wystarczające. Zastosowanie proponowanego formatu będzie szczególnie dogodne z następujących względów:

1 — asygnaty posiadać będą dotychczasową długość, co ułatwi ich przeglądanie nawet, gdy będą wpięte do segregatora,
2 — możliwe będzie dziurkowanie asygnat celem ich wpięcia do segregatorów o rozstawie prętów 70 i 80 mm.

W dotychczasowych formatach asygnat kasowych tzn. A—5 na skutek tego, że asygnaty te w zasadzie przeznaczone są do przyjmowania lub wypłaty gotówki z kilku tytułów, wydaje się konieczne podkreślenie kolumny kwotowej poniżej przedostatniego wiersza oraz dodania (poniżej) słowa „razem".

Również wskazane byłoby wprowadzenie raportu kasowego w formacie A—5 obok dotychczasowego A—4. Format A—4 umożliwia wpisywanie na jednym arkuszu do 26 pozycji kasowych, jednakże wobec ograniczenia obrotów kasowych — istnieje wiele przedsiębiorstw, w których nie występuje w ciągu dnia taka ilość pozycji.

Raport formatu A—5 mógłby zawierać miejsce na 10 pozycji kasowych poza innymi elementami dotychczasowego układu. Jedynie odległości między liniami pionowymi, rozgraniczającymi kolumny „dowód", „treść" oraz „numery kont" musiałyby zostać zmniejszone. Raporty tego formatu winny być zszywane krawędzią górną.

Wreszcie należałoby zastanowić się nad układem formularza „polecenie księgowania" przy czym — według posiadanych informacji — formularz o jednej kolumnie pieniężnej znalazł w praktyce stosunkowo małe zastosowanie.

Układ, zawierający dwie kolumny pieniężne, jest o wiele dogodniejszy, ale i tu pożądane byłoby dokonanie pewnych drobnych zmian. I tak: umieszczenie

obok siebie obu kolumn, przeznaczonych na przyjmowanie zapisów kwotowych, nie sprzyja przejrzystości dokumentu i może być często powodem mylnych księgowań. Można by temu zaradzić przez umieszczenie kolumny obciążeń z lewej strony, zaś kolumny uznań z prawej strony kolumny treści.

Ponadto pożądane byłoby wprowadzenie podkreślenia przedostatniego wiersza w kolumnach pieniężnych oraz zatytułowanie ostatniego wiersza w kolumnie treści określeniem „razem". W ten sposób każda nota musiałaby zostać sumowana w trakcie jej wypełnienia; posiada to szczególne znaczenie w przypadkach, gdy zapisowi jednej strony odpowiada szereg zapisów strony drugiej.

Niezależnie od powyższych uwag należy stwierdzić, że w przypadkach, gdy nota ma służyć również jako dowód zewnętrzny, odczuwa się brak miejsca na oznaczenie firmy i adresu kontrahenta. W związku z tym celowe byłoby przeniesienie napisu „dnia . . . . 195 . . " bezpośrednio pod napis „polecenie księgowania" oraz skrócenie pionowej przerywanej linii, dzielącej napis „polecenie księgowania" od „PK Nr . . . . . ", otrzymując wolny wiersz bezpośrednio nad właściwą partią formularza.

(K. S.)

W sposób zorganizowany usprawnić sprawozdawczość finansową

Wiadomo, że terminowa i dobra sprawozdawczość finansowa ma wykazać:

1. rachunkowe wykonanie zadań Planu 6-letniego,
2. odchylenia w zakresie wykonania tych zadań,
3. kształtowanie się kosztów własnych produkcji,
4. istniejące rezerwy gospodarcze,
5. wykorzystanie środków trwałych i obrotowych.

Dotychczasowy stan sprawozdawczości finansowej wykazuje istnienie niedociągnięć, jako przyczyny z których należy w pierwszym rzędzie wymienić brak organizacji pracy w zakresie samej rachunkowości i współpracy z innymi komórkami przedsiębiorstwa oraz zbyt małą dbałość o kwalifikacje zawodowe obsady komórek finansowo-rachunkowych.

Rozpatrując bliżej pierwszą przyczynę, zdajemy sobie sprawę, że tylko w nielicznych przedsiębiorstwach działalność komórek rachunkowo - finansowych oparta jest o plany pracy, harmonogramy lub terminarze. Powstaje w ogóle pytanie, czy ogół pracowników finansowo - rachunkowych zna zadania sprawozdawczości finansowej. Zazwyczaj o całości zadań tej sprawozdawczości wie tylko główny księgowy i jego zastępca, a w najlepszym wypadku jeszcze pracownicy księgowości finansowej. A gdzie reszta pracowników, zatrudnionych w kosztach własnych, księgowości materiałowej, kontroli rachunkowej itp? Czy pracownicy tych komórek znają zasady sprawozdawczości finansowej ,czy też podano im jedynie do wiadomości termin końcowy jej składania?

Druga przyczyna — to brak dbałości o personel finansowo - księgowy pod względem zawodowym. Czy w przedsiębiorstwie pytają się pracownika o uzupełnienie posiadanych wiadomości zawodowych? Czy zadano sobie trud szkolenia, uzupełnienia posiadanych wiadomości zawodowych we własnym zakresie? Czy umożliwiano pracownikom wyróżniającym się, przejście do pracy na innym odcinku rachunkowości, zezwalając tą drogą na powiększenie kwalifikacji?

Wiele jest innych braków w dziedzinie rachunkowości, od których usunięcia zależy bardzo często dobra i szybka sprawozdawczość finansowa. Zadania, postawione przed rachunkowością, wymagają szybkiej zmiany w tym zakresie.

Musimy sobie zdać sprawę, że tak, jak na odcinku produkcji, musi i u nas istnieć możliwość przedterminowego wykonania zadań. Nie możemy pozostawać w tyle, trzymając się kurczowo utartych zwyczajów. Musimy, podobnie jak w zakresie produkcji, określić zadania i prowadzić kontrole ich wykonania.

Zadania w zakresie rachunkowości określić możemy w oparciu o bogate doświadczenia Zw. Radzieckiego, w oparciu o metodę prof. A. J. Łozińskiego, która z dobrym wynikiem zastosowana została obecnie w Niemieckiej Republice Demokratycznej. Zgodnie z tą metodą, dla usprawnienia pracy przeprowadza się organizację rachunkowości, ustalając:

a) zadania indywidualne;
b) zadania zespołów;
c) terminarz sporządzania sprawozdawczości finansowej;
d) obieg dokumentów rachunkowych; oraz
e) plan podniesienia kwalifikacji zawodowych.

Zadania indywidualne poszczególnych pracowników ujmują wszystkie czynności, wykonywane przez danego pracownika, ze wskazaniem terminów ich rozpoczęcia i zakończenia, określają współpracowników oraz miejsce lub pracownika, do którego wykonana praca skierowana będzie po zakończeniu.

Wyszczególnienie wszystkich czynności pracownika, wskazanie terminu i miejsca oddania pracy wzmacnia poczucie odpowiedzialności, upewniając jednocześnie o ważności i celowości pracy.

Zadania zespołowe ujmują te wszystkie czynności, które wykonane być muszą pracą kolektywną. Łączenie pracowników w zespoły uzależnione jest od pracy, jaką grupa ma do wykonania.

Terminarz sporządzenia sprawozdawczości finansowej, za którą odpowiedzialny jest główny księgowy, ujmuje wszystkie prace, związane z wypełnieniem obowiązujących wzorów sprawozdawczości finansowej. Praca nad sporządzeniem sprawozdawczości finansowej oparta jest także na pracy kolektywnej. Ustalenie obiegu dokumentów rachunkowych daje wreszcie gwarancję wykonania w.w. zadań.

Konieczność opracowania planu podnoszenia kwalifikacji zawodowych wypływa z faktu, że księgowi znają na ogół wyłącznie ten odcinek, na którym pracują. Dużo dobrych kosztowców nie posiada znajomości ogólnych nawet zasad księgowości, nie mówiąc już o bilansowaniu; szereg sił pomocniczych w księgowości materiałowej, nie zna terminologii rachunkowości i nie wie co znaczą określenia „Winien" lub „Ma", bo nikt im tego nie wyjaśnił. Na skutek tego, w wypadku braku pracowników na innych odcinkach rachunkowości, nie można liczyć na pomoc wewnętrzną. Zadowala się tym, że praca bieżąca jest jako taka wykonywana, nie patrząc w ogóle w przyszłość i licząc w dużej mierze na dopływ nowych sił z zewnątrz przedsiębiorstwa.

Dlatego organizuje się w NRD własne szkolenie, prowadzi planową akcję zwiększania kwalifikacji zawodowych pracowników rachunkowości i osiąga się to przez systematyczne szkolenie w ramach kółek samokształceniowych, na których czele stoi doświadczony pracownik rachunkowości przedsiębiorstwa.

Poddając pod uwagę te zasady, gdzieindziej już wprowadzone w życie i realizowane w coraz większej ilości przedsiębiorstw, sądzę, że celowe byłoby ich rozpowszechnienie i wypraktykowanie u nas.

H. Swoboda

Czytelników, interesujących się pracą prof. A. J. Łozińskiego, odsyłamy do obszernego streszczenia książki pt. „Organizacija uczjota po grafiku", Moskwa. Gosfinizdat 1948 — jakie zamieściliśmy w nr. nr. 8, 9 i 10 Biuletynu BOR za rok 1950.

Redakcja

Odpowiedzi Redakcji

W. Krajewski — Lublin, Z. Gucola — Bytom W odpowiedzi na zapytania odnośnie normowania prac księgowych, podajemy przykładowo normy wydajności pracy kontystów, obowiązujące w spółdzielniach, zrzeszonych w Związku Spółdzielni Spożywców

Wynoszą one:

1. Dla kont finansowych (przebitka) — kontowanie 5000 pozycji/m-c;
2. Dla kont księgowości materiałowej (ilościowo-wartościowych — przebitka) 3600 pozycji/m-c;
3. Dla kont kartoteki magazynowej (ilościowych — bez przebitki) — 8750 pozycji/m-c,

przy czym normy te ulegają obniżeniu o 10%, jeśli księgowość nie dysponuje maszynami do liczenia.

Przy ustalaniu norm przyjęto następujące założenia:

Ad 1. Jako przeciętną ilość dni pracy w miesiącu zakłada się 25, przy czym kontysta kontuje w ciągu ogółem 20 dni (A) a 5 dni (B) poświęca podliczaniu obrotów na kontach, wyprowadzaniu i wypisywaniu sald, sporządzaniu zestawień sald i uzgadnianiu kartoteki analitycznej z kontami księgowości syntetycznej.

Założono przy tym, że rozkład dnia pracy przedstawia się następująco:

A. a) odczytanie dowodu, wyszukanie konta, założenie konta na płytę, zaksięgowanie dowodu (ewent. uzupełnienie dekretacji), odłożenie konta (także zgłoszenie ewent. reklamacji odnośnie błędów lub braków dekretacji) — 6 godz.[1]);

b) przygotowanie do pracy (uporządkowanie dowodów kartoteki itd.), wymiana kart dziennikowych, opisanie kart kontowych, podliczanie dziennika, uzgadnianie obrotów dziennika z zestawieniem dowodów lub dziennym bilansem obrotów, sporządzenie dziennego zestawienia obrotów, udzielanie informacji odnośnie stanu konta, prace porządkowe po zakończeniu dnia pracy — 1,5 godz.;

c) czynności inne 0,5 godz.

Razem 8 godz

Przyjmując, że na zaksięgowanie jednej pozycji potrzeba 80 sekund, co daje 45 pozycji w ciągu godziny, w ciągu dnia pracy można przeciętnie dokonać 255 zapisów (34 godziny kontowania tj. 5 dni x 6 godzin + sobota 4 godziny, licząc 45 pozycji/godz., daje w ciągu tygodnia 1530 pozycji czyli 255/dzień). W ciągu 20 dni zaksięgować można, po zaokrągleniu w dół, 5000 pozycji, czyli średnia dzienna z miesiąca wynosi (5000 : 25) 200 pozycji/dzień.

B. a) podliczanie kart kontowych, wyprowadzanie i wypisywanie sald, sporządzenie ich zestawienia, uzgadnianie z saldami kont księgowości głównej 7,5 godz.

b) czynności inne 0,5 godz.

Razem 8 godz.

U w a g a: normy dla kontystów, prowadzących konta finansowe, podlegają odpowiedniemu obniżeniu, jeśli spełniają oni dodatkowe — nie wyliczone uprzednio — czynności, np sporządzanie wyciągów z konta itd. Obniżenie normy następuje w stosunku do ilości czasu, używanego na wykonywanie tych dodatkowych czynności.

Ad 2. Kontysta kontuje na kartach ilościowo-wartościowych w ciągu 16 dni (A) w miesiącu, natomiast 9 dni (B) poświęca uzgadnianiu obrotów, wyliczaniu sald ilościowych i wartościowych, uzgadnianiu zapisów wartościowych z zapisami na kontach syntetycznych i ilościowych z kartoteką magazynową itd.

Rozkład dnia pracy jest następujący:

A. a) odczytanie dowodu, wyszukanie konta, założenie konta na płytę, zaksięgowanie dowodu i wyprowadzenie salda ilościowego ewent. uzupełnienie dekretacji), odłożenie konta (także zgłoszenie ewent. reklamacji odnośnie błędów lub braków dekretacji) 6 godz.

b) jak 1, A, b 1,5 godz.

c) jak 1, A, c 0,5 godz.

Razem 8 godz.

Na zaksięgowanie jednej pozycji przewiduje się 90 sekund tj. 40 pozycji w ciągu godziny. W ciągu 34 godzin pracy w tygodniu wynosi to 1360 pozycji; średnio 226 pozycji na dzień. Przy założeniu 16 dni kontowania w miesiącu daje to, po zaokrągleniu w dół, 3600 pozycji czyli średnia dzienna z miesiąca wynosi (3600 : 25) 144 pozycji/dzień.

B. a) jak 1, B, a 7,5 godz.

b) jak 1, B, c 0,5 godz.

Razem 8 godz.

Cytując poniższe obliczenia jednocześnie zwracamy uwagę na możliwość zastosowania, przy prowadzeniu kartoteki ilościowo - wartościowej, szeregu uproszczeń, jak np. przejście na zapisy zbiorcze (grupowanie jednorodnych dowodów), przyjęcie stałych cen (a tym samym możność okresowego wyceniania obrotów) itp., które pozwalają na prowadzenie księgowości materiałowej znacznie mniejszym nakładem pracy niż ma to miejsce przy systemie wyżej opisanym.

Ad 3. Kontysta kontuje 19 dni (A) w miesiącu, natomiast 6 dni (B) ustala, uzgadnia i wypisuje obroty oraz salda itd.

Rozkład dnia pracy jest następujący:

A. a) odczytanie dowodu, wyszukanie karty, zaksięgowanie dowodu, odłożenie karty (także zgłoszenie ewent. reklamacji odnośnie błędów lub braków dowodu) 7,0 godz.

b) jak 1, A, b 0,5 godz.

c) jak 1, A, c 0,5 godz.

Razem 8 godz.

Na zaksięgowanie jednej pozycji przewiduje się 52 sekundy tj. 70 pozycji w ciągu godziny. W ciągu 40 godzin pracy w tygodniu (5 dni × 6 godz. + sobota 5 godz.) wynosi to 2800 pozycji; średnio 466 pozycji na dzień. Przy założeniu, że kontowanie odbywa się przez 19 dni, w miesiącu daje to — po zaokrągleniu w dół — 8750 pozycji czyli średnia dzienna w miesiącu wynosi (8750 : 25) 350 pozycji.

B. a) jak 1, B, a 7,5 godz.

b) jak 1, B, b 0,5 godz.

Razem 8 godz.

[1]) w sobotę — 4 godziny.

Przytoczone powyżej obliczenia normują — w zakresie branżowym — jedynie niektóre z prac księgowych. Zagadnienie to nie zostało dotychczas uregulowane w skali państwowej, nie wątpimy jednak, że wobec jego wagi nastąpi to w najbliższym czasie.

Ustalenie jednolitych norm wydajności pracy ułatwi w znacznym stopniu planowanie prac i ustalanie liczby etatów, jak też stworzy właściwą platformę dla dalszego rozwoju współzawodnictwa pracy.

H. T. Kasperczyk — Katowice. Nadesłany nam, wraz z opisem, projekt karty, umożliwiającej wartościową ewidencję przedmiotów nietrwałych w użytkowaniu wg miejsc powstawania kosztów oraz obliczanie odpisów miesięcznych z tytułu ich zużycia, jest prosty i prawidłowy

Dowody, dotyczące pobranych z magazynu przedmiotów nietrwałych, segregowane są wg grup umorzeniowych (czasokresy zużycia: 12, 24 i 36 miesięcy), a w ich obrębie — wg miejsc powstawania kosztów.

Sumy ugrupowanych w ten sposób dowodów księgowane są pozycjami globalnymi na odrębnych dla każdego mpk kartach ewidencyjnych. Jednocześnie z księgowaniem przychodu za dany miesiąc wprowadza się w kol. 6 karty kwotę miesięcznego odpisu, stosowanego aż do całkowitego umorzenia wartości przyjętych do użytkowania przedmiotów.

Suma miesięcznych odpisów od poszczególnych przychodów za ostatnie 12, 24 lub 36 miesięcy (zależnie od długości okresu umarzania) daje łączną kwotę zużycia, księgowaną: Dt 405 — Ct 352, a składniki tej sumy, uszeregowane wg miejsc powstawania kosztów, umożliwiają rozdzielenie wartości zużycia na mpk w arkuszu rozliczeniowym.

Mpk.: wydział A. Okres zużycia 12 m-cy

Miesiąc, rok 1931	Treść	Przychód	Rozchód	Zapas	1/12 przychodu
stan na 1.I	...	...	...	...	...
styczeń	przychód	12)		120	10
"	rozchód		10	110	
luty	przychód	60		170	5
"	rozchód		15	155	
marzec	przychód	180		335	15
"	rozchód		30	305	

W przytoczonym przykładzie, tytułem zużycia przedmiotów nietrwałych, odpisze się (zakładając brak na 1.I. remanentu przedmiotów nietrwałych w użytkowaniu) za miesiąc:

styczeń 10.—
luty (10 + 5) 15.—
marzec (10 + 5 + 15) 30.— itd.

W praktyce kwoty odpisów będą wyższe o sumy, dotyczące umorzeń wartości przedmiotów nietrwałych, znajdujących się w użytkowaniu na dzień 1.I.

Projekt pomija natomiast milczeniem zagadnienie ewidencji ilościowej przedmiotów nietrwałych w użytkowaniu. Prawidłowe, a jednocześnie proste rozwiązanie tego problemu, warunkuje — naszym zdaniem — właściwą ewidencję wartościową.

Z. M — Łódź, A. Paszkowski — Olsztyn. Naszą odpowiedź zamieścimy w N-rze 10 Biuletynu BOR w dziale — Wyjaśnienia zespołów konsultacyjnych BOR.

R. Wiechetko — Zielona Góra. Odsyłamy do artykułu pt. „Rozliczenie robocizny A" (Nr 5/50 i „Rozliczenie robocizny C" (Nr 7/50).

KRYTYKI I RECENZJE

Z serii wydawnictw spóźnionych*)

Czytelnicy listopadowego numeru Biuletynu BOR z r. 1950 z zadowoleniem przyjęli do wiadomości wzmiankę, zapowiadającą ukazanie się w najbliższym czasie nowego wydania komentarza do JPK przedsiębiorstw handlowych, uzupełnionego zmianami, obowiązującymi od 1 stycznia 1951 r. Pierwsze bowiem wydanie zostało w ciągu kilku tygodni rozchwytane. Było to najlepszym dowodem potrzeby tego rodzaju wydawnictwa.

Niestety przez wiele miesięcy brak było zarówno starego, jak i nowego komentarza. Dopiero w czerwcu jako zwiastuny nowego wydania ukazały się na wystawach upłynnione egzemplarze komentarza na rok 1950, a obecnie — blisko pół roku po uchwaleniu przez Prezydium Rządu reformy planu kont dla handlu na rok 1952 — pojawiło się jego drugie, uzupełnione i rozszerzone, wydanie.

Ogromny wysiłek autorów, znaczne nakłady — zamiast przynieść oczekiwaną korzyść — na skutek nieudolności wydawców — idą na marne. Jaką bowiem wartość — oprócz historycznej — posiada opracowanie ,które — potrzebne 8 miesięcy temu — w chwili obecnej zainteresuje tylko nieliczną garstkę czytelników.

Wobec tego opóźnienia, tym bardziej niezrozumiały jest pośpiech, z jakim przeprowadzano korektę, w wyniku którego w wielu miejscach zniekształcono treść, np. wprowadzono nowe instytucje, jak: „Powszechny Zakład Ubezpieczeń Społecznych" (zamiast—Wzajemnych); na str. 192 na 6 spośród wymienionych kont — 3 wydrukowano błędnie; na str. 217 symbol konta „Inne niewymienione" zamiast 445 winien być 449, przy czym słowo niewymienione pisze się w każdym miejscu inaczej — raz oddzielnie innym razem łącznie.

Tyle pod adresem wydawców.

Układ i treść samego komentarza — poza tym, że wkrótce stanie się on nieaktualny — zasługuje na pochwałę.

Na opracowanie składają się dwa tomy, z których pierwszy stanowi właściwy komentarz uzupełniony tekstami źródłowymi. Obecne opracowanie, zawierające szerokie omówienie korespondencji kont i problematyki księgowej ,dostosowane jest do układu JPK na rok 1951.

Dla zobrazowania zmian, jakie miały miejsce w JPK na rok 1951 w stosunku do r. 1950, po omówieniu grup i kont każdej klasy, zamieszczone są zestawienia zmian.

Ogólnie można stwierdzić, że książka niniejsza mogła stanowić wartościowe źródo informacji, dając odpowiedź na szereg wątpliwych wypadków i wyjaśniając liczne problemy z księgowości w handlu — gdyby nie ukazała się zbyt późno. (S. P.)

*) Wł. Sienkiewicz, J. Dobrowolski, Z. Iwaszkiewicz i Zb. Kurpiński „Komentarz do Jednolitego Planu Kont dla przedsiębiorstw handlowych na rok 1951" — Polskie Wydawnictwa Gospodarcze, Warszawa 1951 r. str. 304.

A. K. Fiedosiejew — „Środki obrotowe przedsiębiorstw przemysłowych"

W walce o rentowność przedsiębiorstw przemysłowych specjalne znaczenie posiada zagadnienie obniżenia kosztów własnych i przyśpieszenia obiegu środków obrotowych.

W walce na tych odcinkach coraz żywszy udział bierze klasa robotnicza, świadoma znaczenia, jakie posiadają wyniki tej walki dla przedterminowego wykonania Planu 6-letniego. Cenną pomoc stanowią również i w tej dziedzinie bogate doświadczenia radzieckie, poznanie których wzmacnia świadomość celu i rezultatów możliwych do uzyskania.

Stąd też każda książka, która wzbogaca nową literaturę z dziedziny gospodarki finansowej przedsiębiorstwa przemysłowego budzi zainteresowanie, zwłaszcza jeśli wyjaśnia ona te zagadnienia w sposób przystępny i zrozumiały.

Taką książką jest praca K. A. Fiedosiejewa o środkach obrotowych przedsiębiorstw przemysłowych

„...Środki obrotowe przedsiębiorstwa socjalistycznego reprezentują część przydzielonych do jego dyspozycji środków państwowych, odpowiadającą wartości majątku obrotowego i środków obiegowych i stale zmieniającą swoje formy naturalne, przekształcając się kolejno z formy pieniężnej w produkcyjną, towarową i znowu — w pieniężną...".

Książka pt. „Środki obrotowe przedsiębiorstw przemysłowych", jaka ukazała się niedawno nakładem Polskich Wydawnictw Gospodarczych, jest dziełem znanego autora radzieckiego z dziedziny finansów przedsiębiorstwa przemysłowego K. A. Fiedosiejewa.*)

Została ona napisana dla szerokiego kręgu pracowników ekonomicznych, finansowych oraz dla pracowników partyjnych w celu zapoznania ich z doniosłą rolą walki o lepsze wykorzystanie środków obrotowych, które stanowi jeden z punktów walki o przedterminowe wykonanie pięciolatki, o silny rozwój gospodarki socjalistycznej.

Aby móc dobrze i skutecznie prowadzić walkę, należy znać dobrze sposoby jej prowadzenia. Toteż autor rozpoczyna pracę od wprowadzenia czytelnika w zagadnienie środków, jakie państwo przydziela przedsiębiorstwom, aby umożliwić im wykonanie zadań, zakreślonych planem gospodarczym. Po przeprowadzeniu krótkiego porównania pomiędzy środkami trwałymi i obrotowymi, Fiedosiejew omawia szczegółowo strukturę środków obrotowych przedsiębiorstwa, które ...„uczestnicząc jednocześnie w produkcji i w obrocie występują równocześnie w rozmaitych formach naturalnych...". Bardzo plastyczną ilustracją do wywodów autora o elementach składowych środków obrotowych jest schemat, zamieszczony na str. 20. Należy podkreślić, że Fiedosiejew nie ogranicza się do analizy struktury środków obrotowych radzieckich przedsiębiorstw przemysłowych, ale przeprowadza analogiczną analizę i w odniesieniu do struktury środków obrotowych niektórych większych monopoli przemysłowych USA. Porównanie wyników tej analizy świadczy o ogromnej przewadze organizacji obiegu środków w warunkach gospodarki socjalistycznej, która umożliwia o wiele lepsze wykorzystanie majątku społecznego.

Po scharakteryzowaniu istoty środków obrotowych i procesu ich krążenia, autor przechodzi do zagadnienia wyposażenia przedsiębiorstwa w środki obrotowe, które winny być zgodne z jego potrzebami, a jednocześnie powinny gwarantować najbardziej racjonalne ich wykorzystanie. Z kwestią wyposażenia przedsiębiorstwa w środki obrotowe wiąże się bezpośrednio zagadnienie ich normowania oraz planowania.

Po przedstawieniu czytelnikowi w sposób niewątpliwie skrócony, ale dzięki dobremu rozplanowaniu materiału, dostatecznie przejrzysty i dla celów informacyjnych wystarczający — zagadnienia organizacji środków obrotowych w przemyśle radzieckim — przechodzi autor do właściwego tematu książki, tj. do jak najlepszego wykorzystania środków obrotowych przez przedsiębiorstwa radzieckie.

„...Stopień wykorzystania środków obrotowych mierzy się stosunkiem wartości wyprodukowanych i sprzedanych przez przedsiębiorstwo wyrobów do sumy środków obrotowych, które znajdują się w produkcji i obrocie...". Z tego wynika, że im szybciej środki obrotowe będą przechodziły z jednej fazy obiegu do innej, im szybciej będą się przekształcały, tym mniejszej sumy środków obrotowych będzie potrzebowało przedsiębiorstwo. Autor rozwija ten tok rozumowania, popierając go przykładami i wyprowadzając szereg wskaźników częstotliwości obrotu środków przedsiębiorstwa.

Książka Fiedosiejewa nie ogranicza się tylko do przedstawienia zagadnienia; autor podaje wiele sposobów przyśpieszenia częstotliwości obrotu środków i wskazuje na związek, jaki zachodzi pomiędzy wykorzystaniem środków obrotowych, a walką o oszczędność i rentowność.

Książka kończy się mocnym wezwaniem do lepszego wykorzystywania przez przedsiębiorstwa środków obrotowych i wskazaniem na korzyści, jakie odnosi z tego gospodarka państwa.

„...Przyśpieszenie częstotliwości obrotu środków obrotowych jest poważną, dodatkową rezerwą dla zwiększenia skali produkcji w całym gospodarstwie narodowym...".

Książkę tę może z pożytkiem przeczytać każdy, interesujący się zagadnieniem środków obrotowych i gospodarki finansowej przedsiębiorstwa, bo—jak stwierdza autor — „...Możemy bez przesady powiedzieć, że zagadnienia, związane z uzupełnieniem środków obrotowych i posługiwaniem się nimi, stanowią 90% całej finansowej działalności przedsiębiorstwa...".

Polskie wydanie niniejszej książki wypadło stosunkowo dobrze, choć przekład jej, dokonany przez bezimiennego tłumacza, nie jest całkowicie wolny od usterek, na szczęście stosunkowo nieznacznych, jak np. „przechodzenie na taśmowiec (konwejer) naruszający przymusowy rytm" (winno być narzucający) str. 76. Na str. 90 „sowietskij rubl" przetłumaczono raz poprawnie przez „rubel radziecki", a 9 wierszy niżej przez „rubel sowiecki", co nieprzyjemnie razi.

Oczywiście usterki tego rodzaju nie mogą pomniejszyć wartości tej pożytecznej książki.

W. K.

---

*) por. tego autora: „Plan techniczno-przemysłowo-finansowy przedsiębiorstwa" — Polskie Wydawnictwa Gospodarcze 1950 r. oraz Biuletyn BOR Nr 6/50, str. 281.

I. M. Prokofiew — Księgowość w radzieckich gospodarstwach rolnych

Rachunkowość rolna, stanowiąca odrębny i specyficzny dział rachunkowości, do chwili obecnej nie posiadała w naszej literaturze właściwych opracowań. Nieliczne prace, pochodzące z pierwszych lat powojennych, opierały się na rozwiązaniach mało przydatnych dla potrzeb uspołecznionej gospodarki rolnej.

Dlatego też ukazanie się pracy Prokofiewa, pierwszej wydanej w języku polskim książki z zakresu rachunkowości rolnej w gospodarstwach państwowych, należy powitać z dużym uznaniem.

Prokofiew omawia rachunkowość gospodarstw podległych Ministerstwu Radzieckich Gospodarstw Rolnych (Sowchozów), opierając się na jednolitym planie kont, który obowiązywał do 1947 r. Nie wpływa to jednak na dezaktualizację tematu, gdyż modyfikacje, wprowadzone po tym czasie, nie zmieniają podstawowych założeń JPK.

Autor, po omówieniu na wstępie zadań i organizacji radzieckich gospodarstw rolnych, w dalszym ciągu swej pracy dokładnie przedstawia poszczególne zagadnienia rachunkowości sowchozów: ewidencję środków pieniężnych, rozrachunków z instytucjami i osobami, ewidencję środków produkcji, procesów produkcyjnych i kalkulację produkcji oraz ewidencję robót kapitalnych, a w końcu (dość pobieżnie) zagadnienia sprawozdawczości.

Dla praktyków-księgowych książka ta stanowi podstawowe źródło wiadomości w zakresie życiowo wypróbowanych rozwiązań rachunkowych. Na szczególną uwagę zasługują zwłaszcza rozdziały poświęcone ewidencji środków produkcji (środków trwałych i obrotowych) oraz produkcji i kalkulacji kosztów produkcji (rozdz. 4, 5, 6, 7, 8, 9 i 11). M. in. omówiono w nich także wzory dokumentacji i sposoby ich wypełniania oraz obieg dokumentów; wyjaśnienia uzupełnione są w poszczególnych wypadkach przykładami liczbowymi.

Między innymi w rozdziale 14 „Kalkulacja produkcji PGR" omówione są sposoby obliczenia jednostkowego kosztu własnego produktu. Autor przedstawia tu metodę kalkulacji kosztów w radzieckich gospodarstwach rolnych. Opierając się na systematyce jednolitego planu kont omawia prace związane z kalkulacją w kolejności ich wykonywania. W pierwszym rzędzie obliczany jest koszt własny w działach usługowych — warsztaty naprawcze, park traktorowy, żywa siła pociągowa (sprzężaj). W teoretycznym rozważaniu („kalkulacja w działach usługowych") uwzględnia, tak charakterystyczne dla rolnictwa, powiązanie różnych działów produkcji. W zakresie produkcji podstawowej przede wszystkim podlega rozliczeniu produkcja roślinna, później zwierzęca, a w następnej kolejności i inne działy produkcji podstawowej i przemysłu rolnego.

Rozpatrując różne elementy kalkulacyjne, autor krytycznie omawia stosowane metody ich obliczenia oraz podaje rozwiązania słuszniejsze z punktu widzenia teoretycznego, dające bardziej dokładne wyniki.

Rozdział ten, w połączeniu z rozdziałami omawiającymi ewidencję kosztów ogólnych i ewidencję produkcji, zawiera dla polskiego czytelnika materiał tym ciekawszy, że praktycznie w państwowych gospodarstwach rolnych kalkulacja nie była dotąd stosowana. W naszej praktyce jednolity plan kont dla PGR ustala jedynie wyłączenie z globalnej sumy kosztów tych nakładów, które nie dotyczą działalności operacyjnej.

Dla czytelnika polskiego utrudnienie stanowi to, że w tłumaczeniu pominięto zagadnienie dokładnego zsynchronizowania nazw kont, podanych w treści, z ich nazwami w tekście przytoczonego na str. 33—36 JPK.

(H. S.)

*) Polskie Wydawnictwa Gospodarcze, Warszawa, 1951.

PRZEGLĄD WYDAWNICTW

Ustawodawstwo — Przepisy — Rozporządzenia

Dziennik Ustaw RP.

Ustawa z dn. 25 maja 1951 r. o utworzeniu Centralnego Urzędu Skupu i Kontraktacji (Nr 30, poz. 234).

Ustawa z dn. 26 maja 1951 r. o organizacji władz naczelnych w dziedzinie rolnictwa (Nr 30, poz. 236).

Utworzenie urzędu Ministra Państwowych Gospodarstw Rolnych.

Ustawa z dn. 25 maja 1951 r. o zmianie organizacji państwowego arbitrażu gospodarczego (Nr 31, poz. 239).

Zwierzchni nadzór nad państwowym arbitrażem gospodarczym i dotychczasowe uprawnienia Przewodniczącego PKPG w stosunku do państwowego arbitrażu gospodarczego przechodzą na Prezesa Rady Ministrów. Główna Komisja Arbitrażowa (która dotychczas działała przy PKPG) działa nadal przy Prezesie Rady Ministrów, a okręgowe komisje arbitrażowe (które dotychczas działały przy wojewódzkich komisjach planowania gospodarczego) działają nadal przy prezydiach wojewódzkich rad narodowych.

Ustawa z dn. 25 maja 1951 r. o urzędzie Ministra Przemysłu Drobnego i Rzemiosła (Nr 32, poz. 247).

Dekret z dn. 18 czerwca 1951 r. o zmianie ustawy o obowiązku społecznego oszczędzania (Nr 33, poz. 258).

Monitor Polski — Część A.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów z dn. 8 maja 1951 r. zmieniające zarządzenie z dn. 12 lipca 1950 r. w sprawie podziału amortyzacji przedsiębiorstw w rozrachunku gospodarczym w 1951 r. (Nr A-45, poz. 590).

Dotyczy przedsiębiorstw podległych Ministerstwu Handlu Wewnętrznego.

Zarządzenie Ministra Finansów z dn. 30 kwietnia 1951 r. zmieniające zarządzenie z dn. 30 grudnia 1950 r. w sprawie źródeł i sposobu pokrycia wydatków związanych z odbiorem robót budowlanych i montażowych wykonanych do dn. 31 grudnia 1949 r. oraz sposobu przeprowadzania rozrachunku za stwierdzone przy odbiorze tych robót usterki wykonania (Nr A-45, poz. 591).

Zmiana pewnych terminów.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dn. 2 maja 1951 r. w sprawie ujawnienia, upłynnienia i zapobie-

gania tworzenia się zbędnych i nadmiernych remanentów materiałów zaopatrzeniowych w urzędach, instytucjach i przedsiębiorstwach państwowych (Nr A-46, poz. 602).

Zarządzenie Ministra Finansów z dn. 16 maja 1951 r. w sprawie niepokrywania przez banki finansujące inwestycje faktur na roboty inwestycyjne wykonywane na podstawie umów nie potwierdzonych przez banki (Nr A-47, poz. 625).

Z dniem 31 maja 1951 r. upłynął termin notyfikowania bankom finansującym inwestycje przez inwestorów objętych planem inwestycyjnym na rok 1951 umów zawartych z przedsiębiorstwami wykonawstwa inwestycyjnego na roboty rozpoczęte przed dniem 31 maja 1951 r. Po dniu 31 maja 1951 r. banki finansujące inwestycje nie pokrywają faktur wystawionych przez przedsiębiorstwa wykonawstwa inwestycyjnego na inwestorów objętych planem inwestycyjnym na rok 1951, o ile przed otrzymaniem faktury przez bank finansujący inwestycje umowa na daną robotę nie została przez bank potwierdzona. Faktury takie zostaną pokryte przez banki finansujące inwestycje dopiero po zatwierdzeniu przez nie odnośnych umów. Zarządzenie obowiązuje od dn. 1 maja 1951 r.

Zarządzenie Ministra Finansów z dn. 17 maja 1951 r. w sprawie ustalenia wysokości wydatków, które mogą być udokumentowane dowodami zastępczymi (Nr A-47, poz. 626).

W razie niemożności otrzymania przez jednostkę budżetową oryginalnych rachunków dla udokumentowania drobnych wydatków, należy sporządzić dowód zastępczy w formie oświadczenia, podpisanego przez pracownika, który dokonał wydatku oraz innego pracownika lub świadka i podać imię i nazwisko oraz adres zbywcy rzeczy lub świadczącego usługi. Wydatki takie winny być szczegółowo wymienione w oświadczeniu i nie mogą przekraczać łącznie kwoty 30 zł w każdym poszczególnym wyliczeniu. Zarządzenie obowiązuje od dn. 1 stycznia 1951 r.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dn. 11 kwietnia 1951 r. w sprawie ustalenia listy jednostek gospodarczych, obowiązanych do zawierania umów generalnych i bezpośrednich, zwolnienia od obowiązku zawierania tych umów oraz ustalenia terminu zawierania umów planowych na rok 1951 (Nr A-48, poz. 641).

Zarządzenie Ministra Finansów z dn. 6 czerwca 1951 r. w sprawie całkowitego lub częściowego zwolnienia niektórych kategorii wynagrodzeń od podatku od wynagrodzeń (Nr A-49, poz. 648).

Zarządzenie Ministra Finansów z dn. 6 czerwca 1951 r. w sprawie określenia rodzajów przychodów za świadczenia usług jako podlegających opodatkowaniu według przepisów o podatku od wynagrodzeń (Nr A-49, poz. 649).

Zarządzenie Ministra Finansów z dn. 6 czerwca 1951 r. w sprawie szacowania oraz ustalenia ryczałtów wartości pieniężnej świadczeń w naturze dla celów podatku od wynagrodzeń (Nr A-49, poz. 650).

Zarządzenie Ministra Finansów z dn. 30 kwietnia 1951 r. w sprawie zasad i trybu finansowania kapitalnych remontów obcych obiektów użytkowanych przez jednostki spółdzielcze (Nr A-50, poz. 668).

Zarządzenie dotyczy finansowania kapitalnych remontów w obiektach użytkowanych przez jednostki spółdzielcze na podstawie: 1) umów zawartych z osobami fizycznymi lub prawnymi nie będącymi uspołecznionymi jednostkami gospodarczymi, 2) przydziałów jednostek administracji państwowej lub zawartych z nimi umów.

Zarządzenie Ministra Finansów z dn. 21 maja 1951 r. w sprawie rozliczeń różnic wyrównawczych (budżetowych) w państwowych przedsiębiorstwach skupu (Nr A-50, poz. 669).

Zarządzenie zobowiązuje zarządy państwowych przedsiębiorstw skupu do otworzenia w Narodowym Banku Polskim „Rachunku rozliczeń różnic wyrównawczych (budżetowych) ze skupu“, w celu rozliczania dodatnich i ujemnych różnic wyrównawczych (budżetowych). O rozliczeniach tych mowa jest w § 46 uchwały Rady Ministrów z dn. 17 kwietnia 1950 r. w sprawie zasad organizacji finansowej i systemu finansowego przedsiębiorstw państwowych, objętych budżetem centralnym (Monitor Polski Nr A-55, poz. 630). Szczegółowa procedura rozliczeń.

Instrukcja Ministra Finansów z dn. 8 maja 1951 r. w sprawie wypłat i księgowego ujęcia w 1951 r. odszkodowań z tytułu ubezpieczeń losowych dokonywanych przez Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych na rzecz państwowych i spółdzielczych jednostek gospodarczych (Nr A-50, poz. 673).

Wypłaty z tytułu odszkodowań przypadających na rzecz ubezpieczonych państwowych i spółdzielczych jednostek gospodarczych z tytułu szkód poniesionych w środkach trwałych wskutek wypadków losowych dokonywane są przez PZUW do banku finansującego eksploatację ubezpieczonej jednostki. Bank ten księguje powyższe kwoty na „Rachunku funduszów rezerw“ danej jednostki (konto Nr 112), a jednostka ta na specjalnym rachunku bankowym „Fundusze i rezerwy“ (1120). Banki finansujące eksploatację dokonują przelewu odszkodowania bądź na rachunek operacyjny jednostki gospodarczej, bądź do banku finansującego inwestycje danej jednostki gospodarczej. Bank ten księguje wtedy przekazane środki na właściwych subkontach do konta Nr 535 „Środki własne planu centralnego“ względnie do konta Nr 536 „Środki własne planów terenowych“. Jednostka gospodarcza księguje te środki na rachunku środków własnych na inwestycje (1121). Wypłaty z tytułu odszkodowań przypadających na rzecz jednostek gospodarczych z tytułu szkód losowych w majątku obrotowym PZUW dokonuje na rachunek operacyjny ubezpieczonej jednostki gospodarczej w banku finansującym jej eksploatację.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dn. 4 czerwca 1951 r. w sprawie trybu kontroli upłynnienia remanentów materiałowych w jednostkach państwowych wykonywanej przez inspektorów Przedsiębiorstwa Upłynnienia Remanentów (Nr A-51, poz. 64).

Ustalenie trybu kontroli, której inspektorzy PUR dokonują na zasadzie przepisów zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dn. 2 maja 1951 r. (Monitor Polski Nr A-46, poz. 602).

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dn. 11 czerwca 1951 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ujawnienia, upłynnienia i zapobiegania tworzeniu się zbędnych i nadmiernych remanentów zaopatrzeniowych w urzędach, instytucjach i przedsiębiorstwach państwowych (Nr A-51, poz. 685).

Do czasu ukazania się odrębnych przepisów — pozostają w mocy przepisy instrukcji PKPG: Nr 5 z dn. 16 grudnia 1949 r. i Nr 5a z dn. 16 stycznia 1950 r.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 5 czerwca 1951 r. w sprawie sposobu i zasad pokrycia z rachunku wykonawcy odszkodowania za wywłaszczone nieruchomości (Nr A-55, poz. 726).

Odszkodowanie przekraczające kwotę 15 tys. zł, bank finansujący inwestycje wykonawcy przelewa w ciężar właściwego limitu inwestycyjnego na rachunek zablokowany wywłaszczonego.

Zarządzenie Ministra Finansów z dn. 30 maja 1951 r. w sprawie rozliczeń różnic wyrównawczych cen i róż-

nic wyrównawczych kosztów transportu w systemie cen planowo-rozliczeniowych (Nr A-56 ,poz. 743).

W przypadku wprowadzenia w poszczególnych gałęziach przemysłu systemu wyrównawczego cen lub systemu wyrównawczego kosztów transportu (patrz §§ 38—43 uchwały Rady Ministrów z dn. 17 kwietnia 1950 r. w sprawie zasad organizacji finansowej i systemu finansowego przedsiębiorstw objętych budżetem centralnym — Monitor Polski Nr A-55, poz. 630) — przedsiębiorstwa i zakłady, objęte tymi systemami ,rozliczają różnice pomiędzy wartością utargu po cenach zbytu a jego wartością po cenach planowo-rozliczeniowych oraz różnice pomiędzy planowym a faktycznym kosztem transportu z centralnym zarządem lub branżową centralą handlową. Te jednostki nadrzędne obowiązane są otworzyć dla celów rozliczeń specjalny rachunek rozliczeniowy w banku finansującym działalność eksploatacyjną przedsiębiorstw (zakładów). Terminy rozliczeń — do dnia 15 (przedsiębiorstwa) i 20 (jednostki nadrzędne) następnego miesiąca. Salda rachunków rozliczeń są przelewane do budżetu centralnego przez jednostki nadrzędne w terminie do dnia 20 każdego miesiąca za miesiąc ubiegły. Wydział finansowy zwróci jednostce nadrzędnej ponadplanową nadwyżkę różnic wyrównawczych (wpłaconych od początku roku), jeśli wpłata ponadplanowa spowodowałaby w następnym okresie brak środków na pokrycie niedoborów różnic wyrównawczych. Jednostki nadrzędne sporządzają i przesyłają w terminie do dn. 25 każdego miesiąca za miesiąc ubiegły wydziałowi finansowemu oraz Ministerstwu Finansów sprawozdanie z obrotów różnic wyrównawczych cen i różnic wyrównawczych kosztów transportu na rachunkach rozliczeniowych wg ustalanych przez władze naczelne wzorów. Pokrycie niezaplanowanego lub ponadplanowego niedoboru z tytułu powyższych różnic wyrównawczych może nastąpić z budżetu tylko za zgodą Ministra Finansów przy zachowaniu § 10 uchwały Nr 81 Rady Ministrów z dn. 3 lutego 1951 r. w sprawie zasad i trybu wykonywania budżetu Państwa na rok 1951 (Monitor Polski Nr A-21, poz. 261).

Biuletyn PKPG

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG Nr 173 z dn. 11 maja 1951 r. w sprawie trybu ustalania cen na dostawy, roboty i usługi nietypowe nie objęte obowiązującymi cennikami, wykonywane przez przedsiębiorstwa państwowe oraz pozostające pod zarządem państwowych (Nr 15, poz. 148).

Podstawą ustalenia ceny na nietypowy wyrób lub świadczoną usługę nie objętą obowiązującymi cennikami, a wykonywaną na indywidualne zamówienie jest kalkulacja wstępna, sporządzana przez przedsiębiorstwo wykonujące zamówienie. Kalkulacje wstępne sporządza się w oparciu o planowane koszty własne i planowaną akumulację. Ceny ustalane są przez ministerstwo, któremu podlega dostawca, w porozumieniu z ministerstwem, któremu podlega odbiorca.

Pismo okólne PKPG, Departament Kosztów i Polityki Cen, z dn. 16 maja 1951 r. w sprawie wyłączenia z ubezpieczenia mienia jednostek budżetowych (Nr 16, poz. 160).

Interpretacja uchwały Nr 1 Prezydium Rządu z dn. 3 stycznia 1951 r. w sprawie ubezpieczenia środków trwałych przedsiębiorstw przemysłu państwowego oraz przedsiębiorstw i jednostek budżetowych (Monitor Polski Nr A-4, poz. 47) w odniesieniu do jednostek budżetowych. Zasadniczo wszelkie mienie ruchome i nieruchome przedsiębiorstw i innych jednostek budżetowych podlega wyłączeniu z ubezpieczenia od ognia i innych strat losowych; jednak w przypadkach gospodarczo uzasadnionych — przedsiębiorstwa i jednostki budżetowe mogą wystąpić za pośrednictwem swej władzy naczelnej do PKPG o zezwolenie na zawieranie umów o ubezpieczenie w określonych rodzajach ubezpieczeń.

Dziennik Urzędowy Ministerstwa Budownictwa Miast i Osiedli.

Zarządzenie Nr 52 Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dn. 18 maja 1951 r. w sprawie głównych (starszych) księgowych w jednostkach Ministerstwa Budownictwa Miast i Osiedli (Nr 5, poz. 59).

Errata

W N-rze 8 Biuletynu BOR prosimy poprawić:

str. 340 kolumna lewa, wiersz 23 od góry:
zamiast „powinien“ ma być: „powinny“;

str. 341 kolumna lewa, wiersz 3 od dołu:
zamiast „część“ ma być: „więc“;

str. 341 kolumna prawa wiersz 28 od góry:
zamiast „pozioma“ ma być: „poz omy“;

str. 376 lewa szpalta, tablica a) winno być:

Lp.	Treść	Suma	Numer konta	
			Wn	Ma
1	Faktury za roboty inwestycyjne	10.000	030	14
2	Zapłata faktury	10.000	14	020
		10.000	099/B	099/A
3	Prowizja bankowa	70	033	020
		70	099/A	099/A
4	Oszczędność	1.250	099/B	099/A
5	Zakończenie i oddanie inwestycji do użytkowania	10,070	031	0 0
		10.070	00	081
6	Rozliczenie nakładów i śro ków zużytych na finansowanie [po zatwierdzeniu bilansu]	10.070	020	031

Redakcja: BIURO ORGANIZACJI RACHUNKOWOŚCI. Warszawa, ul. Mazowiecka 11, tel. 8-53-81. 703-42.
Wydawca „POLSKIE WYDAWNICTWA GOSPODARCZE“. Przedsiębiorstwo Państwowe
Adres Administracji: Poznańska 15 tel. 7-39-45.
Prenumerata i kolportaż: PPK „Ruch“ — Warszawa. ul. Srebrna 12. tel. 804-20 Konto PKO: I-15808
Warunki prenumeraty: kwartalnie zł 13.50, półrocznie zł 27.—, rocznie zł 54.—.
Zamówiono dn. 16.8.51. Podpisano do druku dn. 27.8.51. Druk ukończono dn. 31.8.51.
Papier druk. sat. kl. VII/A1/60 gr. Nakład 16.400.
Zam. 176. Druk. „Prasa Demokratyczna“ Warszawa, ul. Śniadeckich 16.
CENA ZŁ 4.50 2-B-38899